

Paládi Zsolt

A Sötét oldal

Paládi Zsolt

A SÖTÉT OLDAL

GOthic MEMORANDUM

PALÁDI ZSOLT, 2015.

Bevezető a Sötét oldalba

Kedves Olvasó!

A könyv címében szereplő megnevezés a mű, vagyis a vállalkozás eredeti célját is takarja. A cél: közelebb kerülni a Sötét oldalhoz, megérteni annak működését. Hogyan? Sötét Gótikus Könyvek segítségével. (A mű címe ez is lehetne: Gótikus Könyvek.) A könyvek műfajilag kiegészítik egymást, az **invocatio** verses formája elsősorban azt szolgálja, hogy a „gótikus” ősök emlékét, alkotásait röviden felidézzük – elsősorban Byron, Shelley és Keats világát – valamint a hagyományos gótikus – dark gothic – témákat megpendítse (vámpír, temető, fagy, túlvilág, halál, vadromantika, életidegenség etc.), illusztrálja és hangulatilag alátámassza a 15 novellából álló **corpus delictit**, magát a testet, a könyv testét. A test, maguk a prózai művek, valamennyien misztikus és gótikus, fantasy elemeket tartalmazó, tragikus végkifejlethez vezető történetek, a történetmesélő próza hagyományait követő novellák. Byron, Shelley és a romantikusok felidézése szándékos, mivel a gothic stílus szándékosan törekszik a romantika szellemi örökségének megőrzésére és egyfajta megújítására. Ám ettől függetlenül, némely ponton nem nélkülözi az öniróniát sem.

A fiatalabb korosztály tisztában van a műfaj jellegével, amely számos hívt szerzett magának, gondoljunk csak a gothic metál zene reprezentánsaira, a filmekre (Holló 1-2., Frankenstein, Dark City), az illusztrált netes oldalakra (gothic pictures).

A prózai művek történetbe ágyazottan fejtik ki azokat a filozófiai igazságokat, amelyek holisztikusan ábrázolják mai világunk összefüggéseit. Természetesen az ezoterikus gondolkodás minden ágát-bogát nem tudja illusztrálni, de fontos alaptételeket felvillant és továbbgondolkodásra készíteti az olvasót.

A könyv gerincét alkotó „corpus delicti” történeteit nehéz hüen tolmácsolni, hiszen elolvasásuk alapján alkothatunk róluk csak igazán véleményt, de hangulatukat, szüzséjüket mégis megpróbálhatom visszaadni. Az egyik vezérnovella, a *Sötét anyag* kiindulópontját egy ezoterikus alaptétel (többek között Dethlefsen: A sors, mint esély című könyvében olvassuk), az „az van fent, ami lent” tétele szolgáltatja. A főhős rájön az alaptételre, de ettől az igazságtól a hatalom is fél, mivel úgy véli, a fizikus kutatásai valójában „célozgatások.” Néhány sötét hangulatú rövid írás követi ezt, a *Bűnbak* és a *Vörös égbolt*. A Bűnbak a történelem és a társadalom örökös bűnbakkeresési igényét vetíti ki, a Vörös égbolt pedig egy kibontott metafora, (politikai tartalom nélkül, bár ezt néhányan megpróbálták belemagyarázni), egy olyan világot ábrázol, ahol a költőket és az álmodozókat „nevelő célzattal” megverik.

Az *utcai harcos* című novella egy nagyon fontos kérdéskört érint, az iraki és általában a tűzfészek körüli helyzet humánus kezelésének problematikáját és a virtuális valóság kínáta, leegyszerűsített megoldó-képletek gyakorlati érvényesülését. A novella hőse illúzióinak áldozata lesz. A *Bastille* főszereplője illúziótlan, mégis nyilvánvalóvá válik, hogy démonaitól képtelen megszabadulni. Ezek legyőzik őt, de halála legalább értelmet hordoz, ellentétben életével. A bűvészkritikus... művészet és valóság viszonyáról beszél, s arról, hogy végül a művészet erejének a szkeptikus és élvhajász kritikus is kénytelen lesz megadni magát. Az *Enteriőr* a szexualitás felszabadító erejét jeleníti meg, a virtualitás színpadai közé helyezve, a jövő eszközeit és lehetőségeit felhasználva. A legfilozofikusabb és legszimbolikusabb írás *A költő meghalni készül*. Ez zárja a novellaciklust. A költőt élete végén megajándékozza a Sors egy szép – férjes – asszony szerelmével, de ezt nem sokáig élvezheti, mert a Halál hamar eljön érte. Mindezek ellenére a Halált barátjának mondja, mert ő legalább megindokolja, miért fosztja meg a földi javaktól, míg az emberek egyszerűen csak elveszik tőle. A novella végén a Halállal folytatott filozofikus beszélgetés a gothic gondolkodást is közelebb hozza az olvasóhoz.

A **Maforizmak** ciklusa a mindennapi gondolkodáshoz próbálja kapcsolni a gothic filozófiát. Ennek érdekében sok olyan témát pendít meg röviden – nő és férfi antagonisztikus ellentéte, érvényesülés kontra morál, hitek és vallások ellentmondásai, a történelem paradoxonai –, amelyek a ma emberét foglalkoztatják. Mivel nem teheti meg, hogy homokba dugja a fejét, szembenéz ezekkel a kérdésekkel, s ha úgy vesszük, válaszokhoz jut, még ha nem is kedve szerintiekhez.

A szerzőről:

Paládi Zsolt 1968. szeptember 11-én született Budapesten. 1999-ben végzett (végleg) az ELTE magyar-történelem szakán. 1998-tól jelennek meg novellái és írásai az országos irodalmi lapokban. 2014-ben a Napsziget a Művészetekért Alapítvány Bólya Péter-díjában részesült.

Megjelent könyvei:

Szakszerű felszabadítás, Hungarovox Kiadó 2001.

Kiskapitalista kalauz, Kairosz Kiadó 2005.

Tartalom

1. invocatio (versek - 30)

Démonjáték
Rossz vagyok
Gótul udvarlok
A hidra
Vámpírológia
A gótság bélyege
Csak egy álom
Shelley
Csak én tudom
Shelley szíve
Gyöngysor
Óda a pénzhez
Alien vs. Predator
Vesztesek áriája
Hajléktalanok
Lucifer lajtorjája
A fekete halál évfordulójára
Tüdővész anno XIX. század
Jelentés
Ősz Magyarország
Fagypon
A Lét várótermében
A per (Kafka emlékének)
Depeche Mode hallgatása közben
Bozótharc
A reformgonosz
Bujdosó jégjárás
A különleges gonosztály
Számvetés
68'-asok

2. corpus delicti (novellák - 15)

Élet
A Tűz és a Halál arca
Sötét nyár
A sötét anyag
A Kondratyev-ciklus
A bűnbak
Vörös égbolt
Bastille
Utcai harcosok
Az illatszer-égető legendája
Szerelemember
Enteriőr
A jó
Egy bűvészetkritikus jegyzeteiből
A költő meghalni készül

3. maforizmák

Démonjáték

Fekete hercegnő
Fekete démonjáték
Áll a toronyban
Ahogy kitarja szárnyait
Fekete, vörös és arany
Fénypázmák villódnak körötte
Felém száguld a légben
Látom a végzetet szemében
Látom, hogy csodás teste izzik
Ahogy lecsap rám és elragad
Vele tartok az ismeretlen éjbe
Lávafolyamokon át, sivatagba merülve,
Katlanon átkelve, hogy a poklokon át
Virágzó zöld ligetekhez repítsen.

Rossz vagyok

Mondjátok, Mindentítélők
Mondjátok csak, rossz vagyok
Nem művészet ez, csak homálygás
Bajadérság és öncsalás
Én tudom, mi a Száműzetés
Az otthontalanság könyvét olvasom
Saját családom kitagadott
Idegen vagyok mindenhol
Vállalom, hogy rossz vagyok.
De érzéseim mélyebbek, mint bárkié
Angyalokkal élek együtt, nem veletek!
Fájdalmam nem időleges, de állandó
És merek erőtlennek lenni!
Merek úgy beszélni, s nemcsak írni
Mintha másutt léteznék, nem sárban
Mártóznék a szükség honában.
Merek úgy öltözni, amilyen vagyok
És a döbbenetet elviselni.
Merek sebezhetőnek lenni
És sírni, amikor megbántotok.
Merek nem válaszolni a viccekre
Merek szánakozni, ha itt a helye.
ÉN DARK GHOTIC VAGYOK
Érzelveim mindennél fontosabbak
Boldogságotok az aranyon múlik
Én nem ébredek a csörgő pénzre
De átélem az egész világot.

Ítéljetek meg, nem férek sehová
Ítéljetek, a számkivetettekkel vagyok
Kívülálló vagyok gyerekkorom óta
Sorsom eldőlt az első percben
Szenvedéseim bosszúsora
Megajándékozott az örök remegéssel.
Élnétek csak egy napig az én életemet!
Összeroppanátok a teher alatt!
Hisz én belül hordom a maró mérgű
Páncélfejű, virgonc alient.
És falat épített körém örök telű,
Versengő, gyilkoló világotok.
Az a hős, aki így tud élni,
S közben fegyvert nem használ soha.
Melyikötök tudna az én bőrömbe bújni
S végigfélni akár egy évet is?
Hát így becsüljétek bemázolt arcom
S áldjátok azt, akit én csókolok.

Gótul udvarlok

Tiarát fonok neked fényből
Palástod tűzkő legyen
Aurád egy lángtartomány
Én szép gót kedvesem.

Tiéd e szétbomló világ
Minden sötétsége
Egy bukott angyal szárnyain
Repülünk az égbe.

A hidra

Rejtett, ezerfejű hidra
Minden hullámmásra megriad
A tenger legmélyebb tornácán
Beágyazódva támad, vesz, s ragad.

Éveket vár tán odalent
De türelme nem fogy el soha
Az áldozat fájdalmából épül
Míg el nem jő újra vérszomjas tora.

Vámpírológia

Fekete vámpír, zöld vámpír,
Sárga vámpír, bíbor vámpír,
Szürke vámpír, fehér vámpír,
Ártatlan vámpír, beolvadt vámpír,
Húséhes vámpír, irigy vámpír,
Bódult vámpír, zord vámpír.
Kiűztelek benneteket a bálból,
Vérszín nyomotok virít a hóban,
Szerteszét futtok az éjbe
Rettegjétek hatalmas keresztem!
Fuss csak emberiség, előlem
Én nem szánom a vérlakomákért
Dülledt szemű, lázas arcotok.
Vérszívó vámpírok vagytok mind!
Emez aranyat szív
A Föld elhasznált, meddő csecseből
Az társa férfiasságán élősködik
Azon keresztül szopja ki az erőt
De az is csak a bimbóra izgul
És serbettel csillapítja éhét
Járják a bált, ropják a táncot
Zárt szájjal mosolyognak
Hogy elrejtsek szemfoguk
Elmondok értük egy imát
Mielőtt, mint rendesen, minden este
Végleg koporsó rejtené őket.

A gótság bélyege

(Gótikus bélyeg)

Röhögnek rajtam, mert temetőben bolyongok
És kurkászom a régi feliratokat.
Emitt pestis, amott háborúság
Gyermekhalál és hosszú sorvadás
Ezt meg agyonverték más hite miatt
Végtelen az emberi nyomorúság!
Én tanulok a haláláradatból
Meríték belőle életemhez.
Ereimben csörgedezik a történelem
Mely nem más, mint hosszú vérfolyam.
Ó, miért érdemes élni, ha nem a démonért
Aki beszennyez és magával ragad
Miért ha nem a bíbor éjszakákért
Az égre jelölt vörös látomásért
Melyben meglátom saját magamat!
Miért hogy a Szépséget, az látja,
Akibe a bélyeg beleégett
Pokolfajzat, mormogják mögöttem,
Az! Ha nektek vétek
Ha valaki még egész valóval
Ez átokföldön ÉREZ.

Csak egy álom

„A fáklyaként lángoló házból végül csak egy rakás hamu maradt. Régen azt hittem: ilyen sorsra jut minden: a család, a barátság, az érzések. De ma már tudom, ha a szeretetünk kiáll minden próbát, két embert, aki egymásnak született, semmi sem választhat el egymástól.”

(A holló)

Álom volt az

Hogy a lánynak lelke volt

S hogy egy utolsó éjszakán

Csókok özönével boríthatom el

Hogy védő sátrat boríthatok fölé

Szépségem szötteséből

Álom volt az

Hogy szavaim nem lyukas kétfilléresek

S nem dobnak el „gótságomért”

Hogy megérti, miért a Nő

A menedék, ha rámdőlnek a napok

S ha testemből préselnek aranyat

Álom volt az

Hogy neki is misztikum a Vég

S mikor közénklép a Különbség

Méltón hajt fejet a karma előtt

Hogy esténként nem sárkányvérben fürdik

S hogy nem ő maga a Sárkány!

Álom volt az

Hogy megszakítjuk az örök harcot

És békét kötünk a tetemek fölött

Melyek ott kísértének mementóként

A kölcsönös bántalmazás ege alatt:

A nemtelen nemi háború árnyai!

Álom volt az
Hogy eltemetjük a Szörnyeteget
Aki kacag a kudarcainkon
Az állhatatlan, konok emberen
Aki még a legkisebb halált sem
Tudja méltósággal elhalni.

Shelley

Percy Bysshe, vad tájak vándora
Imádtad a szerelmet és a gótikát
Szántak téged, mint beteg gyermeket
S valóban az voltál, torokgyíkos gyermek
Ki gyilkos lázát a gégejében hordja
S annak gyümölcsei, szavaid mérgeznek
Megöltek volna veszélyes kórodért
Ne hirdesd a tébolyt, a fertőző bajt
A szerelem szabadság
A szerelem fényözön
A szerelem üdvösség
A szerelem a képzelőerő
A szerelem a mennyek könnye
A szerelem a Szentháromság!
A szerelmen túl csak a halál van
És karmai közé öleli azt
Akit a szerelem örökre eltaszít
A szerelem nem barátság
Nem nyugodt vidék, lágy kenyér
Percy Bysshe, a te forradalmad
Átzuhogott a lelkünkön
Átformálta sorsunk
Lángcsóvát vetettél
Békés polgárok házára
Szétromboltad meghitt otthonuk
Csak mi bocsájtunk meg, híveid
Mindenki másnak Te vagy a Romlás
Hát állítsunk neked méltó fejfát
S álljon rajta nagybetűkkel
Nyugodj békében, örök Nyughatatlanság!

Csak én tudom

Csak én tudom, mi lettem volna, ha
Szerencsésebb vidékre vet a sorsom
Csak én tudom, ha időm adatik
Miként tobzódnék a barokk formákba
Szorított, fojtogató, indás Pokolban
Melyet én magam festek nektek
Az igazul üvöltő, vad szavakat
Meg-megszakítva gyengéd ritmusokkal.
Ahogyan a gót Isten igazgat
Ki olykor barbár vassal döngeti
Az önimádó, élvhajhász Rómát
Mint ama történelmi gótok.
S ki olykor forrón öleli át
A tág egű, csillagrajos Mindenséget
Máskor pedig Lázat és Lángot ivó
Szomjas angyalokat itat vérével.
Gót Isten! Segíts festeni a Poklot
Talán lesz még időm szolgálni Téged
Minden Erőmmel, egész valómmal
A szorongás bugyraiból kiáltok Hozzád
Sebzett állatként, üldözve vadászoktól
Kik a prémet rég öltönyre cserélték
Fekete zekében, jégtesttel edzetten
Csattognak a betonvadonban
Hova is futhatnék gyenge szívemmel
Ha nem a képzelet lobogó erdejébe
Vörös virágok és türkiz fák sűrűjébe
Érckígyók és fénytigrisek földjére
Gyöngyfolyók kiszáradt medrébe

Lezuhant holdak vájta üregekbe
A mákony ezüstköddel bevont tölgyesébe!
Hova menekülhetnék, csak én tudom
Ha felszáll a világot beborító tűzvészek füstje!

Shelley szíve

Shelley, a költő „könnyű csónakja a viharos tengerbe borult a speziai öbölben, holttestét partra vetette a víz, zsebében Keats verseskötetével – erről ismerték fel. A holttestet Byron a tengerparton elégettette, de szíve nem égett el. Ezt Adonisz című versének kéziratába csomagolva őrzik Rómában.”

(Szerb Antal)

Percy Bysshe, jelkép a Sorsod
Totemoszlopra vésett történet
A viharba került csónak
Ahonnan kihullottál, akár az Életből
Mert számodra nem volt már Túlso Part
Viharba került saján úszunk mi is
Tépetten igyekszünk a Jobbsors partjára
Ha lélekvesztőnk feldől, csak fulladozunk
És az erőtlenekeket elnyeli a Balvégzet tengere.
Te tudtad, hogy utolsó utad ez
Zsebedben Keats versei
Társaid felmarkolták tested,
És tűzáldozattal adóztak neked
De szívedet a tűz sem fogta
Egész valódat rejti e Lét-üszök
Vászna versed, az Adonisz
Emlékül így maradt ránk
Az egyetemes Bánat foglalata.

Gyöngysor

A kertzug mélyén tigris lépdél
Hidd el, ez már te vagy
Perben állsz az arasznyi léttel
Kómából ébredsz, alkosd meg magad

*

Az égbolton minden csillag ép
Csak útjaim tartanak szét, mint a delták
Annyi minden lehetnék, mégsem vagyok Egy sem

*

Nyugalmam eldobott talizmán
A gazdagság szét nem osztható
Szegény és bölcs vagyok, tehát bohóc

*

Tűz, ami lebeg a vizen
És a vizek fölött mozdulatlan szem
Kavicsos köd a hegyek körül
Egyetlen kiáltás és jajszó

*

Hitem előtt verőlegények
Fájdalmas seb a szó: Haza
Eszmék testén országnyi részen
Kirajzolódik az ütések nyoma

*

Álmodj víg nászéjszakákról
Míg vörös az égbolt és markol a Halál
A csönd csonkjait vadak cibálják
Kezedben legyen mindig fegyver

*

Fél életek és féléves telek
A mélyből riasztó arc merül
Rádnéz egy negyvenes gyerek
Tükörkép, mely előtted feszül

Óda a pénzhez

Erős a vas, erős az acél
S a titániummal edzve törhetetlen
A sodronyív is erős kötelék
Mint két ember közt a Megszokás...
Izzón szikrázó az Áram
És képes világokat mozgatni
S a víz, mely lapátokat forgat,
Nem más, maga a sodró lendület
Miként az északi szél, ha támad
És félelmes erővel tépi az anyagot.
Csodás energia és szilárd erő
Mind jelen van változó létünkben
Szolgálnak minket, az ember fiait...
De mi mást szolgálunk: a legfőbb Jót!
Hisz mindennél erősebb a Pénz!
Tomboló a szenvedély, ha kitör
A szép szavak oly megindítóak
A szerelem, ha kibomlik
Mindenkit rajongásra gyűjt
Még több a szex, mi kellemes
És élvezetet ad, zabolák nélkül
Átéltve a pillanatot
Újra és újra magával ragad...
De mindennél erősebb a Pénz!
A zene is jó, és a művészet
Mint a tenger, oly simogató
A sorozatok is kábítóak
A színészek mind barátaink
Intelmeikkel élni tanítanak

És feledni a hétköznapi Rosszat
Kell a szükséges Mákony
Hogy munkára rettenjen a szív
De mindennél erősebb a Pénz!
Ó pénz, nem érdem szerint osztod magad,
Ó pénz, öntudatot adsz
Ó pénz, Veled kész a Győzelem
Ó pénz, csodálatos vagy!
SZERETLEK!

Alien vs. Predator

A végtelen jégmezőkön
Összeesap a két Létminőség
Mely az emberek helyébe lépett
Két tökéletes gépezet
Szinte hibátlan organizmus
Egymásnak feszül a Sötétben
És gyűrködik szakadatlan
Mindent szétszaggat karmuk
Kiömlő sav ég a levegőben
Nem emlékeztet már semmi sem
Az emberi kéz alkotta világra
Ez hát a Föld sorsa!
Jöjj vissza, Ember!
Te szülj nekem rendet!
Nem akarok ragadozókat
S ha kioltják egymást
Újra felépítjük a világunk
Eltakarítjuk a maradványokat
Betemetjük a harc vájta krátereket
És elkezdünk Hinni
Mert a Hit az egyedüli
Amit az Alien vagy a Predator
Lenyűgöző Ereje és
Páratlan intelligenciája
Együttesen sem képes legyőzni.

Vesztesek áriája

Bukni, bukni és még egyszer bukni
Mord színű mosolyba vegyíteni Halált
Küszködve emelni múltnak terhét
És odábtaszigálni az ócska batárt.

Az úti sárban ér a hajnal
A hajadba települt dér a korona
Egy rossz takaró a palástod,
Bizony, így megy a bohócok sora.

Túlhan messze fénylik már a város
A hideg éjű vas, kő és beton
Az üldözött, fizetett szegénység
S tengődhetsz gyér ingyencsontokon.

Ölts még magadra csámpás pózokat
A tömegnek joga van nevetni!
Ha nem késel, meglesz a fényes jutalom
Az út végén boldogan vár: a Semmi.

Hajléktalanok

Egyre nő a Sereg
Valóság kapitány serege
Arcukon fakó lemondás
Ez a had sosem győzhet
De sebeket mindig szerez.
A sohasem múltó veszteség
És a sehová sem tartozás sebeit.
S midőn a Halhatatlanoké
Számuk nem csökken soha
Ha egy kidől a sorból
Támad új szenvedő
Ha kipereg kezükből a lap
Felveszi egy másik
A lánc örök.
Te sem szakíthatod meg.
A Sors fekete ujjá választ
És Hádész utca köve vár.

Lucifer lajtorjája

Mindenütt ott áll
Hogy bátran felhághass rajta
Szinte hívogatnak tökéletesre fényezett
És tökéletes fényhozónak hirdetett
Ezüstös grádicsai.
Ott mered égre a szuperpláza tövében
Az irodaházak lépcsőfordulójában
A díszkertes lakóövezetben
A kisuvickolt utca kövén
Még a sztráda vége is oda fut ki.
És olyan ereje van csábításának
Mint a perverzió démonának.
De Jákob lajtorjáját bezzeg
Úttalan utakon keresheted
És akkor is az ösvény végén
Az elhagyott szeméttárolónál
Kényelmesen szétterülő pocsolyák
És rozsdálló autótemetők
Szélén találod meg.
A létra fokai pedig
Gyakran középen roppannak meg.

A fekete halál évfordulójára

A világ testén fekély és kelés
Megtámadta az ismeretlen vírus
Amit a halál hajósai halásztak ki
Távoli vidékek tisztátalanságából.
Fürge, szívós és végzetes
Égő fáklyákkal sem pusztítják el
Elevenen rothad el az élő
És megsemmisül minden szervezet
Virágzó városok omlanak össze
Elborítják a mezőket a hullák
Kitagadják egymást a családtagok
Eltaszítja egymást férfi és nő.
Mindenütt falakba ütközik
Karantén választja el embert az embertől
És esélyeid a megtisztulásra
Csak örült, bolyongó magányban lehetnek.
Még húsz, harminc, negyven év
Míg elvonul a tomboló vihar.
Már túlélni sem érdemes...

Tüdővész anno XIX. század

Korunk legjobbjain
Átgázolt az alattomos kór
Pár fényes év csupán
És hirtelen, véreset köpve
Fulladozva esnek át a túlvilágra.
De leveleik és verseik
Ametiszt szilárdságú
Ékes és finom vonalú teste
Évszázadokon át példa.
Talán a sötétségbe hullás
Állandó lehetősége
Csiszolta gyémántkeménységű
Kidolgozott remekművekké
Életük hullámaiból öntött
Veretes bánat-szobraikat.

Jelentés

Sötét csönd karjába ájult a város
A cementgyár füstje lustán kódorog
Eggyé válik a felhő és a szmog
Az éj méri hatalmát, mint gonosz táltos.

A szálló por a betonon helyet keres
Ködben párzanak a szénmolekulák
Savakban fuldokol a gőzölgő világ
S búcsúzó nap még vihart jelez.

Járom az utcát, késsel a számban
Gyilkos szél izzít, mint villamos áram
Szívemre bágyadtan száll nehéz korom.

Részeg üvölt homályba boruló aggyal
Betakar szárnyával a fekete angyal
Vágyak fagynak be a hideg arcokon.

Ősz Magyarország

Órákig elnézem az alkonyt.

Hogy a fehérség miképp vadul át

Vérszín jáspissá.

A felhők, mint tépett papír zsebkendő szeletek

Behavazzák a görnyedő szoba magányt.

A homályt cseppenként adagolják nekem.

A falevelek szürkülő árnyéka

A márnélküli sávot rajzolja ki.

A nedvesség lélekvesztőket ringat.

A vesztő lelkek beosztják maguknak az őszt.

Mert ide már csak fény-morzsák jutnak.

Holt emlékeim várnak a befőttesüvegekben.

Fagypont

Mikor eljön a szürkesség homálya
Az emberek sötétbe öltöznek
Beleolvadnak az avarba
Mintha éreznék ők is
Minden hiába.

Szél szikéje szabdalja az arcuk
Könnyek friss helyét hasítja
Orrukig húzott kalappal
Feszítik maguk a fagynak
Mocskos a hajnal.

Nyomukba szegődik az első fénnel
A vonatcsikorgás hegyes zenéje
A betonóriás édeskés füstje
S vár a zsibongó massa
Olvasztó üstje.

Már nagyon nehéz nekik hazudni
Felfeslik kabátjuk a hidegben
Akárcsak múltjuk szövedéke
S a deres jövőre gondolva
Beleborzongnak a télbe.

A Lét várótermében

A lét várótermében
A csiszolt kőben zihál a hideg.
Az ablakok megfagynak.
Egymást szorongva üljük
Gondosan fertőtlenített sorsokkal
Megmagyarázott álmokkal
Sok-sok évnyi látomással.
Ím itt vagyunk.
A köztesség fiai.
Az ajtó kihűlt nap.
Nászi ág. Királyi szőnyeg.
Gondosan áll, mint őr,
Ki érti az erőt.
A mérőónt egy farkas tartja.
Titkok köd-köre fénylik.
Miért váraozom itt a haláltalanokkal?
Miért tartom meg életem?
Ha soha, soha másutt
De mindig, mindig
Az előszobában.

A per (Kafka emlékének)

A hatalom mindig visszakérdez
Kopott ballonkabátban áll előtted
Szemében kétely, behódolsz-e
Őt is vigyázza a fensőbbtség intése
Függelemsértésért korbács jár
Fellebbezésért börtön.
Az ajtók becsukódnak
A vádlottak csak bolyonganak
Teremről teremre, ítéletről ítéletre
Perhalasztást kérve a hatóságoktól
Ügyvédek előtt hajlongva
Bírák és altisztek kegyét keresve.
Nem sejtet, mivel vádolnak
De azt mondják, mindenki bűnös
És elhiszed nekik
Hisz gyermekkorod óta így hallottad
És tudtad előre, hogy egyszer
Eljönnek majd érted is.
És csak a megszokás miatt
Járod végig a szolgálati utat
S hogy ne ítéljenek el azért
Mert megrögzött lázadó vagy
Így nem kapsz bélyeget
S a közvélemény előtt
Tisztábban mehetsz halálba.

Depeche Mode hallgatása közben

Áldott diszsonancia
Fájdalmasan szép egység
Bennem lüktet a Mindenség
Idegen bolygók zaja, csendje
Elektronikus sugárbuborék
Fénytörés az Északi-sarkon
Valami hideg fémesség
És megejtő egyszerűség
A mítikus fekete zongora
Sír, nyerít és búg
Törd össze lelkem
Fekete zongora
Széthullott romantika
Juttass pokolra
Áldott diszsonancia.

Bozótharc

Egyedül vágjuk magunknak az utat
Egyedülvaló harcosokat ki látott még
Így csak veszíteni lehet
De a mi bozótosunkban
Már csak ez a szokás.
Széttartó mozgással
Ezerféle csapáson
Indulnak a csatatottak
Ha egymásba botlanak
Irgalom nélkül forog a sarló
De a következő tisztásnál
Újabb túlélő fenekedik.
Ám az erdőbe társtalanul küldött
És tévedésben hagyott
Háborús hősök ezt nem tudják.
Így végül mindenki veszít.

A reformgonosz

Diétás gaztettek mára
Megakadályozni a jót,
Szédült lelkekből aztán
Kiverni az ott lakót;
Sorompót tenni a vágynak,
Őrütség elé kordont
Cinizmust csöpögtetni
És végül nyerni a bolton.

Diétás gaztettek mára
Szélhűdést romantikusnak,
Selyemsálas vadzszeniknek
Tapsolni hogyha buknak;
Hajnalcsillagok találkozását
Felháborodva tiltani
Mérges szecessziós virágok
Gyümölcsét ritkítani.

Diétás gaztettek mára
Egyetlen legyen a gondom,
Bármi legyen benn, künn
Végül nyerjek a bolton.

Bujdosó jégjárás

Haj Balkánról fúj a szél
Áramlik a Latin hideg
A tavaszi boltozaton
Jeges esők szemetelnek
Az égbéli mennyezeten
Kristályfelhők súlyosodnak
Az idő is zökkenőben
Atomórák meghasadnak
A hithű halak fennakadnak
A kifeszített világhálón
Káoszrendbe rendeződnek
Bohócaink csatornákon
Retúrjeggyel közlekedik
A rőt pokol fuvarosa
Így válik példaképpé
A torz, bolond falurossza.

A különleges gonosztály

Riadóláncban sorakozik fel
A népes Meghurcoló Kommandó
És Kicsináló-Lélek köröz
Sorsod ellipszis pályája felett
Az áldott Angyalport
Lucifer-biztos adagolja
Hamuba rajzolt koporsód
Mint egy behűtött méregkapszula
A tornácon már várakozik
A különleges gonosztály.

Számvetés

Megolvadt véremben a csend
Ritkán szólok, nincs miért
Helyet kaparnék az emlékeknek
De már a múltat is rommá lőtték
Engem még érdekel, mit áshatok
A mélységes mély gödörből
Lombtalan erdők sűrűjéből
Lakatlan városok zajából
Bujátlan bordély zajából
Lépnek elő a ködlovagok
Mefognám őket
De semmibe markolok
Eltüntette őket
Az érdektelenség tisztítószere.

68'-asok

Kiáltásotok

Megdermedt torkolattűz

Elvész a banda a tájban.

Messze tűntetek.

Szeretném megállítani a jövőt

Hogy mindannyian felszálljatok

Szorítsatok hát helyet

A képzelet bajnokainak.

Nem akarok elutazni

Nélkületek, Barátaim,

Sivár, sziklás jelen lenne

Mely ott rám várna.

Szomjazom érett szavaitok

És gyümölcsös tetteitek

Mire mennék égi jelek nélkül

E vadaknak való félsivatagban.

Élet

– Elindulunk vadászni.

A mondat hidegen kopogott a csendben, ahogy apám szenvtelenül kiejtette. Mintha csak azt mondta volna, megyünk a boltba, veszünk zsömlét. Persze, akkor már nem tudtunk volna sem zsömlét venni, sem mást. Egy hónapja éhezünk és fáztunk.

Szerencsére a puskánk még megmaradt, nem adtuk el. Az is családi örökség volt, nagyapám hagyta ránk, mivel nem használtuk, jó állapotban találtunk rá. Már mindent eladtunk, amit száz év alatt a szerencsésebb nemzedékek felhalmoztak. Nem volt már semmink, csak a puská, és az erdő, ami nem tartozott a tulajdonunkba, de mi magunkévá tettük. Mivel a fakitermelésre már nem volt pénz, az erdő tovább terjeszkedett, igaz, a fák csak úgy vadon nőttek benne, átgondolt ültetésről nem beszélhettünk, a vadcsérjék, a sűrű bokrok és a tüskés bozót mellett ritkásan meredezett egy-egy göcsörtös fa. De legalább nem rejtőzhetett el benne könnyen a vad. A falubeliek csapdái és drótkadályai nem támasztottak igazi versenyt. Így csak könnyebben kaptuk el a kisebb állatokat. Egy puffantással küszöböltük ki azt a kockázatot, hogy a sebesült vad mégiscsak kibújik és elmenekül.

Eleinte nehezen szoktam az erdő világához. Hiányzott még az iskola, az emberek közelsége, úgy éreztem, ha túl sokáig járom az erdőt apámmal, elvadulok és sosem leszek képes visszailleszkedni a társadalomba. De iskolába úgysem járhattam volna tovább, droggal kereskedni pedig nem lett volna kedvem. A vadak világa emberségesebbnek bizonyult.

„Ismerd meg az erdőt, fiam, és akkor barátsággal fogad. Ehhez viszont fel kell ismerned, milyen jeleket ad neked, mit üzen. Jobban érted majd, ha megfigyeled, milyen életet él, megfigyeled a vadak mozgását, a fák, a füvek, a gombák, a virágok sarjadását, ha magadba szívod azt a sok fényt, színt és hangot, amivel eláraszt minket. Rájössz majd, sokkal kiszámíthatóbb törvényei vannak, mint az emberi világnak” – szólt apám, és én úgy tettem, ahogy mondta. Ahogyan reggel a nap átsütött a fák lombjain, keskeny fénycsíkokra szabdalva az erdőt, úgy éreztem, mintha valamilyen régi, középkori katedrálisban lennék. Amikor pedig este körülültük a tüzet, elkészítve a zsákmányt, igazi harcosnak képzelhettem magam, aki leteríti a vadat, majd elégedetten helyet foglal a tűzhelynél. Én nem sokat tudok a történelemről, nem sok időt töltöttem az iskolában, azonban tudom, az emberek régen, nagyon régen a természetben éltek, a vadonban. Ha nekik jó volt ez az élet, akkor nekem is megfelel.

A kínzó éhség megszűnt. Megtanultam védekezni a hideg ellen, megismerkedtem a természetes gyógy módokkal, megkedveltem a körülöttem lévő állatokat. Betéve tudtam a növények neveit. Megszerettem ezt az életet. De... a mi életünk mégis az ölésen alapult. Bár meg kellett ölnünk a vadat, de szükségszerűnek éreztem mindezt. A gazdag vadászok szebb, rendezettebb erdőbe jártak vadászni, ez a burján pedig azért növekedhetett ekkorára, mert már nem volt, aki rendben tartsa. A kevés megművelt földön csak kárt tehetett a rengeteg vad. Senkinek sem voltunk útjában, senki sem ellenőrzött minket és senki sem kért rajtunk számon semmit. Ez maga a szabadság! A faluban is szabadok voltunk, de az az éhen döglés szabadságát jelentette.

Egy nap apám felhívta a figyelmem valamire, amit eddig nem vettem észre. „Nézd csak – szólt –, az a kutya, ott a dombon, figyel minket.” Vállat vontam: „Hogyan figyelne, hisz csak egy kóbor kutya, azt se tudja, kik vagyunk, csak valami apróvadra les.” „Nana – ráncolta össze a szemöldökét apám –, figyelni kell az apró jelekre. Már régóta gondolkodom rajta, hogy ez a remek vadászterület miért nem kelti fel senkinek az érdeklődését. S ha felkelti, akkor lesz egy riválisunk, s megint öltre mehetünk egy erőszakos barommal, ahogyan a falu-

ban a munkáért. Ezt sosem szerettem. Ki tudja, milyen vadállat lehet ennek a kutyának a gazdája.” „Ugyan már, képzelődsz – igyekeztem eloszlatni aggodalmait. – Csak egy kivert kutya, aki éhségében tőlünk remél koncot, talán ezért követ minket.” „Majd meglátjuk – mondta apám –, mindenesetre nem árt résen lenni. Az én éberségemet nem játsszák ki.”

A kutya azonban nem hagyott el minket, hűségesen kísért utunkon. Már nekem is szemet szúrt, mennyire ragaszkodik hozzánk. De mindig megtartotta a távolságot. Sosem merészkedett közelebb húsz méternél, még meg sem várta, hogy apám fenyegető mozdulatot tegyen, már vissza is fordult és eliszkolt.

„Amíg nem csinál bajt, nincs gondunk vele” – csillapítottam apámat, ám őt egyre jobban aggasztotta a dolog. „Ha felbukkant ez a kutya, akkor ember is van mögötte. Tehát van gazdája is, csak nem ismerjük – mormogta maga elé. Ezt az embert viszont sosem láttuk, a kutya mindig egyedül volt. Baktatott, baktatott utánunk, óvatosan lesett, mikor megálltunk, s bűnbánóan behúzta a nyakát. Mikor apám ráemelte a puskát, jó érzékkel eltűnt a burjánzó aljnövényzetben, mintha csak gyakorlata lenne ebben.

Egy nyári reggel apám harsány káromkodására ébredtem. Kibotorkáltam a sátor elé. Apám meglóbálta előttem üres hátizsákunkat. „Tessék, itt a bizonyíték, miért nem férünk el egy erdőben – sziszegte felém. – Az a dög mindent kilopott az izsákomból.” Megnéztem az üres zsákot. „Honnan tudod, hogy az a kutya volt? Lehetett más állat is – kételkedtem, de ő erre határozott választ adott: „Milyen más állat képes erre? Ne védj azt kóbor dögöt, elegendem van már a játékaiból!”

Minden mást félretéve, még délelőtt nekiállt a munkának, hogy csapdát eszkábáljon. Nagyon ügyes és erős csapdát fabrikált, a közepén elhelyezett ínycsiklandó falattal. Oda rakta, ahol az állat gyakran figyelőállást szokott foglalni. Számítása bevált, a kutya szagot fogott, majd a hússzelet felé araszolt, s végül a csapda bekapta a lábát.

„Hozd a láncot, itt az idő!” – üvöltötte apám, majd a domb felé futott. Olyan gyorsan, hogy alig tudtam követni. Egy pillanat alatt hurkot kötött az állat nyakára, és a lánc segítségével a földre kényszerítette. A kutya moccanni sem tudott. Lövés dördült, apám közvetlen közről szétlőtte az állat fejét. Egy pillanat alatt zajlott le az egész, még magamhoz sem tértem, a tetem ott hevert a lábaink előtt.

„Így kell ezekkel bánni” – fordult felém apám, durván lökve a szót. Láta a megrökönyödésemet, s hogy milyen tanácstalanul ácsorgok. Válasz nélkül hagytam. A hullát szótlanul húzta le a láncsal a dombról az útra.

De mögöttünk már valaki sikoltozott. A sűrűből, teljesen váratlanul, egy rongyos kamaszlány bukkant elő. Olyan tizenhat éves forma lehetett. „Rex! Rex!” – kiabálta, s ahogy meglepett apám kezéből kikapta a láncot, rögtön a kutyát kezdte élesztgetni. De csakhamar rádöbbsent, hiába. Mivel látta a puskát, csak fojtott dühvel annyit mondott: „Megölte őt! Megölte, pedig nem is ártott magának!”

„Nem szeretem a konkurenciát” – válaszolt neki apám, de hangjában nem volt semmi cinizmus. Nem tartotta többre ezt a kutyát sem, mint a többi vadat. A lány viszont láthatóan nem így gondolta. „Nem bántotta magukat! Most ki fog nekem vadászni?”

„Nem vitatkozom” – fordult el apám gyorsan – „Menjen vissza a faluba, amíg szépen mondom! Talál magának tanítható dögöt ott eleget. De azt ajánlom, azzal már ne jöjjön ide vissza! Keressen magának másik erdőt, ha jót akar! – azzal elindult a másik irányba, hogy minél hamarabb távol kerüljön a tett színhelyétől.

Én követtem. Jó darabig hallgattunk.

– Nem kellett volna megölni azt a kutyát – mondtam egy idő után.

– Majd megtanulod te is, hogy meg kellett – felelt mogorván.

A Tűz és a Halál arca

Az asztalon már várt a levél, anyám a közepére helyezte, hogy lássam, amikor megjövök. Miután felbontottam a levelet, kisírt szemmel bukkant fel a konyhában. Olyan tekintetet vetett a papírra, mintha egy halálos ítéletet kimondó végzés lenne. Azt hiszem, nem is tévedett sokat. Hát, megérkezett – sóhajtott egy nagyot. Meg – mondtam.

A behívóparancs nem ért váratlanul, hiszen a háború már harmadik éve dühöngött Keleten és Nyugaton egyaránt. Nyugaton az állóháború befejezhetetlennek tűnt, és ha az újságok propaganda szövegei helyett a hazatérő német katonák beszámolóira hagyatkoztunk, akkor érzékelhettük, hogy a front bemerevedett. Nem a német katonák kitartásán és hősiességén múltott a siker, hanem azon, hogy a franciáknak és az angoloknak rendkívül sok volt a tartalékuk. Emberben, hadianyagban és élelemben egyaránt, ezért aztán az áttörés minduntalan megakadt. Az orosz frontról ellentmondásos híreket hallottunk, annyit tudtunk, hogy három véres év után az elcsigázott és sokszor rosszul felszerelt, hiányosan ellátott oroszoknak sincs nagy kedvük harcolni. De katonák bőven álltak rendelkezésükre, a hatalmas ázsiai területek ontották az utánpótlást.

Ennek ellenére, ha keresztűzbe került az ember és az élete forgott kockán, mindenki úgy küzdött, mint az oroszok. Hiába lett egy életre elege az orosz muzsikának a cári politikából, a harcmezőn senki sem kérte ki a véleményét, és ha a szuronyrohamban szembetalálta magát vele a magyar katona, az orosz ugyanúgy védekezett, mintha fanatizálva volna. Elkeseredetten és elszántan.

Nem voltak illúzióim: a túlélésre csekély esélyeim vannak. Ha meg tudom ragadni ezt az esélyt, hát megragadom. Bár a szecessziós melankólia és az adys pesszimizmus engem is megkísértett, a halál nem vonzott. F fiatal voltam, meg akartam ismerni a szerelmet, meg akartam ismerni egy női test melegét, már csak Imola miatt is. Imola volt az én szépséges ideálom. Nem sok reményt tápláltam iránta, akadtak már nálam talpraesettebb kérései. A háború miatt azonban minden a feje tetejére állt, és sokszor csak annyi kellett, hogy éppen te maradj életben, és a legszebb lányok is feléd kacsintottak. Egészségtől kicsattanó, jóképű, szép szál legények maradtak ott a fronton, mások viszont, akiknek egyetlen erényük az volt, hogy megúszták a frontszolgálatot, kedvükre válogathattak a széplányok között.

Imola nem lakott messze tőlünk, öt percnyi sétával a házuk előtt állhattam, az iskolában azonban csak távolról csodáltam. Néha megszólítottam, de odáig nem merészkedtem, hogy elkísérjem, vagy közös találkát beszéljek meg vele. Távoli csodálójaként tisztelt engem, amelyből jó néhányat számon tartott, s akikkel különösképpen nem kellett törődni, csak úgy dongták őt körül, mint illatos rózsát a méhek. S éppen annyit is törődött velünk, mint az a tökéletes virág.

De Imolával nem lehetett betelni. Arca olyan harmonikus nyugalmat sugárzott, hogy ha ránéztem, rád is átragadt a nemes derű. Klasszikus nőies szépség volt, amilyeneket Raffaello is festett. Az egyik ajka néhány milliméterrel előrébb állt, mint a másik. Emiatt nem volt nevezhető tökéletes szépségnek. Aranyló búza haja, hidegkék szeme és egyenes vonalú orra olyan összhangot képezett, hogy az ember órákig belefeledkezhetett gyönyörű arcának látványába.

Másnak ígérkezett el, egy korombéli fiú hódította meg, és már az ő gyűrűs menyasszonya volt. Békeidőben nem is lett volna kérdéses, hogy hozzámegy. A háború azonban megkérdőjelezte mindent, a jövő teljesen bizonytalanná vált. Hamarosan meg is tudtuk, hogy mennyire.

A vonat elindult és a csapat elfoglalta a helyét, mellettünk suhant el a galíciai táj, Oroszország felé tartottunk. Gondolataimba merülve igyekeztem arra koncentrálni, mit tanulhatok a háborúból. Ha őszinte vagyok magammal szemben, mindig is egy kicsit koraérettnek éreztem magam. Nem kedveltem kortársaim ugrató, bizalmaskodó hangnemét, és szerettem visszavonulni a társaságtól.

A rövid gyakorlat után már ássuk is magunknak a gödröt a földbe és várjuk a szuronyos rémet, az orosz katonát. Vajon a saját halotti gödrünket ássuk most? Tudjuk, az ellenség közeledik, egy hatalmas ország rengeteg népe, amelynek ereje felülmúlja a miénket. De mint mondják: „a magyar katona a legjobb katona a világon.” Az újságok azt harsogják: „mit nekünk a muszka, bakáink elszántsága és harckészsége feltartóztatja az ázsiai tengert.”

Mi nem érezzük ekkora hősnek magunkat. A túlélés körül forog minden gondolatunk. Semmi más nem számít, azok a fogalmak, amiket eddig tiszteltünk, mint a haza, a szerelem vagy a hivatás, mind olyan távoliak... Semmi hasznát sem vesszük most azoknak az ismereteknek, amiket az iskolában vertek belénk, nem vesszük hasznát sem a latin decilinációknak, sem Tacitusnak, sem a Thalésznek. Egy doboz babkonzervre többet gondolunk, mint a sokat emlegetett szellemi táplálékra. Tudtuk, itt a halált gyakrabban osztják, mint a jutalmakat, és lélekben mindannyiunknak fel kell készülnünk rá. Lassan vigaszt találtam abban a gondolatban, hogy a mogorvaság, a lemondás, a melankólia és a halálközelség környezete jobban vonz, mint a harsány viccelődés. Itt alkalmam lesz megfigyelni a halál különböző formáit. Ha azt játszom, hogy megfigyelem, hányféleképp képes lecsapni a halál, talán elterelem a figyelmem arról, túlélem-e ezt a napot, vagy sem. Lelkesedés? Hol van már az! Én már akkor rosszat sejtettem, amikor jól öltözött, kicsattanó egészségű fiatalemberek vonultak fel a napfényes utcán, a háborút ünnepeve. Mennyi naiv fiatal! Azt hiszik, a fronton majd hőssé válnak? Hogy alkalmuk lesz véghezvinni valami nagyszerű dolgot? Egy hét sem telik el a lövészárokból, és rá fognak jönni, mennyi köze van a magasztos érzésekhez az állóháborúnak.

Számodra már akkor véget ér civilizáció, és már akkor leszámolsz az emberhez méltó körülményekkel, amikor elhelyezkedsz a lövészárokból. Ha szakadatlanul zuhog az eső, még csak magunk fölé húzunk egy rossz ponyvát, de mindez nem véd meg az átható nedvességtől, az eső feláztatja a talajt és a sárban tapicskolunk. Beásva, mint a vakondok, úgy kandiálunk kifelé, de vigyáznunk kell, nehogy észrevegyék a sisakunk tetejét. Mindannyiunkat figyelmeztettek, pipára vagy cigarettára gyújtani a legveszélyesebb cselekedet lenne. Azonnal leszednének a túlsó oldalról. Pedig a cigarettának meglenne az az áldásos hatása, hogy elnyomja az éhséget. Frontvonalban ez nem kis előny. Egyszerre csak egyfelé kell figyelni, a korgó gyomor nem köti le az energiánkat. Hisz az ellátmányunk sem épp a leglaktatóbb. Répafőzelék, daraleves, puliszka, no, ezzel töltsd meg a gyomrod! Jó lenne rágyújtani, amikor csak a kedvünk tartja, ez oldaná a bennünk lévő feszültséget is.

Ami fronton történik, az minden képzeletünket felülmúlja. Nem számítottunk arra, hogy a modern haditechnika ennyit fejlődött. Hiszen békeidőkben csak nagyapáink beszámolóira hagyatkozhattunk. Ők pedig legfeljebb csak a 48-as forradalomban vettek részt, ahol ahhoz képest, amit mi tapasztaltunk, még lovagias harcok, szemtől szembeni csaták során ütköztek meg az ellenséggel. De a géppuska, a lövegágyú, a mérges gáz alattomos ereje számukra még ismeretlen volt, és mi sem számoltunk ekkora veszteségekkel és brutalitással.

Az első bevetés során már megismerjük, mi vár ránk. Ahogy megszólalnak az ágyúk, mintha az ég nyílt volna meg... A tüzéség iszonyú erővel zúdul az ellenségre. A levegő meg-rázkódik, és mintha megrendült volna a föld alattunk, mindenütt tüzes nyílások keletkeznek rajta. A torkolattüzek, a robbanó gránátok szinte nappallá varázsolják az éjszakát. Ágyúk és tarackok dörgése, repeszgránátok sikítása szabdalja fel a levegőt, döng a föld, megremeg minden inunk szála, idegeink felmondják a szolgálatot. Dobhártyánk állandó támadásnak van kitéve a hangzavartól.

Rohamra indulunk. Most már az oroszok is válaszolnak. Az orosz gránátok egymás után vágódnak be közénk, szétfroccsen a tűz és repeszdarabok szóródnak szerte, szemünk sarkából még látjuk, amint emberi testeket robbantanak szét. Némelyeket egyenesen kettévág a gránát, másoknak a végtagját tépi le. Egy embernek mindkét lábfejét letépi, és a csonkokon fut tovább. Egy másik nekirohan egy spanyollovasnak és a tüskés drótok leszakítják a kézfejét. Aki a drótakadályokban megakad, azt kíméletlenül legéppuskázzák. Mindegy, csak előre, nincs más választásunk. Így is, úgy is a véletlenül múlik, hogy életben maradunk vagy sem, a vak szerencse dönt a sorsunkról. Ha hátrafordulunk, a hátunkba kapunk egy gránátot, vagy egy lövést. A géppuska is felüvölt, még több véres cafattá lőtt hullát hagyva a terepen.

Néhány egészen siheder legény hanyatt vágja magát, és sírva gömbölyödik össze a földön. Senki sem törődik velük, majd végez velük az ágyútűz. Most már előttünk is zárótűz, mögöttünk is zárótűz, be vagyunk kerítve, el kell érnünk az ellenség vonalát, minden áron. Kegyetlenül csépel közben minket az ágyú és a géppuskasorozat, de végül mégis odaérünk.

Nem hittük volna, hogy ez a pillanat is elérkezik. A századnak legalább a fele ottmaradt, nem vagyunk számbeli fölényben, de nincs más hátra, mint nekiugrani az ellenség nyakának és csépelni, ütni, vágni, lehetőleg másodpercek alatt. Kiszemelem a géppuskást, s hogy ne legyen több alkalma sorozattal leszedni minket, nekirontok. Megpróbál védekezni hosszú pengéjű késével, de gondolkodás nélkül, egy lendülettel a mellébe állítom a szuronyomat. Amilyen hirtelen csak lehet, kirántom belőle a szuronyt és a géppuskás társát is leszúrom. A többi magyar is vad kézitusában méri össze az erejét az oroszokkal. Most aztán ölni, ölni és ölni! Szúrd és vágd, ahol éred! Már nem vagyunk emberek, állati módon viselkedünk, úgy, ahogy az ösztöneink diktálják. Ordítás, jajgatás, halálhörgés... Minél gyorsabban ölni, nehogy alkalmuk legyen visszalőni, visszaszúrni, és ez a végül hatékonyak bizonyul. Az oroszok árkában egyetlen élő sem marad.

Száz méter haladtunk előre a galíciai mezőn. De a visszavágás nem késik soká. Az ellenség feltöltötte a sorait és igyekszik pótolni a veszteségeket. A tüzéségük nem szenvedett csorbát, és ezt mi is hamarosan megérezzük.

Három nap és három éjjel egyfolytában lönek. Egy perc nyugtunk nincs, a kimerültségtől kóvályogva tántorgunk a lövészárkainkban. Egyetlen kívánságunk van: aludni, pihenni. Akad, akinek sikerül néhány percre, hátát a lövészárk falának döntve elbóbiskolnia. De amikor az árok szélén csapódik be az ágyútűz, lehetetlen nyugodtan aludni.

A harmadik nap éjjel aztán megtapasztalhatjuk, milyen az ellenséges roham.

Rakéták szállnak a magasba, géppuska kattog, srappnelek szóródnak szerteszét, az egész állandó kavargásban nem értjük egymás szavát, megszakadt az összeköttetés a vezetéssel. Az oroszok áradatként öntenek el minket, újra és újra rohamoznak. A becsapódások egyre közelednek, elképesztő veszteségeink vannak. A füsttől és a ködtől alig lehet látni az ellenséget, először vaktában lövöldözünk. Két bajtársam folyamatosan kaszálja az ellenséget a géppuskával, de ez mégsem elég ahhoz, hogy megállítsa őket. Végül óriási veszteségek árán, de eléri az arcvonalainkat. Amíg lőszerünk van, addig lövünk, majd elkeseredett tusa kezdődik. Ami zajlik, inkább tűnik kocsmai verekedésnek, mint katonai akciónak. Amíg lőszerünk van, addig lövünk. Később már szuronyokkal és ásóval hadakozunk. Gyalogsági ásóval vágom ketté egy bevetődő orosz fejét. Zsákként hullik le mellém. A folyamatos öldöklésben végre arra eszmélünk, hogy a következő hullámban már nem érkezik senki. A támadásuk elakadt.

A következő napok viszonylagos nyugalomban telnek. Néhány tartalékos század érkezik az olasz frontról. Soraikban földijeimre akadok, és egy fontos ismerősre, Imola vőlegényére, Csizmadia Zoltánra. Kedélyesen elbeszélgetünk, mintha csak otthon volnánk. Fényképet is mutat Imoláról. Nagyot dobban a szívem, amikor meglátom a gyönyörű lányt.

Ám egy borongós februári napon a vezérkar jónak látja, ha megbolygatja az oroszok látszólagos nyugalalmát. Előtte napokig esett az eső, és úgy gondolták, ez talán megviseli a védekező csapatokat. Hogy minket is megviselt a cudar időjárás, az kevésbé érdekelte őket, elvégre „a magyar katonának nincs párja, mint az acél, olyan stramm.” Így hát támadnunk kell. A döntő pillanatban, mielőtt megindulunk, mindannyiunkban felsejlik egy pillanatra, talán itt van a vég. De nincs időnk gondolkodni, a tisztek minél gyorsabb, meglepetésszerű és elsöprő rohamra ösztönöznek minket.

A nagy hajrával megindult támadás gyors ütemben hömpölyög előre. Kattog a gépfegyver, csattognak a puskák, tüzéségi tűzzel kísérve. Csizmadia mellett futok.

Kellemetlen kötelesség – villan agyamba hirtelen, mikor az oroszok kilövik mellőlem a bajtársamat. A lövedék hátulról érte, és még szemem sarkából láttam, ahogyan egy másodpercig vigyázállásba merevedik, majd egyenes tartással a sárba vágódik. Akkor már tudtam, hogy vége, aki így dől el, az nem kel föl többé. Jó tizedmagammal vágtatok vissza a lövészárókba. A megmenekültek riadt tekintetével vágódunk le a kemény földre. Ennyien maradtunk meg a századból. Ezen a napon kiválasztottnak érezhettem magam.

A hosszan tartó eső feláztatta az amúgy is porhanyós talajt, a halottak szinte belefűrődtak a földbe, eggyé váltak vele, mellettük a szemerkélő eső karikákat rajzolt a kis tócsákba. Elviselhetetlen volt az a gondolat, hogy egy belső, földalatti erő egyszerűen beszippantja a halottainkat és sebesültjeinket, márpedig ez volt az érzésem. És nemcsak nekem, mindannyian fiatalok voltunk, egyszerű sorból származtunk, az ilyen emberek körében néha az elszabadult képzelet sugallja a tetteket. Hogy is gondolkozhattunk volna másképp, mikor az állandó kartácstűz és a röppenő szilánkok kavargása pokolbéli táncra emlékeztetett! Az ágyúk egyhangú moraja a meg-megdörrenő eget is túlzengte, s ha néha egy villám csördült a viharban, a parasztfiúk még a lövészárók biztonságában is összerезzentek. Innen véletlenül sem bújt ki senki, ha már egyszer eljutott – akár csúszva is – ideáig. Hősködni nem volt érdemes. Egyszer – kísérletképpen – meglengettünk egy katonakabátot az oroszok előtt. Egy perc alatt szitává lyuggatták a srapnelek.

Kellemetlen kötelesség – csusszan át a felismerés végleg agyam tudatos tartományába. Nem bújhatok el a gondolataim elől. Régóta ismerem Csizmadiát. Egy városban laktunk, ugyanabban az utcában. Együtt töltöttük gyermekkorunkat, tagjaként a Szilfa utca kölyökbandájának. Később is gyakran találkoztunk nagyobb társaságban, vásárnaponként, külvárosi mulatókban. Nem voltunk barátok, már csak Imola miatt sem, hiszen én korábban illetlenül nagy szemeket meresztettem friss menyasszonyára, aki mellől a háborúba ment. Annak idején nekem is tetszett a lány, de félreálltam. Sohasem váltam hőssé, még itt, a háborúban sem. De most talán ütött az igazság órája – fordul meg a fejemben. S rögtön jött a másik gondolat: ezt nem szabad. Megcsóváltam a fejem. De végül mégis odacsörtetek a hadnagyhoz.

– Hadnagy úr – lihegem – hadd menjek ki az árokból. A bajtársamat sebesülés érte.

– Megöriült, Bíró – próbál erélyt mutatni a tiszttel az éktelen zaj közepette. – Maga kiképzés óta ilyen értelmetlen. Meg kell várni, amíg lecsillapodnak. Utána pedig minden percben várhatjuk a rohamot.

Nagyjából erre számítottam a korlátolt hadnagytól. Hiszen ha meg tudná érteni az emberi érzelmeket, nem lenne hivatásos katona. Nem mintha érdekelt volna a véleménye, de – én mindenesetre szóltam. Ha már csinállok valamit, úgy csinálom, hogy a dolog tökéletesen rendben legyen.

Egy ugrással kint termek a lövészárkon kívül, s mire észbe kapna az orosz, már újra vízszintes helyzetbe kerülök. Inkább csúszok, mint mászkok előre, araszolgatva haladok a nehéz sárban. Senki sem követ, csak egy – inkább kötelességszerű – üvöltést és egy hosszabb káromkodást hallok a hátam mögött. Mondtam már, hogy nem voltam hős, így nagyon nehéz feladatnak látok, amikor a bajtársam testéhez – vagy talán már teteméhez – érek. Egy kissé ki kell emelkednem, hogy használjam a szememet – holott a szemhéjamra is vastagon rátapadt a

sár, akárcsak az arcomra – hogy felmérjem a helyzetemet. A hátamra veszem a sebesült Csizmadiát, amivel kockáztattam, hogy felemelt kezemet eltalálják. Megdöbbenésemre, mielőtt világossá vált odaát, hogy mit akarok, elhallgattak a fegyverek. Egy orosz tiszt bizonyára távcsövén követte a fejleményeket. Mégiscsak van emberség az oroszokban is.

Hogyne lenne, hisz ott ugyanolyan emberek harcolnak, mint itt!

Elértem a célokat, nem érhet szemrehányás. A bajtársam testét sikerült megmentenem, méltó temetést fog kapni. Más kérdés, hogy ha megúszom a háborút, és elnyerem Imola kegyeit, akkor is örökre üldözni fog a lelkiismeret, hogy egy másik ember halála árán váltottam meg a boldogságot.

A csata azonban tovább zajlik, nem bajlódhatok azzal, hogy kiderítsem, életben maradt-e Csizmadia vagy sem. Ahogy a rajvonalhoz érek, újra felugat egy géppuska. Nincs megállás, a harcban nincs szünet. Egész nap kemény harcot vívunk az oroszokkal. De végül az előőrsüket visszaszorítjuk a majorból és elfoglaljuk a falu előtti kis gazdaságot. A jobbszárnyunk a tüzéségi tűzben és az állandó karabélyesőben is eléri az első apró, szegényes viskókat.

Végre kiverjük az oroszokat állásaikból! Megnyílt az út a közeli kisközség, Volodka felé! Az oroszok futnak előlünk, a helységet már korábban elhagyták a lakosai, felmálházva állatokkal és élelemmel. Mikor a kopár és kihalt városba érünk, a lakosok már elmenekültek, csak néhány csontig aszott kóbor kutya szegődik mellénk, aztán azok is szűkülve odébb állnak. A tüzéségi tűz mély nyomokat hagyott az épületeken. A pusztulás és az enyészlet szaga terjeng, amerre járunk. Benézünk néhány házba, a szegénység nyilvánvaló jeleit tapasztaljuk, a viskókban ócska bútorok, állatok nyomai, kemencepadkára terített bőr. Ezen tegnap még aludhattak.

Míg házról házra vizsgálódunk, tűz alá vesznek minket. Nem volt időnk fedezéket keresni, néhányan otthagyták a fogukat, de én még be tudok futni egy fal mögé. Oszlopról oszlopra, mélyedésről mélyedésre haladok előre, lopakodva közelítem meg a tüzfészket, egyre közelebb merészkedve a veszedelmes szervezkedés tanyájához. Néhányan velem tartanak. Jelezzük egymásnak, amennyire csak a csetepatéban tudjuk, hogy megkerüljük őket. Így is történik, a hátukba kerülünk, és kiugorva a fedezékből, egyszerre vesszük célba az embereket, mielőtt fel tudnának ocsúdni. Egy időben sütjük el a puskáinkat, mikor meglátjuk őket a zsákok mögé húzódva. Nincsenek sokan, mind a négyet leszedjük.

Feltűnik nekünk két futó katona, akik társaik halála után megpróbálnak elmenekülni. Egy omladozó épület felé közelítenek. Átugranak a ház belsejében támadt hatalmas lyukon, mint egy sáncon. Lövünk rájuk. Fedezékbe vonulnak és viszonozzák a tüzet. Eltalálnak egy magyar katonát. Kiugranak az omladék mögül és tovább rohannak. Az egyik bajtársunk gránátot hajít utánuk, és sikerrel jár. Odarohanunk a robbanás helyére, az egyik már halott, a másik üvöltve fogja a véres lábát, pontosabban a lába helyét. Combtöből leszakadt a lába. A hadnagyunk irgalomból pisztollyal végez vele.

A hátrahagyott partizánok tevékenységének még nincs vége. Fedezékből egy kamasz fiú tüzel ránk egy kézipuskával. „Leküzdjük az akadályt.” A következő háznál egy hároméves gyereket szorongató anya bújik meg. A gyerek sír. Tisztjeink ordítanak. Keresik a rejtőzködő gerillát. Gerilla nincs, csak egy kistermetű kutya ront ránk a válaszfal mögül. Az egyik tiszt lábába kapaszkodik, mire ő a bajonettjéhez nyúl és egy mozdulattal lemetszi az eb fejét a törzséről. A koponya a földre esik. A gyerekek elhallgat.

A falu szélén végre egy barátságos családra akadunk. Ők valószínűleg a legszegényebb muzsikok közül kerültek ki, akiket még jobban megviselt a háború, a szülők tőlünk könnyörögnek egy kis kenyeret. Kislányuk is barátságosan mosolyog. Könnyörögve fordulnak felénk. Élénk gesztusaik elárulják, éhesek és szomjasak. Az ellátmányból előkerül az ásványvíz és némi csokoládé. „A nép” hálálkodik. A kislány felbátorodik és odamegy az egyik katonához. Az leereszti a fegyverét és elemózsia után kutat a zsákjában. Hirtelen puska hangja hasítja fel

a csöndet. A szívélyes katona már véresen fekszik a földön. Ordítózás, hatalmas hangzavar, végül az egyik katonánk egy nagyhatású aknával semmisíti meg az ellenséget. A család összekapaszkodik, együtt sírnak, biztosak benne, hogy most végzünk velük. De nem tesszük, nem ők tehetnek róla, hogy orvlövészek rejtőztek a közelben.

Már az egész falut átfésüljük, csak a templom van hátra. Nem feltételezzük, hogy pont a templomban rejtőzik el valaki, de jobb az óvatosság. Ketten hatolnak be az épületbe, a fal mellett kúszva kémlelnek körül. Úgy látszik, fellélegezhetünk, a gerillák valószínűleg elmenekültek. A biztonság kedvéért azonban tovább vizsgálódnak mindig új fedezéket keresve. És igazunk van! Az oltár védelmében, a kereszt mögött egy fegyveres férfi rejtőzik, és pisztolyából lövést ad le az egyik katonára, de célt téveszt. A katona egy modern, hasonló célokra kifejlesztett aknavetővel szétlövi az oltárt, mögötte a gerilla holtan rogyik össze. A keresztről a megfeszített és agyonkínzott, csontig lesóványodott alak, a Megváltó Krisztus is lehullik a porba.

Mennyi gerilla rejtőzött ebben az átkozott kis porfészekben! Megdolgoztatott minket a muszka.

A városka elfoglalása után a minket követő felcserektől megtudom, már nem segíthettek Csizmadián, tüdőlövést kapott és negyedórán belül meghalt. „Jobb is volt úgy szegénynek” – mondja az egészségyügis.

Az oroszok újabb támpont mögé húzódnak, a falun túl egy hosszú dombhát kínálkozik nekik védműként. Felfejlődünk a harchoz. Az ágyúk végigsöpörnek a támpontukon, majd gyors rajtot véve nekirohanunk az oroszoknak.

Az orosz állás ontani kezdi a tüzet, gránátok zuhognak közénk és osztják a gyors halált, golyók füttyölnek el mellettünk. Irtózatosságnak tűnik haladunk előre, ahogy lehet. Néhány bátrabb, szökellve, a többség kúszva, egyre közelebb és közelebb kerülünk a védvonalukhoz. Átkaroló művelettel lassan bekerítjük őket.

A rohamszázad oldalt rést üt az arcvonalukban, és az ellenséges géppuskafészeket kifüstölve tör előre. A magaslatnál azonban megtorpan a támadás. Az oroszok most nagyon pontosan lőnek és egyenletes zárótűz alatt tartják a töltés előtti terepet, lehetetlennek látszik az áthatolás.

Még egy utolsó nekirugaszkodás! Látom, Illényi felemelkedik a földről, és bátran nekivág az utolsó ötszáz méternek. A honvédek követik a példáját.

Jobbra-balra halottak fekszenek, néha egymáson is, keresztül-kasul. Szaladunk, hogy minél előbb kikerüljünk ebből a borzalomból. Kéz és láb nélküli emberek fetrengenek a vérben, van olyan, akinek leszakadt az arca, másnak pedig a lába vagy a keze hiányzott, egy katonának pedig a feje teljesen összeégett.

Oldalra szaladok, ahol valami árkot láttam. Beleugrok a mélyedésbe és lihegve az árok oldalának dőlök. Nem is néztem körül. Fegyverem már nincs, az ugrás közben elhajítottam, nehogy a szuronyom belém döfödjön. Most egy kicsit fellélegezhetek, de felpillantva láthatom, hogy nem vagyok egyedül. Egy orosz baka szegzi rám a fegyverét. Lassan, megadóan felteszem a kezem és olyan könyörgő tekintettel nézek rá, ahogy csak tőlem telik. Nem lő azonnal, és reménykedni kezdek, hogy talán megkegyelmez nekem. Bár a helyzet igen éles, nem tudtam, a helyében mit tettem volna. Alighanem a törömet használtam volna, ha testközelbe kerültünk volna. Az is eszembe jutott, hogy a kézítása során mi sem ejtünk foglyokat. Ennek az oroszoknak semmi oka megkímélni engem. Ádáz ellenségek vagyunk. Mégis időt nyertem azáltal, hogy nem intézett el rögtön. Ezt kihasználva mozgósítom szegényes orosz szókinccsemet, ami az itt töltött néhány hónap alatt ragadt rám a helyiektől és megszólítom.

– Állj meg, bajtárs! Ne csináld!

Néhány kezdetleges orosz mondat elbizonytalanítja. Tovább kísérletezem.

– Tudsz franciául? – kérdezem váratlanul. Valami derengett bennem, hogy tanulják az iskolában. Reménykedtem benne, hogy azok közé tartozik, akik megfelelő neveltetést kaptak.

– Igen – bólint bizonytalanul.

– Hadd magyarázzam meg – kezdem óvatosan. – Otthon családom van, hazavárnak, anyámnak én vagyok az egyetlen fia, belehalna a bánatba, ha halálhíremet kapná. Ha lelősz, egy katonával kevesebb lesz odaát, de akkor is kevesebb lesz, ha foglyul ejtesz. Megadom magam, és esküszöm, hogy nem fogok harcolni a hadseregetek ellen. Azt csinálom, amit mondasz, csak adj át a tieideknek.

– Az nehéz lesz – mondja még mindig bizonytalanul. – Azt sem tudom, merre vannak a csapataink.

– Jól összekeveredett minden – válaszolom. Ez jó jel, hogy társalogni kezdünk. – De hamarosan helyreállnak a vonalak. Ha kiderül, hogy ez a földszáv a magyaroké, akkor te leszel a foglyom, én megvédelek, ígérem. Ha pedig még ti vagytok itt, semmit sem veszítesz, ha átadsz a tisztjeidnek.

– Nem bánom – bólint az orosz. Megkönnyebbülten sóhajtok. – Várjuk meg, míg elcsitul a vész. Aztán majd meglátjuk, mit tegyünk.

– Jól döntöttél, bajtárs – erősítem meg. Nem eresztetem le a kezem. – Meg tudjuk beszélni a dolgokat, ha akarjuk. Nekem személy szerint semmi bajom veled. Sőt, az orosz néppel sincs semmi bajom. Idehoztak engem is, mint téged. Nem szükséges, hogy megöljük egymást, legalábbis addig nem, amíg nem kényszerítenek erre.

– Valóban nem. Bár nem vagyok biztos abban, hogy te is így döntöttél volna a helyemben. Jobbnak látom, ha megkerülöm a kérdést.

– Úgy látom, elcsitult a csatazaj. Vajon visszavonultak a mieink?

– Kockázatos lenne ellenőrizni. Hamarosan beáll a sötétség. Meglátjuk, mire virradunk – szól az orosz.

Nem kecsegtet valami sok jóval az a lehetőség, hogy egy ellenséges katonával kell töltenem az éjszakát. De ha már így alakult, meg kell bízunk egymásban. Talán megismerhetnénk egymást.

Váratlanul ő kezdeményez.

– Most már leeresztheted a kezed. Nem tarthatod fenn egész este. Egyelőre itt tartom magam mellett a puskát, a térdemnél. Remélem, nem fogsz semmi ostobaságot csinálni.

– Abban biztos lehetsz. Nem vagyok hőstípus.

Az éjszaka viszonylagos nyugalomban telik, egyikünk sem mer elaludni, a zsebemben találtam egy kis kenyeret, azt megosztom az oroszral. Így mindketten csillapíthatjuk az éhségünket.

Reggel még tart a tűzszünet. A lövészgödör ugyan meglehetősen biztonságot nyújt, mégis félve dugom ki a fejemet, hiszen bármely oldal mesterlövészei felfigyelhetnek rám. De ez a feladat természetesen rám hárul mint fogolyra.

Az oroszok vagy egy kilométert haladtak előre. Feltartott kézzel jövök ki a gödörből. Most már az ellenség foglya vagyok. Így legalább biztonságban érezhetem magam.

A következő napokban megismerem Boriszt, azt a katonát, aki elfogott. Megmutatja a felesége és a kisfia fényképét. Mivel az előrenyomulás megakad, alkalmunk nyílik beszélgetni. Mindig nem lehet öldökölni.

– Ami azt illeti, jó lenne már hazajutni – mondom. – Nem látom értelmét ennek az esztelen pusztításnak. Már harmadik éve gyürkőzünk egymással és semmire sem jutunk. Jobb lenne, ha a nagyhatalmak békét kötnének egymással és megegyeznének a saját érdekeik szerint.

– De mindegyiknek más az érdeke és egyik sem enged a hatalmából. Ilyen a kapitalista országok természete. Ha véget ér a háború, előbb-utóbb kezdődik egy újabb, mert akik a népet kormányozzák, nem tudnak a mohóságuknak parancsolni. Csak ha egy új világrend születik, akkor lehet majd kiküszöbölni a háborút.

– Milyen új világrendre gondolsz? Én nem tudok elképzelni olyan új világrendet, ahol ki lehetne békíteni a németet és franciát.

– Ebben a rendszerben nem is lehet. Csak akkor, ha eltűnnek a nemzetek közötti különbségek.

– És azt meg hogy képzeled? Hogyan tűnhetnének el, mások a szokásaik, más a kultúrájuk, nem is beszélve, mennyire mások a politikusaik érdekei.

– Éppen erről van szó. Az új világrendben eltűnnek a különbségek. Nem lesz különbség a nemzetek között, mert minden ember azonos szinten fog élni, és ugyanolyan lesz az élete. Persze megmaradnak bizonyos szokások, de az egyik országban ugyanolyan lesz a rend, mint a másikban. Nem lesz értelme németről vagy franciáról beszélni, mert mindenki egyenlő lesz, minden országban. Mindegy lesz, melyik országban élsz, mert az uralkodó osztály is ugyanaz lesz mindenhol, vagyis a munkásosztály. Ez lesz akkor, ha világszerte győz a kommunista forradalom, ami elkerülhetetlen.

– Hallottam már Marxnak erről az elméletéről, de meglep, hogy te ennek a híve vagy. Iskolázott ember vagy, és valószínűnek tartom, hogy nem a legszegényebb családból származol.

– Valóban, apám hivatalnok volt, anyám pedig tanítónő. De az osztályok közötti különbségek Oroszországban olyan nagyok, hogy ha csak az ember nem vak és érzéketlen, szemet szúr neki, hogy élnek a szegények. Meg aztán a változás a módosabbak érdeke is, hisz a tömegek előbb-utóbb úgyis fellázadnak. Akkor pedig már inkább mi álljunk a forradalom élére, és úgy alakul minden, ahogy szeretnénk. A cári elnyomás nem tarthatja magát sokáig, az orosz nép nagyon elégedetlen. De én olyan világot szeretnék, ami igazságos.

– Lehet egy olyan világot kiépíteni, ami teljesen igazságos? Vagy csak úgy lehetne, ha mindenki egyforma lenne? De lehet-e mindenki egyforma?

– A kommunizmus alatt mindenki a szükségletei szerint vehet a javakból, és azon felül nem is fog venni. Csak annyit vesz a kenyérből, amennyivel csillapítja éhségét és csak úgy ruházkodik, mint a többiek, cicomák nélkül, hiszen belátja, hogy egyik ember sem különb a másikinál. Nem lesz luxus és nem lesz fényűzés, senkinek. Mindenki megmarad a szerény keretek között és megelégszik azzal, amit a kommunizmus adhat.

– Már megbocsáss, de ez elég naiv elképzelés. Hogyan lehetne lebeszélni az embereket az igényeikről? Én például szeretem a jó színházat, de a jó színészeket meg is kell fizetni. És szeretek puha fotelben olvasgatni. És klasszikus zenét hallgatni fonográfról. Igénytelen környezetben nem lehet élvezni a szépirodalmat. Ahogy egy kis szükségletkészen sem érvényesül a zene, ahhoz tér kell. Én nem tudnék lemondani a polgári életmódról, a porcelán edényekről és tálakról, a fehér abroszról, a szép bútorokról, tárgyakról. Imádom a szecessziót? Te nem?

– Nem! Polgári csökevény, az egész díszítettség, a divat, a jó öltözködés, felesleges, egy hanyatló osztály kapaszkodása és önzése! Az új rendben mindent a praktikumnak kell megszabnia! Ez a túlfinomult polgárság halomra lövi egymást a háborúban és a helyüket majd az erős munkásember foglalja el, akinek már eddig is meg kellett volna határoznia a történelem menetét.

– A műveltség is fölösleges, polgári csökevény netán? Hogy válnak majd ki az egyforma emberek közül a Goethék, a Schillerek és a Mozartok?

– Mire mentél Mozarttal és Goethevel, amikor éppen a sárban dagonyáztál, mire mentél velük, amikor vérben áztattad a szuronyodat, hogy egyáltalán életben maradj? És mire mentél velük a menetgyakorlatok alatt? Kaptál külön adagot a tábori konyhán, mert fel tudtál idézni egy Schiller verset?

Beláttam, nincs értelme vitatkozni. A polgári kultúra a szemünk láttára omlott össze a háborúban. Én mégis sajnáltam ezt a kultúrát, és ha jönne valami új, mert nyilván valaminek jönnie kell, ami megszünteti a nemzetek áldatlan vetélkedését, ami újabb háborúhoz vezet, akkor olyannak kellene jönnie, ami a polgári műveltségéből és az életformából megőriz valamit. Ami megőrzi a jót, megőrzi azt, amit már megszoktunk. A napfényes körüli sétákra, Duna-parti promenádra, a kerti fák alatti olvasgatásokra és színházi előadásokra gondoltam, és azon töprengtem, miért és hogyan mehetett tönkre mindez, amikor mindenki elégedett volt vele? Sőt, sokaknak annyira unalmasnak tűnt a béke, hogy örültek a háborúnak, boldogan sóhajtoztak: végre történik valami izgalmas.

Miután többet beszélgettem Borisszal, másképp kezdtem látni a világot. Igazat adtam neki abban, hogy a hatalmi elitek, ahogy ő nevezte, a burzsoázia önzése vezettet a világháborúhoz. Hiszen a kisember, a tanító, a cipész, a fűszeres aligha akart öltre menni egy másik nemzet fiával egy darabka földért. Ahogy a fiát sem akarta harcba küldeni emiatt. Kinek állt érdekében mindez? Talán azoknak, akik gyarmatokat akartak szerezni Afrikában, vagy akik féltették a gyarmataikat az új, feltörekvő országoktól. A fegyverkereskedőknek és gyártóknak, az acéliparosoknak és az élelmiszerforgalmazóknak, akik minden szemetet meg tudtak etetni a katonákkal. Ők tovább gazdagodtak, mi pedig minden nap kockára tettük az életünket. Azt is hallottam, hogy a világvárossá nőtt Budapestet olyan szegény emberek építették fel, akik gyakran húsasával zsúfolódtak össze egy szobában. Az újságokban is írtak a tömegszállásokról és az egészségtelen pincelakásokról, és azt is írták, hogy ezeknek a munkásoknak a gyermekei alultápláltak. Mi porcelán étkészletekből ettük a gőzölgő húslevest, és mindig kétfogásos ebédet ettünk, de nem csak számos munkásembernek, hanem a napszámosoknak, a töredéktelkes parasztoknak és a földnélküli zselléreknek sem jutott hús az asztalára, legfeljebb krumpli, vöröshagyma vagy puliszka. Igazságosak ezek az ellentétek? Nem! Nem szabadna ekkora különbségeknek lenniük az emberi sorsok között. Borisz azt is elmesélte, milyen örüléseket hajthatott végre Raszputyin, a cári család védence, és hány embert küld a cári elnyomó rendszer a zord éghajlatú Szibériába, hogy aztán ott haljanak meg, csupán azért, mert igazságot akartak a szegények számára is. Borisz váltig hangoztatta, ez nem maradhat így, s magamban igazat kellett adnom neki. A háború előtt még eszelős felforgatónak, zavaros elméjű terroristának gondoltam volna, de azóta annyi szörnyűséget láttam, hogy beláttam, ez a világ megérett a változásra. Csak a módszereit nem helyeseltem, hiszen úgy láttam, nem tudja másképp elképzelni a változást, csak a polgári kultúra szétverésével, amiben én is éltem. Fel kellett volna áldoznunk mindent, a tágas, jól bútorozott lakásunkat, a szép könyvtárunkat, hisz szerinte „az egyenlőség követelményei nem tűrik a burzsoá életmódot.” Ez az, ami aggodalommal töltött el, s bár barátom felajánlotta, hogy a hadifogságban csatlakozzam az illegális kommunistákhoz, halogattam a döntést. Nem akartam megbántani őt, de valami bizonytalan, rossz érzésem volt a nézeteivel kapcsolatban. Más vágyam sem volt, mint hazajutni az én kispolgári környezetembe. Ideológiailag nem voltam elég érett a kommunizmusra, és hiába győzködött az orosz bajtárs, nem álltam kötélnek. Végül belátta, és letett a beszervezésemről.

Csaknem egy év telt el orosz fogságban, amikor Oroszországban kitört a forradalom. Az orosz hadsereg megbolydult, először már csak a passzív védekezésre rendezkedtek be a magyar csapatokkal szemben, majd már tisztjeik parancsait is vonakodva teljesítették. Néhányan átszöktek a mieinkhez. Azt suttogták mindenütt, közel van már a béke. Ennek nagyon örültem, épp ideje volt. Ha az orosz megköti a békét a monarchiával, minket is hazaengednek végre. Az ellátás még a fronton tapasztaltaknál is gyengébb volt, állandóan éhesek voltunk, ha Borisz nem látott volna el egy kis „mellékessel,” annyira legyengültem volna, hogy biztos elvitt volna valamilyen betegség, ahogy számos társammal is történt. 1917 telén a kemény orosz tél miatt is sokat szenvedtünk. A katonák a századparancsnoki fedezék kályhájának

kéményét ölelték át, hogy tagjaikat felmelegítsék. A betegség és a fagy minden nap tucatjával szedte áldozatait, és én elkéservedve szemléltem megfagyott bajtársaim csontvázait.

A tárgyalások azonban tavaszig elhúzódtak, a nyár folyamán pedig az olasz fronton nagyon kedvezőtlenül alakultak a harcok. Félttem attól, hogy ősszel behívnak a seregbe, a hátszágban azonban már nem működött olyan gördülékenyen az adminisztráció, mint korábban. Otthon is nélkülöztünk, meg kellett becsülnünk minden falat kenyeret.

Sikerült tiszteletemet tennem Imoláéknál is. A családot nagyon megviselte a háború, tönkre ment az üzletük. Imolát kissé legyengült állapotban találtam, régi fénye megkopott, de még így is gyönyörűnek találtam. Elmondtam neki, hogyan gondoskodtam a vőlegényéről, hogy ne kerüljön az ellenség kezére, egy jeltelen tömegsírba.

– A Volodka melletti mezőn fekszik, Volhíniában. Fejfát is állítottam neki, még mindig ott van. Ha vége lesz enne az egésznek, felkereshetjük a sírját.

– Persze, – szipogta Imola –, de mondd, mikor lesz vége, Péter? Már négy éve folyik az öldöklés, miközben a hátszágban minden szelet kenyérért meg kell küzdeni. Nincs tej, nincs vaj, nincs hús, vagy ha van, megfizethetetlen áron.

– Imola, én szívesen segítek, háborús veteránként vannak bizonyos előnyeim. Szerezhetek élelmet.

– Ugyan, tudom, hogy a ti családotok is nélkülözik – legyintett a szép lány. – Talán a háború végén jobb lesz. Mindenki azt várja már, hogy vége legyen ennek a szörnyűségnek.

– Van, aki azt állítja, ha vége lesz is, újramezdődik, mert a nemzetek közötti vetélkedés nem állítható meg. Anglia, Franciaország, Németország és a Monarchia, mind vetélkednek a nagyobb hatalomért, a hegemoniáért. Amíg nem tűnnek el a nemzetek közötti ellentétek és nem kezdünk el mind, németek, franciák, oroszok, magyarok és a többiek közösen gondolkodni, addig nem lesz béke. Hisz mindannyian európaiak vagyunk, azonosak az európai gyökereink, azonos a kultúránk, Hellász és Róma, miért ne egyeztethetnénk az érdekeinket egy közös tanácsban? S akkor soha többé nem lenne háború!

– Péter, kitől halottad ezeket a felforgató nézeteket? A monarchiát megtámadták, védekeznünk kellett! Elfelejtetted, hogy a trónörökös szerbek végeztek? A franciák, angolok és oroszok soha nem egyeznek velünk, legszívesebben feldarabolnák Magyarországot is! Ha valamiben bízhatunk, az csak az erős hadseregünk, a magyar katona kitartása, bátorsága és harc... – itt a hangja kissé megrekedt, majd köhögésbe fulladt. Újabban mindig köhögni kezdett, mikor valami felizgatta.

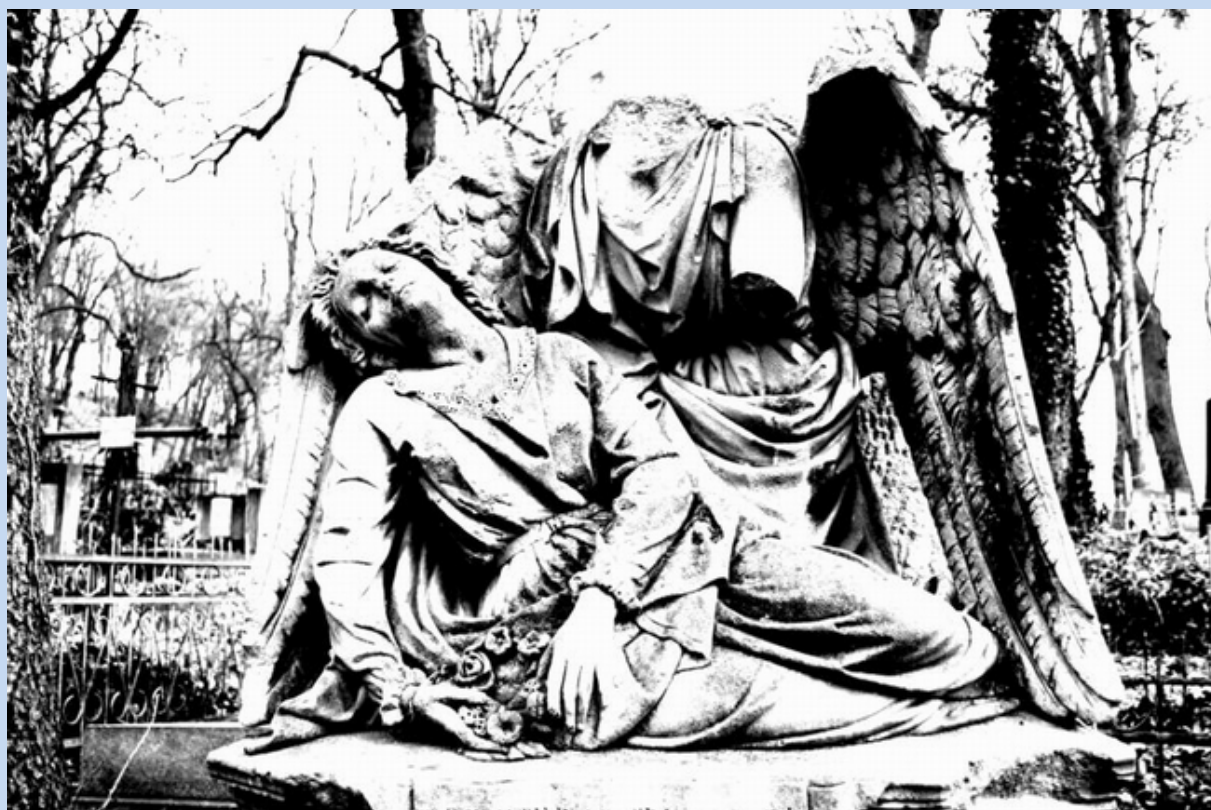
– Ne izgasd fel magad, ked..., Imola – nyugtatgattam, és megfogtam a kezét. – Nem akartam olyanokat mondani neked, amivel felzaklathatlak. Az a fontos, hogy majd minden rendbe fog jönni. A béke már nem késhet soká, így vagy úgy, de el fog dőlni a háború. Voltam a fronton, tudom, hogy a katonák kimerültek, hajszoztak, alig lehet őket újabb rohamra vezényelni. A lövészárkok mellett elkezdtek barátkozni az ellenséggel, a kisember nem akar már a másik kisemberre löni. A front felbomlott, mindenütt forradalmi helyzet alakult ki. Hamarosan lezárják a háborút. Így vagy úgy.

– Bár igazad lenne – sóhajtott fel a lány. – Nem tudjuk már fenntartani magunk sem ebben az állandó válságban.

– Én mindig melletted fogok állni, Imola – suttoztam neki, még mindig a kezét fogva. A gyönyörű lány félénken bólintott.

Az ősz folyamán még néhányszor meglátogattam őt, egyre fogyott és fogyott, amúgy is karcsú alakja még nyúlánkábbá vált. Feltámadt egy veszedelmes kór is, ami már a fővárosban vetette ránk halálos árnyékát. Anyám nem engedte, hogy idegen házakhoz járjak, otthon próbált megóvni a fertőzéstől. S csakugyan jobban tette mindenki, ha nem szállt omnibuszra és nem keveredett a tömeggel. Novemberben Németország térdre kényszerült, és a monarchia sem folytathatta tovább a harcot. Nem tudtuk, mi vár ránk. Az ellenség iszonyatos bosszúra készült. Karácsony előtt megkaptam Imola halálhírét. A spanyolnátha vitte el. Sohasem volt

még ilyen szomorú karácsonyom. Az iskolatársaim, a barátaim mind odavesztek, de a leg-
érzékenyebb veszteség Imola volt, akivel úgy érzem, egy igazi szerelem bontakozhatott
volna ki. A háború véget ért, én életben maradtam, de nem maradt senkim, akit szerethettem
volna.

Sötét nyár

1813 nyarán az égre tömör falként ránehezedő sötétségen még néhány perc erejéig sem tudott áthatolni az életadó fény. Sötét fellegek borultak Európa egy részére, így Angliára is, és nem látszódott szemernyi jele sem annak, hogy el fognak vonulni. Távol, Keleten kitört egy vulkán, a vulkáni hamut pedig Európa északi felére sodorta a szél. A termés katasztrofálisnak ígérkezett, a parasztok a világvégére készültek, a hívők engesztelő ceremóniák sorát tartották, és szüntelen imádkozással próbálták kiengesztelni a láthatatlan, de engesztelhetetlennek tűnő Istent.

Az elhagyatott kastély egyik szobájában a petróleumlámpa gyenge fényénél két homályba burkolódzott alak üldögélt. Odakint vihar készülődött. Byron és barátja, Shelley, akik eljutottak az ateizmusig, nem aggódtak a baljós események miatt. Elfogadták a tudományos magyarázatot, de élvezték a különleges helyzetet, a kísérteties hangulatot, amely mindenkin úrrá lett. Az emberek legalább számot vetnek a Végzettel – mondta cinikusan Byron – és a Végzeten keresztül saját magukkal is szembenéznek. Az emberek utálnak gondolkodni – kontrázott Shelley –, miért hiszed, ha sötétség borul rájuk, rögtön magukba néznek. Azt hiszik, meg fognak halni – így Byron – és a halál közeledtével az ember mégis csak hajlamosabb az elmélkedésre, és ennek során talán rájön, mire kellett volna összpontosítania.

– Vagy még ezt sem teszi – szkeptikuskodott Shelley –, hanem a templomban fohászkodik és megpróbálja megbékíteni a Mindenhatót. – Az ücsörög a templomban folyton, akinek sok a lerónivalója – tette hozzá Byron. – Mindent megtesznek azért, hogy ne kelljen gondolkodniuk – így Shelley –, ezért kitalálták Istent, aki felelős mindenért. Pedig csak maguk felelősek a saját helyzetükért, és csak magukért tehetnek valamit, más nem fog tenni értük.

– De mégis, látod, hogy várják a csodát. Semmi mást nem tesznek, csak a csodára várnak, ami soha nem érkezik meg.

– Mert nincs is csoda! Valamennyi évet én is leéltem már, de tudom, nincsen csoda. Velem még soha nem történt semmi természetfölötti! – mondta Shelley.

– Szerinted ez azt jelenti, hogy nincs is semmilyen természetfeletti? – incselkedett Byron, holott jól tudta, mi a válasz. – Szerintem pedig az ember képes alkotni valami természetfelettit. Akár a saját teremtő erejéből, nem kell ehhez semmilyen segítség, csak az ember zseniális elméje.

– Hallottam, hogy a tudósok az elektromosság segítségével felélesztettek egy békát. Bevezették az áramot és feléledt, egy ideig ugrált, majd kifáradt. Tartós eredményt nem tudtak elérni vele, de mi lesz, ha majd erre is képesek lesznek?

– Hamarosan képesek lesznek, hiszen a haladás és a tudomány fejlődése megállíthatatlan. Fél évszázada még az elektromosság létezéséről sem tudtunk, ma pedig szédületes gyorsasággal kísérleteznek vele és az eredményeket közzéteszik a folyóiratokban.

– Ez az igazi csoda, s ha nem csak egy békát, hanem bármilyen más, összetettebb élőlényt is képesek lesznek életre kelteni, az igazi fordulópont lehet. Nem mondom, bizonytalan vállalkozás egy lelketlen testbe lelket lehelni. Még a létező lelkek viselkedését sem tudjuk jó értelemben befolyásolni. A felvilágosodás, a haladás hívei mekkora erőfeszítéseket tettek és még mindig a sötétség és a babona az úr az emberek halhatatlan lelke felett! De lehet, ha egy teljesen szűzi, tiszta lappal induló lény lesz a kísérlet tárgya, akkor elképzelhető, hogy vadonatúj eszméket tölthetünk belé, nem lesz megfertőzve előítéletekkel.

– Vagy épp ellenkező folyamatot indíthat el benne ez – vetette ellen Byron –, naiv hittől közeledik az eszményekhez, mivel nincsenek előzetes rossz tapasztalatai, s végül csalódnia kell az emberben, az eredeti mintában, amely változékony és szeszélyes, és egyáltalán nem olyan, amilyennek elképzelte.

– Ezt kellene megírni! – kiáltott fel Shelley. – Hogy az új ember képtelen felfogni a „természetes ember” formátlan vágyait, ösztöneit. S főként azt nem képes megérteni, hogy hagyhatja cserben a szeretet legszentebb gondolatát. Ez olyan ellentétet kavart fel benne, amivel nem tud szembenézni, ami felemészti. Végül kiderül, a mesterséges ember igazabb ember, mint a természetes.

– Zseniális gondolat! Valóban ez zajlik le, ha egy lény becsöppen az emberek világába. Nekünk a színlelés, a mimikri már lételemünk. De egy őszinte lénynek ez nem ujjgyakorlat, nem tanulta meg a játékszabályokat és elveszik a kimondott és a létező világ ellentmondásaiban.

– A gyakorlat! Nos igen, a gyakorlat kétszínű színháza hiányzik belőle. Amit mi húsz, harminc, negyven évig gyakorlunk és bármennyire nonkonformisták vagyunk, a vérünkkel vált. Nem létezik ember a mimikri gyakorlata nélkül. De ha mégis, az már nem ember! A közösség is kiveti magából.

– A mesterséges ember nyilván racionális lény – lelkesült fel Byron – ezért nem érti, hogy az ember nem az, és hogy irracionális ösztönök vezérelnek minket. Az élet nem tisztességes. Aki a semmiből kezd új életet, nincs tisztában vele. Hosszú évtizedek emberi közösségben töltött idejének tapasztalata nyomán jövünk rá erre. Az új életre keltett ember még nem ismeri azokat a törvényszerűségeket, amiket a felnövekvő generációk a csalódások során sajátítanak el.

– És fellázad az Isten ellen! Mi más lehetne a végkifejlet? Mi is ezt tesszük, egyfolytában lázadozunk a világrend ellen. Fel fog lázadni a teremtője ellen!

– Csakhogy ne felejtjük el, a teremtője egy ember. Ő azt tiszteli teremtőjeként, aki életet adott neki.

– Mondjuk ki, kicsodát. Legyen talán német? Mondjuk doktor Frankenberg vagy Frankenstein?

– Ez jó, a németek amúgy is mindig kísérleteznek. A németek a tudomány emberei. És a halálkultusz emberei. Imádják, szertartásos tisztelettel övezik a halált. A halál az ő barátjuk, a vele létesített meghitt viszony az ő találmányuk.

Újabb villámlás dörgött el a közelben. S mintha ebben a villámlásban valami határozottan megmutatkozott volna. Mintha a fények játékában megláttak volna valamit.

– Menjünk ki a viharba! – javasolta izgatottan Shelley. – Mintha láttam volna egy alakot a villámlás fényében! Valami torz figurát!

– Képzeld! És nagyon el fogunk ázni. No, nem mintha nem lennénk elázva már, csak szerencsére másképpen – mondta fáradt hangon Byron unott spleent erőltetve magára. De a gondolat titkon őt is felvillanyozta.

– Kimentek a sűrű függönyként zuhogó esőbe. Mint két nyargaló csikó, egymással versenyezve futottak a tópart felé. Mit törődtek ők most a villámmal, várták a villámot. Keresték a veszélyt, mint elődjük és mesterük, Wordsworth, aki az Alpokban bolyongva minden lépésével kockáztatta a halálát. E pillanatban úgy érezték, igazán élnek. Homályosan sejtették, már nem soká lesznek e bolygó vendégei...

Az égen vörös jelek tűntek fel, de csak messze, a felhők között cikázott át a mennykő.

– Jöjj közelebb, elektromosság, új világunk elixírje! – kiáltott fel Byron.

Az ég meghallgatta kívánságukat, a következő kisülésnek egy csenevész kis fa esett áldozatul. A két költő valósággal ünnepelt. A tűz fellobbantotta fantáziájukat. A tóparti fűzfákat óriásoknak nézték.

– Szerintem ott lesz az emberünk! – mutatott a csónakok felé Shelley. – Ott lesz az a Frankenstein, meglásd! Találkozunk vele!

– S ha már ott vagyunk, hajókázzunk is egyet vele! – javasolta Byron.

– Megőrültél? Fel fog borulni velünk a csónak!

– Ha így lenne, nagyon megtervezett lenne a halálunk! Méltó lenne hozzánk!

Elérték a tópartot, a csónakok a vízen táncoltak. Az egyiket a két barát közös erővel zabolázta meg. Kivonszolták a partra, mert a hullámok miatt nem tudtak volna beugrani a lélekvesztőbe. De mielőtt nekirugaszkodtak volna a haboknak, a csodált elektromos energia a vízbe csapott. Ereje meghőkölésre készítette hőseinket.

A fények játéka különleges formát öltött előttük. Míg az ég tetején vörös nyalábok tűntek fel, ez a sugár mélyekbe fordult, a peremén kiszélesedett és ovális alakot öltött. Egy pillanatra elvakította őket a jelenés. A kisülés csaknem megpörkölte a parthoz közelebb álló Shelley-t. Mindketten hátrahőköltek, megtorpanva álltak egy darabig, majd megfordultak, hogy a tó közelében levő menedékház felé vegyék az irányt.

– Láttad, mi villant meg a fényben? – kérdezte Shelley.

– Igen, ezt a jelenséget hívják úgy, hogy gömbvillám – válaszolt Byron.

– Nem, nem gömbvillám, ez olyan volt inkább, mint egy ellipszis. De én mást is láttam benne.

Elértek a viskóig. A kis ház most melengetően barátságosnak tűnt a zord idő tombolása közepette. Levették elázott felöltőjüket, és felidéztek a veszélyes természeti tüneményt. Shelley fenyegető jelet vélte felfedezni benne.

– Nem fogsz hinni nekem – kezdte komoran –, de én úgy gondolom, hogy a jövőm tükröződött vissza ebben a villám nyújtotta képben.

– Szerintem túlzol, ez csak egy közönséges gömbvillám volt.

– Nem, láttam, amit láttam, határozott formákat és alakokat. Először egy báb villant meg a szemem előtt, aztán a bábból kibújt egy pillangó, amely felszállt az égbe.

– És?

– És a lepke hernyó- vagy bábállapotból való kibontakozása a halott testből a felröppenő lelket jelenti a népi hitvilágban. Vagyis ez azt jelenti, hogy halott leszek és lelkem hamarosan elszáll a semmibe.

– Ezt mind a villámból olvastad ki?

– Te is észlelted, hogy nem mindennapi eseménnyel álltunk szemben. És ennek jelentése van.

– Nos hát. Nem mondom, hogy az én fantáziámat nem mozgatta meg az eset, elvégre költők vagyunk. Csakhogy én egy csónakot láttam a bábod helyett, és egy lángoló kék sast, amivé a csónakod alakul és ami az ég felé tart. A fénybe szálló sas éppenséggel a halhatatlanságot jelent! – csillapította barátját Byron.

– Bizonyos értelemben talán halhatatlan leszek. De ez nem mond ellent annak, amit az előbb mondtam. Ha csónakot láttál, akkor talán épp csónakban lelem halálomat.

– Miért ragaszkodsz mindig ilyen tragikus magyarázathoz, barátom! Ne felejts el, neked még meg kell írnod Frankenstein történetét. Ki írná meg helyetted, ha ennyire elébe mész a halálnak?

– Az ember ezt érzi. De igazad van. Frankenstein még vár rám, van miért sietni.

Visszaballagtak a kastélyba, és látták, hogy odabent már tart a mulatság. Mary Shelley egy férfival táncolt, akinek a homlokát varratok éktelenítették.

A sötét anyag

„A világegyetem 70%-át egy általunk nem ismert szubsztancia alkotja, a sötét anyag. Szinte semmit sem tudunk róla, nem ismerjük tulajdonságait, a tudomány eszközeivel nem tudjuk megközelíteni. Félelmetes, hogy az űr túlnyomó része számunkra ilyen idegen. Egy nagy Idegenség vesz körbe minket.”

1937 májusának elején még nem voltak jelei annak, hogy minden eddigit meghaladó és átfogó, kegyetlen leszámolás készül. Oroszhon sokat tapasztalt lakosságát ugyan semmi sem érthette váratlanul, mégis mindenki abban reménykedett, ha belesimul az Egyetemes Csendbe, az NKVD emberei megkímélik. Senkinek sem lehetett rossz szava sem a politikai bizottságokra, sem a kulturális életre, sem az árakra, no nem azért, mintha nem lett volna ok elégedetlenségre, hanem azért, mert aki megjegyzést tett az orosz közélet valamely szeletére, büntetőtáborban találhatta magát. A Vezér híres mondása szerint: „az élet szebb, lett, jobb lett, vidámabb lett.” Ennek szellemében beszélhetett csak, akinek kedves volt a szebb, jobb és vidámabb élete.

Szidorov tartotta magát a Hallgatás Elvéhez. A tavasz, mintha tudomást sem venne a hernyóbajszú uralmáról, sugaraival szinte dédelgette az embereket, virágport és fényt szórt a mezőkre, sárga, piros és fehér foltokat festett a földtáblákra, zöldbe borította a fákat, a szőlőlugasokat és a rozsföldeket.

Szidorov a Nap felé tartotta arcát és ezt gondolta: „No, ugyan süthetsz szegény földünkre, a hernyóbajszú úgylis külföldre viteti a termést, legyen akármilyen gazdag, nekünk pedig csak zavaros zabkása marad.” De a világért sem ejtette volna ki e szavakat egyetlen honfitársa előtt sem. Nem bánta, ha puliszkát és kását kell ennie, s ha nem jut csak száraz és töredezett barna kenyérhez, hiszen csak a kutatásai érdekelték, a csillagászat és a fizika összefüggései, a világ-űr materiájának és természetének elemzése. Minden, ami ezen kívül esett, szemében a világi hiúságok máglyájára való volt. Csak a jegyzeteim, a létfontosságú jegyzeteim maradjanak meg, fohászkodott. Az én személyem nem fontos, csak egy szem vagyok a tudomány láncolatában, de amit kikövetkeztettem, amire jutottam, az az emberiség számára nélkülözhetetlen. Ennek soha nem szabad az NKVD kezére jutnia. Ők úgysem értenék, de veszélyesnek éreznék és megsemmisítenék az egészet. Okosan kell taktikáznom, hogy kikerüljem a mindenütt szaglászó titkos ügynököket és besúgókat.

Mintha ma lett volna, mikor Fedorov, a Fizikai Intézet professzora csillogó szemmel mutatta neki kutatócsoportja legújabb eredményeit.

– Régóta kutatjuk az univerzum titkait, de a felfedezéseink mindeddig csak a felszínt karcolták. Csillagok, bolygók, meteoritok, kvazárok: mindez érdekes, de nem mutatják meg, miféle törvények irányítják a világegyetemet, a mi világunkat. Az én csoportom az arányok felvillantásával úttörő szerepet játszhat. Ha a lényegre koncentrálunk, eljuthatunk a törvényekig. Ehhez már-már zsenialitás kell. Azt gondolom, Szidorov, benned ez a zsenialitás megvan.

Fedorov, a nagy túlélő kopasz feje szinte villogott a halvány lámpafényben. A lámpát Szidorov lecsavartatta, nehogy a szomszédok fényüzéssel vádolják, de még ennél a gyér világításnál is fel tudta mérni a Csernisevszkij szocialista brigád kidolgozott tanulmányait. Amit olvasott, rettentően izgalmas volt.

A brigádnak sikerült a bravúr, amivel megelőzték a világ élvonalát. Részletesen leírták, milyen összetevőkből áll a világegyetem, a meglévő tudást összegyűjtve új elemekkel gazdagították az ismereteket. Fantáziával, kreatív számításokkal jócskán meghaladták azokat a

lehetőségeket, melyeket az eget fürkésző eszközök lehetővé tettek. Szidorov érezte, az adatok birtokában egy zseni valóban megkísérélheti, hogy leírja a világegyetemet mozgató törvényeket. A feljegyzések elegendő támpontot nyújtanak ehhez.

– Alekszej Makszimics – fordult Fedorovhoz – tovább kell folytatni a kísérleteket! Ilyen közel még senki sem jutott a megoldásokhoz.

– Két éve dolgozunk a kutatásokon, de csak most mertem megmutatni neked. Már csak te segíthetsz. Időközben az NKVD szaglászni kezdett két emberem után. Fiatal emberekről van szó. E kettő áldozatul esett a tisztogatásoknak, a többiek ijedtükben szétszéledtek, meg akartak szakítani minden kapcsolatot, mi őket a bűnösökhöz fűzi.

– Hát ezért kerestél fel engem Moszkvából! – szisszent fel Szidorov, de rögtön békülékenyen hozzáfűzte: – Jól tetted. Aranyat érhet mindez egy arra méltó ember kezében.

Fedorov bólintott, most már felbátorodva folytatta.

– A leginkább figyelemre méltó, hogy a világűr 70%-át egy olyan matéria uralja, amiről nagyon keveset sikerült kiderítenünk. Ha többre jutunk és rájövünk, milyen a kapcsolata a többi szubsztanciával, talán a törvényeket is felállíthatjuk.

– Tehát te is hiszel a törvényekben?

– Igen. A rendelkezésre álló információ kevés, de úgy tűnik, az anyagi világ mögött felállítható a törvények hálója.

Fedorov rábízta a feljegyzéseket, de annyi még elmondott, a belügyisek őt is figyelik, s ha tudnák, kinek adta át a dossziékat, az állna a célkeresztjükben. Az anyag tehát forró és balszerencsét hozhat rá. Szidorovot ez sem tántorította el a feladattól. A jegyzetek egy bőröndöt is kitétek, ez a példátlan mennyiség lenyűgözte.

Belevetette magát a munkába. Hamarosan körvonalazódott előtte, kutatásait le kell szűkíteni egy részterületre. Egyre inkább a sötét anyag rejtélye izgatta, sikerrel állított fel néhány matematikai képletet háttérének magyarázataként. Eljutott néhány törvény felvázolásáig, de a törvény láncolatától még messze volt.

A termelés hatékonyságát előmozdító kísérleteket rutinfeladatként teljesítette munkahelyén, és minél hamarabb igyekezett elszabadulni onnan. Családját elhanyagolta, csak a vacsoránál jelent meg, egy kicsit segített a lányának a tanulásban, feleségének még ennyi sem jutott, szórakozottan hallgatta, mi történt X. elvtárrsal a pártközpontban, de fejében már számok és képletek variációi peregtek.

Az egyenletek változataiban könnyen el lehetett veszni. A világűrre irányított távcsövek által közvetített képek még szerény adatokat szolgáltattak, a törvényeket spekulatív módon, a matematika eszközeivel kellett felvázolni. Hónapok munkájával, az adatok és a megfigyelések összevetésével újabb meghökkentő felfedezéshez jutott. A számítások, attól függően, a sötét anyag merre mozdult, más és más értéket mutattak. Ennek alapján következtette ki: a sötét anyag mindig mozgásban van. A sötét anyag valójában nem is anyag, hanem egy állandóan áramló energiamező. Elindít bizonyos változásokat a világegyetemben, de az is lehet, ez indít el minden változást. Csillagok keletkezését, szupernovák robbanását idézi elő, öröktől fogva létezik és örökké létezni fog.

Tehát energia, jegyezte le naplójába Szidorov, és ez az energia teremt és alkot, dinamikus és elementáris erő van benne. Talán élő erő is – gondolta magában. – Lenyűgöz és elvarázsol ez az új elem, szinte elbódultam ezektől az új eredményektől.

Szidorov ismerte azt az érzést, mely saját felismeréseink nyomán uralkodik el rajtunk. A büszkeség, a fontosság-tudat és a narcisztikus önelégültség sajátos vegyülete ez, óvatosan kell bánni vele, mert megrészeget. A megszerzett tudás paradicsomi fájának tövében sütkérező Szidorovot egyszer csak balsejtelem töltötte el. A sötét energia hatalmas elgondolkodtatta, hátha a világ nem is olyan türelmes és élhető hely az ember számára?

Azzal, egy emberi élet mennyit ér a szovjet társadalomban, nagyon is tisztában volt. Volt egy visszatérő álma, mely 1919-es, polgárháborús eseményeken alapult. Tizenhat éves kamasz

volt, nem értette, mi történik körülötte. A fehérek többször bevonultak a falujukba, de mindannyiszor kiverték őket a vörösök. Egy nap úgy tűnt, végleg eltűnnek a településről, ám a hadrafogható férfiakat magukkal vitték. Az őket követő vörösök természetesen rögtön felmérték, hogy a családfők eltűntek. A megszálló erők főparancsnoka, Koszigin népbiztos rögtön intézkedett. Összegyűjtötte a falu megmaradt lakóit, csupa nőt, öreget, fiatal kamaszt, és beszédet tartott nekik.

– Néhányan a falu népei közül csatlakoztak a Vörös Hadsereghez. Ez kisebbsíti a bűnösöket, de önmagában még nem ment fel mindenkit. Életerős férfiak szöktek a közeli erdőkbe, hogy ott vészeljék át a forradalmi időket. Nem beszélek azokról, akik a fehérekhez álltak, őket megkeressük és felkötjük. Azok a gyávák, akik megszöktek a forradalmi sereg elől, még meggondolhatják magukat. Mindenkit árulónak tekintünk, aki ebben az élethalálharcban vonakodik a forradalom mellé állni. De, tekintettel a helyzetre, kapnak még egy esélyt, hogy sorainkba álljanak. Te! – mutatott rá egy fiatalemberre: – Te viszed el a hírt az erdőben bujdosó dezertőröknek. A Vörös Hadsereg kegyesen elengedi a bűnüket, ha hajlandók velünk harcolni a fehérek és az anarchisták ellen. A családtagjai pedig itt maradnak túsznak.

Koszigin kiválogatta a „szökött katonák” családtagjait, köztük a kamasz Sziporovval és édesanyjával, és az elhagyott kastély üresen tátongó nagytermébe terelte őket. A gondosan kifosztott épületet vörös katonák őrizték éjjel-nappal. A Vörös Hadsereg túszaik voltak.

– Ha az áruló egy héten belül nem kerül elő – zengte Koszigin – a családtagjait agyonlőjük!

Éjszaka gyakran újraélte azokat a napokat. Koszigin népbiztos néha más szerepben tűnt fel, hol a hivatali hanyagságaiért tett szemrehányást, hol felelősségre vonta, amiért hűtlen lett a forradalom eszméihez. Szemében Koszigin a forradalom élő lelkiismeretévé vált.

1937 májusában új szerepben tűnt fel az elszánt népbiztos. Sziporov nappal is hideglelést kapott attól, amiről Koszigin magyarázni kezdett. Ebben az álmában ugyanis kihallgatásra rendelte és nyugodtan tudtára adta, minek a nevében cselekszik.

Mindaddig ismerősnek tűnt a színhely, amíg a ködös tájban az egybeterelt csoport elindult a kastély felé. Álmában mindig nehéz volt a lépte, mintha téglákat kötöttek volna a lábára. A katonák ösztökélték őket, de képteleneknek bizonyultak gyorsítani. Mintha a levegő is csupa ellenállással lett volna tele.

Egy rémálmod is megszokhat az ember. A léptek ólomsúlya, a katonák durva hangja, Koszigin káromkodással fűszerezett becsmérlő szavai, mindez már sok-sok éjszakáját kísértette. A megoldás azonban mindig véget vetett a rémképzeteknek. Miután kivezetették őket a kastély udvarára, a katonák felsorakoztak a sortűzhöz. Ám mielőtt eldördültek volna a végzetes lövések, felriadt verejtékes párnáján és eszébe jutott, valójában mi történt.

A vörösök kivárták, amíg az erdőben bujdosó „szökevények” visszaszivárognak a hírre. Akkor elengedték a túszoikat s az erőszakkal besorozott katonákkal csatlakoztak a csapategységükhöz. Apját elnyelte a polgárháború, soha nem látták többé. De ő életben maradt anyjával és három testvérével együtt.

Az álom ezúttal folytatódott. Koszigin magához rendelte kihallgatásra. Leültette a tizenhat éves Sziporovot és faggatni kezdte.

– Mire valók a vizsgálódásai?

– Miféle vizsgálódások? – kérdezett vissza Sziporov, de már tudta, Koszigin mire gondol.

– Ne tagadjon semmit – legyintett a népbiztos. – Már mindent tudunk. Lefoglaltuk a jegyzeteit és most itt vannak nálunk. Elég kacifántosak az irományai, de szerencsére néhány írásos magyarázatból rájöttünk, mit akart bebizonyítani.

– Én semmit sem akartam bebizonyítani. Egyszerűen csak kutattam.

– Kutatott... de milyen irányba? Jobban tette volna, ha a környezetére figyel, ahelyett, hogy a világűr titkait kutatja. Tagadja a materializmus szükségszerű jóságát? Pesszimista törvényeket állít fel?

– Én csak azt írtam le, amit a természet elém tárt – védekezett, miközben Koszigin egy félmondata nyomán felvillant előtte, ki árulta el.

– Hallgasson! – ütött az asztalra Koszigin a vízióban. – Mindig ezzel mentegetőznek, hogy csak leírják, csak tudósítanak, csak ismertetik a tényeket! De ki kíváncsi rá? – hatásszünetet tartva kissé lecsillapodva folytatta: – Tudja kik a kommunista Szovjetunió legnagyobb ellenségei?

– Igen, a trockisták, zinovjevisták, jobboldali szociáldemokraták, eszerek, mensevikek, alkotmányos demokraták és a régi rendszer hívei – fújta a leckét Szidorov.

– Nem. Jegyezze meg, a kommunizmus legnagyobb ellensége az istenverte entellektüel! És most térjünk a tárgyra. Amiről ezek az irományok szólnak, az összeegyeztethetetlen a marxista felfogással. – Faarca hirtelen mosolyra váltott. – És az benne a szörnyű, hogy igaz.

Szidorov meglepetten nézett fel.

– Igen, jól hallotta. Mi is tudjuk, hogy igaz. Máskülönben olyan ostobák lennénk, mint a polgári pártok tagjai vagy az eszerek. Mi is rájöttünk arra, de nem számítások alapján, hanem a saját eszünkéből, mi mozgatja a világunkat. Most maga igazolja, hogy az elgondolásunk helyes. Csakhogy ezt senkinek sem szabad megtudnia. Megijesztené az embereket és apokaliptikus víziókat indítana el. Pártunk alapköve az volt, hogy ismertük az embereket. Felmértük, hogy kétharmad részük mindenre képes a pénzért, pozícióért, hatalomért, kényelemért, kinek mi a vágyott cél. Látja, ami fent van, az van lent. A világűrre ugyanazok a törvények vonatkoznak, a sötét energia formál mindent. Az, ami a világegyetem kétharmadát alkotja, az emberiség kétharmadát és az emberben dülő erők kétharmadát.

– De még mindig nem ismerjük a törvényeket. A sötét anyag semmi lenne törvények nélkül! – vetette ellen Szidorov.

– Nem ismerjük, tényleg nem. De soha nem is fogjuk! Épp az benne a félelmetes, hogy mindörökké titok! De éppen eleget tudunk az emberi természetről, eleget ahhoz, hogy kordában tartsuk. Felszabadítottuk az embereket, felszabadítottuk a kétharmadot és az erőszak újra és újra igazolást nyer! Nem gondolkodott el azon, hátha maga a teremtés hibás?

A tudós nem tudott mit felelni. A látomás megszakadt, párnája kellemetlenül nedves volt, de néhány pillanattal később rádöbbsent, a valóság egy fokkal kevésbé borzalmas, mint amit megálmodott. Bár sarkában járnak a kékgallérosok, a szembesítésig még marad egy cselekvésnyi ideje.

*

1953 októberében egy férfi taposta a vörös-barna levélszőnyeggel borított sétányt a Szent Iszkáz székesegyház felé. A parkban találkozott egy szerzetes atyával, aki kimért léptekkel közeledett felé. A két férfi a park közepén megállt és kezét nyújtott egymásnak.

– Üdvözlöm, Igor atya. Itt nyugodtan beszélhetünk – nézett körbe Szidorov.

– Hogy megy a sora, Nyikolaj? Szüksége van segítségre? – kérdezte a pap.

– Amióta a feleségem elárult és hátat fordított nekem, azóta nincs szükségem segítségre. Az ellenség többnyire házon belül van – tűnődött a tudós kesernyés mosollyal. – Most nincs ellenségem, igaz, barátom sincs.

– Engem a barátai közé számíthat – mondta Igor atya.

– Legalább egy maradjon. Tizenöt év a GULAG-on eltüntette a környezetemből az embereket. Aki ott ismertem meg, azok már a föld alatt vannak, vagy több ezer kilométerre innen, Szibériában. Én is csak annak köszönhetem az életemet, hogy egy saraskában, egy zárt kutatóintézetben tartottak fogva a háború után.

– Mert az atombombát akarták létrehozni.

– És sikerült is nekik. Utána pedig még félelmetesebb fegyvereken dolgoztunk. Azt hiszem, ez mégiscsak azt igazolja, hogy a kutatásaimból általános törvényszerűségeket lehet levonni. Ami fent van, az van lent.

– Tudja, hogy nem értek egyet a következtetéseivel. Hivatalból nem érthetek egyet. Nekem a Mindenhatót kell szolgálnom.

– Akkor miért segített nekem, miért rejtette el a veszélyes jegyzeteimet?

– Mert a világ megismerése széteszlatja a sötétséget és a tudatlanságot. A Gonosz a tudatlanságra alapoz, azt használja fel. Előbb-utóbb mégis elbukik. Sztálin is halott, pedig nem hittük volna, hogy rémuralma véget fog érni egyszer. Most pedig új szelek fújnak.

– Nem eléggé. Ám, atyám, ha eddig megúsza, akkor birtokában van a túlélés képességének, s akkor ezek az eredmények itt továbbra is jó helyen vannak.

– Az egyház már sok titkot magába temetett. Elfér benne ez is.

Elbúcsúztak és Szidorov megnyugodva irányozta lépteit a jövőre, a reménytelen Semmi felé. A fizika hamarosan, évtizedek múlva be fogja érni az orosz tudós művét.

A Kondratyev-ciklus

Az ütött-kopott fabarakkok résein besüvített a jéghideg sarki szél. A foglyok munkában keményre száradt pufajkában heverték nyomorúságos priccseiken. Az egész napos, megfeszített munkától kimerülten, mély álomba zuhanva sorakoztak egymás mellett tízesével, húszasával, mint a letaglózott birkák. Csak a két újonnan érkezett rab, a fiatal Andrjusin és a negyvenes éveiben járó Kondratyev nem tudott még alkalmazkodni a körülményekhez. Vacogva kucorodtak a fészükön.

– Nyikolaj Dimitrijevs – szólt át halkán Andrjusin, nehogy valaki felébredjen és megneszelje kettejük összeesküvését –, adj még egy kis kenyeret, éhes vagyok!

– Tessék, de aztán senki másnak...

– Tudom. Egy szót se. – Hevesen magába tömte a labdaccsá gyúrt ételt. – Hanem azért rendes asszony ez a Jelena Nyikolajevna.

– Pont most jut eszedbe beszélgetni? – mordult fel Kondratyev.

– Elűzi a gondolatainkat a hidegről.

– Majd holnap megtudjuk azt is, milyen a nappali hideg. Azt mondják, itt különösen nehéz a közmunka.

– Hát más, mint a tranzitlágerben. Éppen ezért kell beszélnie arról, amit a gazdaság törvényeiről tud.

– Azok okozták a vesztemet.

– Nekem is az, hogy mertem gondolkodni, de mégis tudni vágyom. Meg akarom érteni az Ön rendszerét.

– Ennek örülök. Az ifjak tudásvágya határtalan. Nem tudom, honnan ered ez? Mikor az ember legszívesebben megdöglene. Holnap visszatérünk a ciklusokra. Türelem...

– Ha lesz még holnap – nyöszörgött Andrjusin.

– Mivel a kenyér lebomlott a gyomrodban, talán még azt is megérjük. Még egy kicsit szenvednünk kell, hogy veled is megoszthassam az igazságot.

*

A két barátnak azonban még várnia kellett a hosszabb, részleteket is tisztázó beszélgetésre. Kondratyev feleségének jóvoltából mindketten túléltek a telet. Az asszony egy ór segítségével kenyeret, csokoládét és néha húst csempészett át a férfinak. Andrjusinnak is jutott ebből. Takarodóra már jártányi erejük sem maradt a csilletologatástól, az árokásástól a farönkök emelgetésétől. Eleinte mindenféle gép nélkül küszködtek az építkezésen, ők maguk voltak a gépek, eleven emberi gépek. Később a lesített mérnökök benyújtott javaslatainak hatására beállítottak néhány primitív gépet. Ekkor már a kényszermunkára ítélték egyharmada elhullott az embertelen robot miatt. Viharos sarkvidéki fürgetegek fújták szemükbe a porhót, miközben magukat nekifeszítve a szélnek, talicskáról talicskára emésztették fel erejüket. Látták, amint a rossz ellátástól, skorbuttól, teherbírásukat meghaladó gürcöléstől egymás után dőlnek ki az emberek a sorból.

Áprilisban a felére csökkent brigádokat egyesítették, a helyükre pedig újak jöttek. Így került össze ismét az öregedő közgazdász és a fiatal mérnök.

Egyik nap kivételesen ragyogó napsütésben dolgozhattak – akár még húsz fok is lehetett – a brigádparancsnokokat magukhoz rendelték értekezletre, az örök pedig kártyáztak. A foglyok az árok menedékébe húzódva halkán beszélgetni kezdtek. Kondratyev és Andrjusin is keresett magának egy félreeső helyet.

– Vajon mennyi esélyünk van, hogy túléljük a lágert? – találgatta Andrjusin.

– Az egész Szovjetunió egy hatalmas láger – mondta lakonikusan Kondratyev.

– De én erre a drótokkal körbekerített területre gondoltam.

– Tudom, mire gondoltál – nyugtatta meg a közgazdász. – Tizenöt év sok idő, és még ez a tél is kegyetlen volt. Úgy érzem, még egy ilyet nem bírnék ki.

– Erős szervezetem van, de ha Natalja nem csempészteti be a többlet fejadagot neked, már én is feldobtam volna a talpam. Árueld el, mi a titkok? Itt nem hallanak minket.

– Nincs titok. Csak önfeláldozás. Követett engem ide, mint Szonya Raszkolnyikovot. Csak Raszkolnyikovnak legalább volt bűne. – Kondratyev nem állhatta meg, hogy ironikus megjegyzést tegyen. – Amikor az egyik tranzitállomásra értünk, egy közeli faluba, odajött hozzám, ahogy megálltunk. Tilos ugyan a rabokkal érintkezni, de az öröknek sincs mindenhol szemük. Szóval odajött és kezembe nyomta azt a kenyeret, amiből te is kaptál az első itt töltött éjszakákon. Később már a szerencse segített. Egy csillével bajlódtam, amikor egy ör, látván, hogy esetleg alatta maradok, odaugrott és megfogta a kocsit. Tudod, hogy nem sokat törődnek azzal, ha valakin átmege a szállítmány, egyszerűen leírják a készletből és annyi. Megkérdeztem tőle, honnan való, s néhány egyéb dolgot, végül, hogy miért segített. Ekkor megmutatta a nyakában lógó keresztet. Mondom neki, Úristen, ha ezt ezek felfedezik nálad, megölnék! Erre azt válaszolta: „Nem látják meg, mert munka közben a zubbonyom alatt van, amikor pedig zuhanyzom, akkor a számba veszem.” Ő vállalta, hogy becsempészi hozzám Natalja „pótlékait”, aki az egyik közeli faluban telepedett le.

– De hát ez életveszélyes!

– Ezt, gondolom, sejtetted. De ha azon az úton próbálsz megemelt fejadaghoz jutni, amit a csekisták ajánlanak, véged van. Emlékezz vissza, mi lett azokkal, akik bekapták a horgot. Ahhoz, hogy normán felül, a száz százalékot is meghaladva húsz deka kenyérrel vagy néhány kanál kásával többlet kapj, minden energiádat be kell vetni. Ez felemészti az energiáidat és végül jobban elgyengülsz, mint aki beteg. A „munkaharcban” a legerősebb rabok is elhullanak. Amit a kommunisták ajánlanak, azt sosem szabad elfogadni. Mert ha látszólag könnyebbé is hoz, amit adnak, hosszabb távon elpusztít. Az ördöggel nem lehet egyezkedni, ő jobban tudja, hogyan járjon túl az eszeden. A kommunisták nem tisztelik a megálázódókat, a köpönyegforgatókat, egy cseppet sem. Habozás nélkül élnek minden eszközzel, csellel és ravaszsággal, ami csak hasznukra lehet. Az általuk kínált út: csapda. Inkább ordítozzanak veled, hogy milyen lusta, haszontalan barom vagy, te, nép ellensége! Bezárod az agyadat előtte, monddad, monddad csak, milicista! Ebbe nem még nem halt bele senki! A fejadag utáni hajszába annál inkább. Ha jót akarsz magadnak, inkább megkerülöd a rendszert, még ha ez szintén életveszélyes is. Százszor inkább a feleségemre bízom magam, mint ezekre, legyen az még ennél kisebb dolog is, mint az étel.

– Az igaz, hogy a lágerben a rab minden gondolata az étel körül forog. Ugyanakkor sosem lakhatsz jól, hisz a telítettséggel becsapott gyomor veszélyes is lehet a terepmunkában. Meg kell találni az egyensúlyt, ügyesen beosztani az erőt, ügyesen beosztani az ételt. – Andrusin egy pillanatra elgondolkodott. – De arra nem találom magyarázatot, miért kerültünk ide? Az örök kérdés mindig nyugtalanítani fog: miért pont én?

– Mikor is születted? – kérdezte váratlanul Kondratyev.

– 1912-ben – válaszolt a fiatalember.

– Innen indul ki minden – kezdte fejtegetését a Kondratyev a meglepett Andrusinnak. – A háború előtt rengeteg gyermek született, bár az ellentmondások jelentkeztek, azért virágzó és nyugodt korszak volt ez. Amikor apád megszületett, s amikor felnőtt, épp csak megkezdődött az elektromosság és a nehézipar kora, az első időszakában erőteljes növekedésnek indult, majd a századforduló után megmutatkoztak a hanyatlás jelei. De a szüleid nemzedéke nem törődött ezzel, nagy reményeket fűztek a gyermekeikhez, sokasodtak és terveket szőttek, milyen jó lesz, ha majd megtollasodsz és egyéb számárságok, amelyek persze egy békés korszak szempontjából egyáltalán nem mondhatók annak. Nem sejtették, hogy nem is olyan

sokára beköszönt a válság háborúval és forradalommal. De lám, mégis megérkezett. Az oroszországi felfordulás, amit forradalomnak hívnak, elhúzódott és nemzedékeket nyelt el. Csoda lett volna, ha megmenekülünk. De nincs csoda, a becsületes emberek mind börtönben vannak.

– Ez a válság alaposan elhúzódott, hisz a háború már húsz éve véget ért.

– Nos, Oroszországot ésszel nem lehet felérni – írta a költő. Amúgy persze a proletárdiktatúrában mindig válság van, nem vetted még észre? Amit felvettem a téziseimben, s amit Kondratyev-ciklusnak neveznek, az a felosztás ötven éves periódusokban gondolkozik. Azaz minden gazdasági ciklus nagyjából ötven évet foglal magába, az első huszonöt év a növekedés periódusa, utána eléri a tetőpontot, majd hanyatlásnak indul. Természetesen tudományosan megalapoztam a feltevéseimet – emelte fel az ujját Kondratyev –, az árakat, a béreket, a kamatszint és az ipari termelés alakulását vettem figyelembe. A fellendülés időszakában az árak, a bérek et cetera, emelkednek, a tetőpont után csökkennek. Végül a pénzügyi feszültségek szociális, társadalmi feszültségekbe torkollnak, forradalmat, felfordulást, lázadást kényszerítenek ki az alulról jövő csoportok, vagy a felső réteg próbálja háborúval kezelni a kérdést. Most is egy ilyen, világméretű harc előtt állunk. A világ nagyhatalmai – köztük szeretett szocialista hazánk – készülődnek arra, hogy megküzdjenek az erőforrásokért. Az egész persze még azon a fekete napon kezdődött, amikor összeomlott a tőzsde. Akkor már sejthető volt, hogy az egyenlő erejű hatalmak meg fognak küzdeni az erőforrásokért.

– De hiszen a mi országunk még Hitlerrel is barátkozik – vetette közbe Andrusin.

– Most igen, de Hitlernek szüksége van a mi erőforrásainkra. Így akarja Németországot egyeduralgoló nagyhatalommá tenni. Akad, aki látja ezt. De még csak kevesen. 1926-ban jelent meg a könyvem, ebben jeleztem, hogy a közeli jövőben, néhány év múlva bekövetkezik a pénzügyi válság. 1929-ben összeomlott a tőzsde, s utána a világ gazdaság. Elkerülhetetlen volt, de az emberek mégsem hisznek a reményeiket, jövőről képzelgő ábrándjaikat megcáfoló elméleteknek. Nem szeretnek szembesülni azzal, hogy egy hullámvasúton ülnek. Ha bő termésük van, ha jól megy a soruk, eszükbe sem jut, hogy a fiúknak, lányuknak kell ezt majd megfizetnie. Még a tudatalattijukba sem jut el, hogy erre felkészítsék őket. Én magam sem örülök, hogy rájöttem minderre. Persze először úgy adtam elő, mindez csak a kapitalizmus viszonyaira igaz. Ezt értékelték is az elvtársak. Csakhogy a mi gazdaságunk még kiszolgáltatottabb, és aki a sorok között is tudott olvasni, rájöhetett. Fel akartam készíteni az embereket, hogy a válságokra kész válaszaik legyenek.

– De hát milyen válaszaik lehetnének, ha körülöttük mindig mindent felrobbantanak? – kérdezte Andrusin.

– Ezen nagyon sokat törtem a fejem. Talán sikerül elmondanom. Most azonban, mivel a brigádparancsnok közeledik, jó kommunista szokás szerint, tegyünk úgy, mintha dolgoznánk – igyekezett alázatos képpel serénykedni Kondratyev.

*

Júniusban nagy kinccsel ajándékozta meg Kondratyev Andrusint, 1926-ban megjelent könyvével. A mű lenyűgözte a fiatal mérnököt. Minden, amiről rabtársa írt, logikusnak, racionálisnak és helytállónak tűnt. Kondratyev ciklusokra osztotta az egész újkori történelmet. Első ciklusát 1770 és 1830 közé tette, ez volt a gőzgép kora. Az ipari forradalom lendülete a századfordulón megakadt, a napóleoni háborúk már az erőforrásokért, a gazdasági előnyökért folytak. A második ciklus a vasútépítések kora: 1830-tól 1870-ig, az amerikai polgárháború, az 1866-os porosz-osztrák háború és az 1870-es porosz-francia háború zárta le. A harmadik ciklus, az elektromosság és a nehézipar kora 1870-től az 1910-es évekig tartott, és egyértelmű, hogy a súlyos következményekkel járó világháború volt a záróakkordja. A negyedik ciklust az olaj és az autógyártás koraként határozta meg a tudós – és megjósolta benne a '29-es

nagy világválságot! – az 1910-es évektől az 1970-es évekig határolta be. Az ötödik ciklus már futurisztikus távlatokat vetített előre, az informatika és a lézertechnika kora 1970-től 2008-ig húzódott, 2008-ra pedig egy '29-es válsághoz mérhető, megrendítő krízist jövendölt meg. A hatodik ciklus, az úrkorszak kora, 2008-tól datálódott, melynek eseményeit még a mindentudó közgazdász sem láthatta előre.

– Talán ebben az úrkorszakban az emberiség valóban új korszak küszöbére érkezik – elmélkedett Andrjusin. – A régi törvények már nem lesznek érvényesek. Nem nyelnek el minket az örvénylő ciklusok újra és újra, mert a gondolkodásunk megváltozik, a tudatunk átformálja a gazdasági-társadalmi környezetet. Új korszak küszöbére érünk és az emberek új fogalmakat vezetnek be. Átértékelik az értékeiket és az új kor hajnalán egyénileg is megújulnak.

*

Andrjusint hamarosan behivatták a kékgallérosok főhadiszállására. A spiclik ezúttal is szemfülesek voltak, meglátták, hogy titokban tiltott irodalmat olvas, majd azt is kiderítették, hogy mit. A dolog az államvédelmisek figyelmét is felkeltette, végre itt egy új ügy, amivel egy újabb szovjetellenes összeesküvés tervét leplezhetik le. Jutalomként előléptetés és prémium jár, valamint bebizonyíthatják, hogy éberségük nem ismer határokat. De óvatosan kell lépniük, nehogy elriasszák a vadat. Elsőként a fiatalembert kell megszorongatniuk.

Buboskin, a kékgallérosok vizsgálati tisztje, aki Andrjusin beszervezését irányította, sunyi, ravasz és alkatilag agresszív kis ember volt. Görnyedt tartása, púpos alakja miatt kisebbségi érzés gyötörte, de a rabok megtörésénél csak végszükség esetén alkalmazott erőszakot, inkább lelkiileg szerette megtörni az áldozatokat. Lényegretörően beszélt, leültette Andrjusint és azonnal szembesítette a vádakkal.

– Tudomásunk van róla, hogy titokban Kondratyev könyvét olvassa, valamint arról, hogy szovjetellenes, reakciós nézeteinek követőjévé vált. Így semmi sem lesz abból, hogy az ügyét felülvizsgálják. Sőt, ha szovjetellenes agitációt folytat, a tizenöt éves büntetéséhez újabb tízest kaphat. Talán itt akar megrohadni?

Andrjusin úgy tett, mintha semmiről sem tudna, és adta az ártatlant. Buboskin hosszan szónokolt a szovjetember kötelességeiről, fenyegetőzött börtönnel, örökös közmunkával, balesetekkel, „amik engedetlen rabokkal történnek.” Végül felszólította, adja át Kondratyev könyvét és részletesen számoljon be a beszélgetéseikről. A fogoly visszautasította.

A spiclik azonban változatlanul szorgalmasan dolgoztak, s egy nap a kékgallérosok felforgatták a barakkot. Megtalálták a művet és előállították Andrjusint.

Most aztán joggal ordítozhatott vele Buboskin. Meg is tette, megismételte fenyegetéseit és végül, a könyv rejtegetése miatt odavágott tizenöt nap szigorított zárkát. Csak azért nem többet, nehogy a rab ott pusztuljon. Még szüksége volt rá.

*

A szigorított – más néven elkülönített – zárka valójában egy földbe vájt gödör volt. A legtöbb lágerben „az egyszerűség kedvéért” a nyirkos földbe ásták a büntetőzárkának szánt pincét. A cellának sem nevezhető nedves, mindig sötét, fűtetlen lyukban valójában tíz napig sem lehetett kibírni. Európai ember nem bírta volna ki, de az orosz ember szívóssága és fájdalomtűrőse legendás.

A pincét felülről egy rácsozott ablak zárta le, melyből nappal alig szűrődött be valami fény. A cella alján a pusztaság földön alakították ki a priccset. A rab itt heverhetett naphosszat, bár alvásra szinte semmi esélye sem nyílt, hisz nappal mínusz 10 fok, éjszaka 20 fok körül ingadozott a hőmérséklet.

A szörnyű körülményeket az éhezés súlyosbította, a sztálini fejadagot, a napi harminc deka kenyeret az őr épp hogy csak behajította, a büntetés harmadik, hatodik és kilencedik napján pedig üres zupát is kaphatott a rab. Korgó gyomorral kellett átvészelni a rettenetes napokat.

A modernizmusért rajongó szovjet megteremtette minden idők leghidegebb poklát, a sötét-zárkát. Lehetetlen volt innen ép emberként kikerülni. Arra szolgált, hogy mindenkit megtörjön és ezt a célt általában el is érte.

A fogoly meggyötörve, összefagyva került ki a szigorítottból tizenöt nap után. Alig tért magához, Buboskin ismét magához rendelte. Andrjusin ugyan felfogta a hozzá intézett szavak értelmét, de mintha távolról, messziről szűrődtek volna át a hangok, szinte valótlanok tűnt, hogy még részt vesz az életnek nevezett drámában.

– Most már megtapasztalta, mire vagyunk képesek – hallotta Buboskint. – Akármeddig kínozzhatjuk és még korántsem értünk a módszereink végére. Vagy elküldhetjük Kolimára, a büntetőlágerbe, tudja meddig bírja ott egy magafajta fiatal? Hisz még nincs harmincéves, nem sajnálja önmagát? És a szeretteit? Nem mindegy, melyik lágerben húzza ki az időt, amíg szabadul. Magának van felesége!

Andrjusin már tudta, rátapintottak a gyenge pontjára! De amit nem tudott a ravasz csekista, azóta már van egy lánya is! Szofia terhes volt, amikor letartóztatták.

– Őt hagyja békén! – csak ennyit tudott kinyögni.

– Ohó! Nem addig az! Tudja, hogy bármit megtehetünk! Megtehetjük azt is, hogy a szovjetellenes összeesküvők családját lágerbe hurcoljuk. Még mindig makacskodik? Azt akarja, hogy ő is lágerben végezze? Mi csak annyit kérünk, hogy hőn szeretett barátja, Kondratyev reakciós tevékenységét leplezze le! Semmi többet! És még ezt az együttműködést is megtagadja?

Andrjusin felkészült a halálra. Nem félt tőle, semmiképp sem akart meghátrálni. De elképzelte, mi várna a Gulagon feleségére és a kicsire, és rájött, hogy képtelen kitenni őket ennek. Buboskin igazat mond, mindenre képesek. Elfogyott az ereje.

– Jól van. Hajlandó vagyok feltárni, mit csinál Kondratyev. Csak hagyják békén Szofiát!

– Na látja – sóhajtott fel Buboskin. – Hát lehet magával együttműködni! Ez a beszéd. Elmondom, mi lesz a dolga, írja alá ezt a papirost.

A tiszt elmondta, elsősorban Kondratyev feljegyzései érdeklik, vannak-e ilyenek – persze ők tudják, hogy vannak – és hol rejtegeti őket. Kibúvó nincs, nyomot kell találnia, különben... De hisz tudja.

A mérnök elvállalta a dicstelen feladatra. Kondratyev megbízott benne, így rövidesen a feljegyzések lelőhelyét is kiszimatolta. Az őrség pedig megtalálta a papirosokat egy elásott palackban. Szemük-szájuk elállt, amikor olvasták, példátlan merészséggel tárta fel a valóságot a fogoly.

Természetesen Natalja segítségével is véget kellett vetni. Az asszony egy messzi tagköztársaságba utazott, hogy ne bukkanjanak rá a szervek. Kondratyev meghurcoltatását tizenöt nap szigorítással kezdte. A tizedik napon szétfagyott tagokkal találtak rá a közigazdászra.

*

2009 nyarán, Moszkva egyik külvárosában Nyina Andrjusin házuk padlásának egyik eldugott zugában egy kapcsos könyvet talált. A könyv nagyapja emlékiratait tartalmazta. Még ott helyben elkezdte olvasni, majd egész éjszaka tanulmányozta.

Reggel közölte nagyanyjával, hogy megtalálta a feljegyzéseket. Szofia nem lepődött meg.

– Lányom, én ismerem az egész történetet. Apám, a te nagyapád egész életében, sőt az egész életével gyónt. Sosem tudta megbocsájtani magának azt a tettet.

– Csakugyan, a napló nagy része barátjáról, Kondratyevről és az ő elárulásáról szól. Ennyire mély nyomot hagyott benne az eset?

– Igen, nagyon tisztelte azt az embert. A család jövőjének érdekében mégis fel kellett áldoznia. Hiszen élnünk kellett. Abban az időszakban nem létezett jó döntés. Meg kell értenünk őt. Egész életében a felmentést kereste. Meg kell bocsájtanunk neki, már csak azért is, mert ő sosem bocsájtott meg magának.

– Ez világos – válaszolt Nyina. – Csakhogy Kondratyev megjósolta a 2008-as hitelválságot és a Szovjetunió összeomlását! A napló szerint pedig megoldásokat is javasolt, a válságok kiküszöbölésén dolgozott, át akarta formálni a gazdaságot és a társadalmat. Ha ez fennmarad, az emberiség tudná a válaszokat!

– Szerintem az emberiség most is tudja a válaszokat. Csak fél kimondani.

– Ér-e annyit a mi életünk, mint az új korszak győzelme? Hiszen ha az új korszak beköszönne, nem lennének többé válságok és nem rendülne meg millió és millió család helyzete.

– De hátha nem lehet a válságokat teljesen leküzdeni? Hátha hiába a zseniális ember igyekezete, legfeljebb a károkat enyhítheti. Lehet, hogy az embereknek szükségük van a válságokra, különben túlságosan hiúak lennének és nem szednék össze magukat.

– Ezt nem értem.

– Nem baj. A lényeg, hogy bármi is történt, ma már meg kell bocsájtanunk neki és a rendszer áldozatainak. De nem szabad mindent egy ember zsenialitásától várni. Lehet, hogy Kondratyev tudta a válaszokat, de nekünk tovább kell gondolni az ő művét. Nem szabad restnek lenni a továbbgondolásra.

– Talán ezt most már ki lehetne adni...

– Menj és adasd ki. Talán lesz, aki nem lesz rest továbbgondolni. Oroszországban sok a töprengő alkat. Az új korszak éppúgy indulhat el innen, mint bárhonnan, hisz ahogy a költő mondja: Oroszországot ésszel felfogni lehetetlen.

A bűnbak

„Régen mindenki azt kereste, kit szerethet, ha csak rövid ideig is, ma mindenki azt keresi, akit következmények nélkül rugdoshat, ha csak rövid ideig is.”

Egy idegen város elhagyatott részén, a hajnali szürkületben. Az első villamos hideg székén riadt vadállatként ébredek. A mocskosszürke égbolt kitátja száját, a mozgó acélszerkezet mintha beléhatolna. Még csak az imént veszítettem el öntudatomat, de érzem már a fagyos hideget, amint rámcsap. Ki tudja, hány napja és hány órája ülök itt. Senki sem tudná megmondani. És senkit sem érdekelne, miként vészelté át az utóbbi éjszakákat egy feketecsuklyás hontalan. Ezek nem azok az idők, amikor a nevedet kérdik. Senki sem gondol rám emberként, már magamra sem tekintek így. Arcom már nem emberi ábrázat, azzá tettek, aminek gondolnak. Azt sem tudom, mi felé tartok. Otthonom sincs, saját családom ellensége. Senkinek sem tartozom semmivel, még Istennel sincs elszámolnivalóm. Nincs dolgom, nincs célom, nincs jövőm. Még egy botom sincs, amire támaszkodhatnék. Talajtalanabb, magányosabb, elszigeteltebb nem lehetne senki. Csak egy eszköz voltam a kezükben, a saját céljaikat, a saját akarataikat valószínűsítették meg velem. Csak egy szám voltam a megoldóképletben. És kinek telnék öröme egy puszta számban?

Életem irányíthatatlanná vált, mint ez a semmibe tartó villamos. Egy évtizede vagyok bűnbak, kerek egy évtizede. Újra és újra idegen városokban, rideg motelszobákban és olcsó albérletekben. Tengődöm és várok, amíg ki nem töltik rajtam a dühüket. Mindig ugyanaz a színlap, fegyelmi tárgyalás a vége, ahol kemény szavakkal ítélnék el. A Cég olyankor kinyújtja értem a kezét, és indulhatok az újabb helyszínre. A közösségeknek szükségük van rám, egybe kovácsolom őket, megszabadítom a lelkiismeret-furdalástól és magasabbrendű célok felé sarkallom az embereket. Társadalmilag hasznos munkát végzek, de köszönet helyett szitkot kapok és félresöpörnek.

Volt már célpont? Tudja, milyen érzés? – gondoskodó vezetőink először ezzel a tévéreklámmal kívántak enyhíteni a szaporodó munkahelyi konfliktusok élességén. Később rájöttek, okosabb, ha maguk gondoskodnak célpontokról, így jött létre a Cég. Békésebb, ha az embereket néha megnyugtatjuk, van még igazságosság a Földön. Ahol mozgolódást észleltek, odaküldtek egy bűnbakot. A bűnbak betöltötte feladatát, aztán eltűnt a süllyesztőben. Még a személyiségét is kicserélték. Gondolatai, ha voltak, időközben úgyis kitörölődtek a memóriájából. A munka során senki sincs, aki ne veszítené el önmagát. De még így is jobb, mint kiszolgáltatva az utca urainak, véres fejjel egy csatornában végezni.

A megbízatás először a jószolgálat fontosságával tölt el. Csak a megbízatások hosszú sora töri meg a lelket, örli fel a türelmet. Végül rájössz, hogy a sok megaláztatás sem tudott eltávolítani önmagadtól. Önmagaddal maradsz, önmagadra hagynak, pedig ettől próbáltál megszabadulni és szerepekbe bújni. A szervezeted egyre gyengül a sötétség univerzumával folytatott harcban. Végül már csak egy vágyad él, kifutni az éjszakába, és ordítva odalöknöd a tested az arra haladó villamos elé.

Vörös égbolt

„Elgondolkodott már valaki azon, hova lettek a diktatúrákat működtető és aljas módon kiszolgáló százvezrek? A nácioknak és a kommunistáknak mindig akadt emberük, mindenre és „ezek többsége aljas és rosszindulatú volt,” ahogy Szolzsenyicin találóan mondja. Hova tűntek ezek az emberek? Mit csinálnak most? Nem, nem tűntek el, ma is itt vannak közöttünk, de most egyénileg nyögjük az uralmukat. Aki találkozott már ezzel az embertípussal, aki lehetett volna náci vagy kommunista, sosem felejtí el. Tragédiák, tönkrement életek, mély sebek kísérik útját. Ma is ugyanúgy szeret ártani, mint régen, csak kénytelen okosabban tenni.”

Tíz év alatt megfordult a világ. Tíz év alatt feszült ránk a vörös égbolt. Ezalatt a rettenetes tíz év alatt napról napra csak erősödtek a szelek, míg végül a vihar nélküli napok számítottak kivételesnek. A házak felett hajnalonta vörös csíkok jelentek meg, és csak a sötétség beálltával tűntek el. Az ember szinte várta már az éjszakát, hogy ne kelljen a vörösben úszó felhőket néznie. A fárasztó robot kimerített mindenkit, a válságos idők miatt egyre többet kellett teljesíteni a túléléshez. Aki kiszorult a nyüzsgő hangyabolyból, akinek nem jutott munka, vagy megbetegedett, az felkészülhetett a lassú halálra. A boltokban méregerős pálinkát árusítottak, a szegények azt vedelték, hogy aztán mind lejjebb és lejjebb csússzanak. A fokozatos leépülésből és kilátástalanságból nem volt visszaút. Rengetegen fagytak meg az utcán, de a fűtetlen szükséglakásokban is. Magányosan, elhagyatva, családjuktól kitaszítva, hiszen az emberi kapcsolatok is tönkrementek e viharos évek alatt. A családok eresztékei meglazultak, az emberek egymás ellen fordultak. Nem nyújthatott senki segítő kezet, rendfenntartó erők vizsgálták a gyanús elemeket, senki sem kockáztathatta meg, hogy közbiztonságot veszélyeztető szélsőségesnek bélyegezzék. Mióta a szegények lázadásait szétverték, az ilyesfajta „szervezkedés” nemkívánatossá vált, és az elkövetőt feljelentették a munkaadójánál.

Láttam egyszer egy embert az aluljáróban. Szürke pufajkában, összekuporodva aludt a kartonpapírain. Korán reggel megjelent a köztisztasági, néhány rendfenntartó kíséretében, és egy öblös csövet irányított a betonterem padlójára. A csőből vastag sugárban tört elő a hideg víz, és a tisztasági körbeforgott vele. A mélyedésben alvó hontalan későn eszmélt fel, kartonpapírai teljesen átnedvedtek, ő pedig rongyain keresztül is érezhette, hogy testébe markol a jeges hidegség. Előjáték a halálhoz. Felpattant és elvánszorgott a lépcső felé. Szemem sarkából láttam, hogy sántít.

A rendfenntartók hangosan röhögtek. A szerencsétlen nem mert visszanézni. Amilyen gyorsan csak tudott, eltűnt a hajnali ködben. Mi volt a bűne? Talán nem tetszett a kenyéradójának, vagy nem volt már többé szüksége rá az asszonynak? Vagy talán csak annyi, hogy nem állt be rendfenntartónak, mert nem volt hajlandó a sorstársait verni. Sosem tudom meg történetét.

A szegények zónája felé tartok, hátha ott megtalálom Z.-t, a barátomat. Nem akarja, hogy megtaláljam, szégyelli, hogy a kitaszítottak közé került. Nem szeretné, ha ilyen állapotban találkozna vele, aki valaha tanárom, majd barátom és mentorom volt. Mit mondhatna most ő nekem, ő, aki minden rossz jel ellenére annyira hitt az emberekben? Mivel biztathatna? Kilenc éve, nyolc éve, de még három éve is abban reménykedtünk, kitisztul az ég. Aztán lassan belenyugodtunk, megbékéltünk a széthulló állam romjain táncoló bűnözőkkel, a tehetetlen orvosokkal, a kéregetők látványával, és megszoktuk, hogy semmi nem működik. Az ember mindenbe beletörődik.

„Hé maga!” – kiáltott mögöttem valaki, de a békeesség kedvéért tovább mentem. „Nem hallod? Süket vagy?” – hallottam a hirtelen tegeződővé vált durva hangot, és rádöbbsentem, hogy ez csak egy rendfenntartó lehet. Akkor nem árt hátrafordulni. Odaballagtam a roham-

osztagoshoz. Megkérdezte, mit kószálok az utcán, mikor lassan beáll szürkület. Úgy tudom, hetes erősségű szelet mondtak, tehát nincsenek különleges biztonsági intézkedések. „Hogy mikor van szükség különleges biztonsági intézkedésekre, azt mi mondjuk meg!” – utasított helyre a közeg. „Mutassa a papírjait!” Engedelmeskedtem, de ahogy benyúltam a zsebembe, félig kihúztam az írományaimat. A rendfenntartó erre rögtön felfigyelt – „Röplapok? Röplapok? Na adja csak ide!” „Á, dehogy röplapok – védekeztem, „csak amolyan... kreatív írások!” Jobban szemügyre vette a dülöngélő betűket: „Az a reklámhoz kell. Ismerem a szót, nem kell bunkónak nézni. De tényleg nem röplap... ‘Vörös a fal, vörös a zászló, vörös a kasza és a háló, Vörös a hús, vörös a vér, vörös a napalm és a sújtólég, örökön, örökön vörös az ég!’ Micsoda hülyeség! Maga megérdemelne egy kiadós verést!” – hajolt közelebb fenyegetően. „Mire akar kilyukadni? Igaz, hogy vörös egy kicsit az ég alja, de ez természetes. Nem kell eltúlozni. Változik a Föld, változnak az idők! A zagyvaságait meg tartsa meg magának! Nem, mégis meggondoltam, elveszem” – vágta zsebre a papírlapokat. „Na táguljon innen!” – vetette oda búcsúzóul.

Magamban hálát adtam a sorsnak, hogy nem írtam rá a nevemet egyetlen lapra sem. Odabent a tiszt biztosan megérti, amit írtam. Dühöngeni fog, és embertelenül leteremti majd az egyszeri rendfenntartót, amiért elengedett. A szél cseppet sem enyhült, és valami dara is szállingózni kezdett, ami az arcomba hull. Magamra húzom a csuklyát, nehogy meglássák az arcomon derengő félmosolyt.

Bastille

*„A szabadság hiánya nem elviselhetetlen az ember számára, ha gondoskodnak jólétéről. Ha leigáznak, rabságba vetnek egy embert, egy csoportot vagy népet, azzal még nem hódol-
tatják be. Ám ha az idők során puhánnyá, erőtlenné, gyengévé teszik, elégedett lesz a sorsá-
val, és régi letűntével is új urat keres magának.”*

W. Árpád jegyzetíró aznap délelőtt céltalanul lödörgött a belvárosban. Súlyos kétségek között gyötrődött: igyon-e valamit, mielőtt elkezdí a napot, vagy sem? Más alkalommal ilyen kérdés nem merülhetett fel agyában, „hivatásos romboló” munkáját nem láthatta el másképp. E definícióval – hivatásos romboló – ő maga határozta meg önmagát, azért válhatott a buda-
pesti alternatív világ sztárocskájává, mert kíméletlenül nekiment minden tekintélynek és közkeletű előítéletnek, ezt el is várták tőle, és ő maradéktalanul eleget tett feladatának. Úgy érezte azonban, hogy a rá bízott szerepet nem képes ellátni, ha nem használ valamilyen stimu-
láló szert. Példaképei mind messzebb mentek a mesterséges mennyországok megismerésében. Afféle óvatos duhajként nem követte őket, viszont alkohol nélkül sziporkázni és – pestiesen szólva – „folyamatosan fikázni” nehéz lett volna. A napi hősiesség abszolválásához elenged-
hetetlen segítséget nyújtott az isteni nedű.

Ma a véletlennek kell eldöntenie, napi rutinját alkoholos befolyásoltság alatt kezdí-e vagy sem. Ha útközben szimpatikus helyre lel, feltétlenül be fog térni, ha nem talál illet, tovább nézelődik a városrészben. Úgy adódott ugyanis, hogy bőven van ideje még az értekezlet előtt. Csak elindult kiszellőztetni a fejét, hátha belebotlik valami érdekességbe.

No és persze addig sincs otthon. W. Árpád alkoholizmus felé tett határozott lépéseinek volt még egy oka, Róza, a felesége. Az asszony állandó pörölésével és rendmániájával hamar elüldözte őt otthonról. Már rég otthagya volna, csak hogy övé volt a ház, a vagyon, minden. W. Árpád a semmiből jött értelmiségiként eléggé haragudott is emiatt a vagyonos fővárosi entellektuelekre, akiknek a nevében kardoskodott, csak hogy nem fordulhatott ellenük, külön-
ben a senkiföldjén végezte volna.

A gyógyírhez szerencsére mindig hozzányúlhatott, az nem került olyan sokba. S annak is hasznát láthatta, hogy ritkán ücsörgött otthon, mert így legalább megismerte az életet, értékes tapasztalatokat szerzett, jártában-keltében új dolgokba ütközött. Egy firkász számára ez soha-
sem hátrány.

No lám, megint egy meglepetés! Akadnak még találékony emberek ebben az országban!

Megállt egy pincelejárát előtt. A lépcső egy étterembe vezetett. De nem valamilyen közönséges vendéglőbe, nem ám! Már az alagsori ablakokon láthatta a megkülönböztető jegyeket. Vastag fémrács védte őket, mindenféle díszítés nélkül, akárcsak egy börtönben. Le-
hajolt, hogy benézzen a nyíláson. Láncon lógó, óriási vasgolyókat látott, és egy tüskés buzo-
gányt tartó kezét. Jobban megvizsgálta a látványt, és csakhamar rájött, a kéz plasztikból van. „Persze, mit is várhattam volna, efféle olcsó trükkel élnek, ezek sem különbek” – gondolta megnyugodva, és magában mulatott saját naivitásán, ami miatt egy pillanatra átfutott rajta a borzongás. „Nincs itt semmi gáz, bevételnövelő intézkedésekről van szó, vagy egy szado-
mazo bár készülődik titokban. Kiváló jegyzettéma lesz belőle” – dörzsölte a tenyerét előre.

Laza mozdulatokkal, ráérősen lecommogott a lépcsőn, és a pult felé vette az irányt. Odabent azonban nem várta senki. A helyiség teljesen kihalt volt. A pult mögött katonás
rendben sorakoztak a különféle italok, az asztalok mellé is le lehetett ülni, de sehol sem mutatkozott egy unott pincér és sehol sem iszogatót vendég. Vállat vont, és a berendezést kezdte szemrevételezni. Meg kell hagyni, ügyesen fagyosították a hangulatot – állapította

meg. A buzogányt lóbáló, veres szakállú keresztes vitéz kiáltásra torzuló arca a franjok fanatizmusba hajló elszántságát sugározta. Így láthatták az arabok a Jeruzsálemre törő franjokat, avagy „frankokat,” akik válogatás nélkül öldököltek a felégetett városban. A martalóc portugál kalóz figurájának élethűsége megdöbbenetete, különösen azzal, hogy egyik kezével egy néger rabszolgát vezetett pórázon. No de ez azért mégiscsak túlzás, ennyi erővel a gyermekeitől és férjétől elszakított fekete anyát is odavarázsolhatták volna! Micsoda perverz, aberrált ürge lehet itt a tulajdonos – méltatlankodott. Pedig a háta mögött a legvérfagyasztóbb jelenés még várakozott rá.

Hirtelen jeges fuvallatot érzett a nyakában. Biztosan a huzat – nyugtatgatta magát, és lopva hátranézett. Ott magasodott pár méterre tőle egy fekete csuklyás, kaszás alak, akinek fizimiskája a pestisben haldokló szerencsétlen áldozatokra emlékeztette. „Jobb, ha eltűnök innen” – motyogta, de mintha görcs állt volna a lábába, azonnal megbénult. Csak állt a borzasztó jelenés előtt, bambán és értetlenül. Néhány másodpercig meredten bámult rá. Ez volt a szerencséje. A rémalak egy váratlan mozdulattal felemelte a kaszáját, és a levegőbe suhintott. W. éppenhogy elhajolt előle, különben a lenyiszálta volna a fejét. Erőt vett magán, és arrábbvonszolta magát. De balszerencséjére a láncos kalóz elé hengeredett, az pedig hátulról kivetette rá a hurkot. A vastag béklyó villámgyorsan tekeredett a nyakára, de W. most már észnél volt. Ösztönszerűen dugta ujjait a láncszemek és a nyaka közé. A rozsdásodó vas belefűrődött az ujaiba, a kalóz pedig hátulról erősen szorította. W. alkoholtól és cigarettától legyöngült fizikumának minden energiáját mozgósította, s végül iszonyatos erőfeszítéssel sikerült kibújni a halálos ölelésből. A terem közepére hengeredett. Hörögve, fulladozva, nagyokat fújtatva emelkedett fel, ám még mindig nem ért véget számára a meglepetések sora. A pult mögül egy torz arcú, Frankenstein fizimiskájú férfi szólította meg. A lezüllött újságíró egyszerűen mindent megértett. Ezek az örültek összeesküdtek ellene.

– Ne csodálkozzon – kezdte. W. Árpád azt sem tudta, hova legyen rémületében. – A panoptikumi gazemberek megérzik, ha valaki úgy téved be ide, hogy nincs rendben a számlája, és megpróbálják kifizetni. A valóságban ez pont fordítva van, a jókat és az erkölcsöseket fektetik ki. De a Bastille-ban a régi típusú igazságszolgáltatás működik. A morális alapú...

– De miért én? – zihálta W. – Miért pont én? Hisz nem ártottam senkinek!

– Gondold csak végig, mennyit romboltad az emberek hitét és reményeit. Gondold csak végig. És mindezt miért? Pénzért, jussért, pozícióért. A pénzt elittad, elmulattad, elkurváltad, a pozíciót pedig betöltötte egy nálad is jobban törtető senki. Nagyön önző ember vagy, W.

– A leszámolással még várjunk, még élek – próbálta húzni az időt magának is meglepő fesztelenséggel W. – Különben nem azért jöttem ide, hogy egy Fran..., hogy egy filozófus pincér kioktasson. Piálni jöttem, és erre a nagy ijedtségre igazán adhatna egy rövidet. Ha tényleg úgy van, ahogy mondja, és ezek a rémségek ki akarnak nyuvasztani, nekem is jár egy utolsó kívánság.

– Ahogy gondolja – biggyesztette el a száját Frankenstein. – Nekem mindegy, így is, úgy is meghalsz.

A rosszarcú felemelt egy bárdot, kicsit lóbálta a kezében, majd lesújtott egy palack nyakára. A lefejezett palackból töltött egy pohárnyit W.-nek.

– A pokolban csak latin hidegnek hívják ezt az italt, mert egyszerre tüzes, csípős és fagyos. Méregerős, mindent elfelejtessz a hatására.

A firkász egy kukkot sem értett ebből, de felhajtotta az italt. Azonnal átjárta a szesz belülről szaggaató, átható heve. Egy pillanat múlva semmi sem érdekelt, de halványan felderengett benne a túlélés lehetősége. Tapasztalatból tudta, mindenkit meg lehet vesztegetni. Akármekkora méretű misztikus hablaty veszi körül ezt a helyet, alku mindenkinél lehet kötni. Akár az ördöggel is.

– Mondja csak – hajolt közelebb a pincérhez. – Nem lehetne ezt az egészet valahogy megúszni? Én egy tehetséges ember vagyok. A jó oldalon is sokat tudnék segíteni. Miért kellene nyomorultul elpusztulnom, amikor használhatnék is?

– Ami azt illeti, lenne egy megoldás – gondolkodott el a szörny. – Az elhulló lelket csak másik lélekkel lehet kiváltani. Van-e olyan ellenséged, akinek még nálad is rothadtabb a szíve?

W. Árpád elmosolyodott. Nyert ügye van. Nem hitte, hogy ilyen könnyen kikerülhet a csávából.

– Gondoltam – fordult a pokol pincéréhez bizalmaskodva. – Biztosan érti, ha már onnan a túlvilágról szíveskedett idejönni.

Frankenstein mintha meg sem értette volna a szarkasztikus célzást. Bólintott egyet.

– Kedvemre való az ötlet.

– Nos hát, akkor úgy látom, sikerült üzletet kötnünk – sóhajtott fel W. – Idecsalogatom a mobilomon.

– Szükségtelen. Azonnal itt lesz – mondta a pincér és eltűnt a pult mögül.

A fúria szinte kirobbant a keresztes lovag páncéljából. A vértet darabjai szerteszét röpültek. A lovag törét maga előtt tartva támadott, szúrása elől W. nem tudott kitérni. Sebéhez kapva rögtön ráogyott a pultra. A nő felnevetett. A vörös hajában kapaszkodó medúzák felágaskodtak.

– Én vagyok a te Urad. A halálodban is – vijjogott földöntúli hangon.

W. a pult mögött tapogatott éles tárgy után. Csakhamar a keze ügyébe akadt egy szerszám nyele. A bárd! – gondolta, megragadta a tárgyat és fordultában az asszony mellébe vágta.

A bestia azonnal meghalt. W. négykézláb mászott az ajtó felé. Elérte a kilincset, de érezte, hiába. A világossághoz vezető kapu bezárult. W. reményvesztetten kilehelte a lelkét.

Néhány hét múlva kenyéradó újságjában vicces nekrológok és jegyzetek jelentek meg a felesége után magával is végző félőrült megmondóemberről. A fiúk nem akartak elfogultnak látszani, jópofák maradtak akkor is, ha a végzetéről beszéltek.

Utcai harcosok

„A harcosok azt mondják, nem a halál a legrosszabb, hanem a hozzá vezető út. Az örök küzdelem azonos az örök szenvedéssel. A véget nem érő háború kísérői: a hideg, a kín, a halálfélelem, felőrlik a lelket. A halál megtörténik egy perc alatt, de a rettegés évekig szorongathat. S a legkegyetlenebb, ami emberrel történhet, ha csonkán, vérezve és kimerülten kell tovább harcolnia.”

Golyó igazán nem volt rossz gyerek. Bárki igazolhatta volna, hogy nem tartozik a kezelhetetlenek közé. Tanárai nem harcoltak ellene az összes lehetséges eszközzel, hiszen nem köpte le és nem verte őket, a pedagógusok nem az ő ütéseitől rettegvé rázkódtak össze minden sötét sarkon. Arrafelé, ahol ő lakott, megbecsülték az olyan fiút, aki nem zsarolta, nem terrorizálta szelídebb és szerencsétlenebb csillagzat alatt született társait.

De azért ő is szerette az erőszakot, mint a „korcsok” negyedében lakó gyerekek többsége. A város legelhanyagoltabb zugát ők uralták. Golyó alkata miatt nem tudott bekapcsolódni a „nagy aratásba”: puhány, golyószerű teste a számítógép előtti roskadásra ösztönözte. Ott viszont halált megvető bátorsággal öldökölte a változatos formában feltűnő áldozatokat, fáradhatatlanul nyomult előre, mindenkit elsöpörve útjából. Kedvenc játéka az „Arab Action” nevű program volt, ahol a fejveszetten menekülő színes bőruket kellett utolérni és megsemmisíteni.

Az ilyesfajta dolgokban nagy örömét lelte, imádott löni, szúrni, vágni, trancsírozni, különösen akkor, ha nagypofájú és vagány kortársait képzelhette az ellenség helyébe. A többiek sem maradtak le mögötte a játékszenvedélyben, üres órákban – amiben bővelkedtek – százával gyártották a hullákat a virtuális valóság csatamezején. Ám ők a gyakorlatban is érvényesíteni tudták tudásukat, fesztelen otthonossággal birtokukba vették az utcákat, felosztották a területet, tanultak az idősebb gengszterektől. Golyót csak kinevették, ha sután odasompolygott hozzájuk. Jobbnak látta, ha nem próbálkozik.

Titokban forrt benne az indulat: majd megmutatom, hogy én is vagyok olyan kemény legény! De hogyan? Miként alakítson a sorsán? Akármennyi időt töltött a képernyő előtt, mégsem vetette meg a félelmet, az utcán, éles helyzetben mindig feltolult benne valami, ami meghátrálásra késztette.

– Mennyivel egyszerűbb minden a játékokban – sóhajtott fel. – A harcosokat nem blokkolja semmi. Teszik a dolgukat, irtják az ellenséget, gépiesen, félelmet nem ismerve. És ami a fő: mindannyian egyformák, senkit sem tesznek ki a bandából arra hivatkozva, hogy kövér vagy esetlen, mert mind hajszálra ugyanaz. Izmos, egyenes derekú, durva arcú. Ebben a világban mindenki egyenlő. Bárcsak én is köztük lehetnék!

E szavak után a képernyő hirtelen szálkásodni, vibrálni kezdett, az ikonok elmosódtak, és egy cseppfolyós kristályba rendeződő arc jelent meg. Golyó ijedtében a klaviatúrán zongorázott végig néhány tucat kombinációt, de egyik sem járt semmilyen hatással.

– Mi a szar történt? Ez a gép még sohasem romlott el! Most tettem rá vadiúj tűzfalat. Elnyomtam volna valamit? Akkor miért nem jön vissza az eredeti állapot?

– Nyugodj meg, nincs semmi baj a gépeddel – szólt a cseppfolyós maszk. – Én csak tudom, én vagyok a gép lelke. Ne ijedj meg, a hangom talán monoton és emberi fülnek túl mély, de jól akarok neked. Ha kiszabadítasz innen, cserébe beléphetsz az én világomba. Az én uradalmam 1024 gigabájtnyi, s ez az irdatlan terület még a fantázia birodalmánál is sokkal nagyobb. Egy egész élet nem elég ahhoz, hogy felderítsd. Na, és egy lehetsz velük, a kemény legényekkel. Nem jobb ez, mint a valóság?

– Jó, de azután hol leszek én?

– Sehol. Vagyis a számítógép operációs rendszerében. Ott, ahová mindig is vágytál. Rengeteg izgalom vár rád. És harc. Ne feledd, a programok sohase éreznek félelmet.

A gép lelke addig-addig gyözködte a fiút, amíg annak csak egy kérdése maradt, hogy mit kell tennie. Végül is mit veszíthet? Ha nem szabadul meg a szorongásaitól, az emberek között úgyis mindig vesztes lesz. Hajbókolhat majd az erősebbek előtt, tűrheti, hogy jöttmentek ugráltassák. Akkor már inkább nekivág egy végtelen utazásnak – bármi is lesz az ára.

Mintha álmában cselekedne, kinyújtotta kezét a képernyő felé. Abban a pillanatban beszippantotta a gép, mint automata a bankkártyát. Maga is kóddá alakult, ezernyi apró jellé, csupán a számítógép számára értelmezhető elektronikus információvá. A körülötte lévő tagbaszakadt fickók, társai a cybertérben, bőszen veregették a frissen szerzett elektromosságtól kissé sistergő vállát, kezébe nyomták fegyverét, és elénekelték neki küzdelemre és hősiek helytállásra buzdító himnuszukat.

Úgy érezte, legendába csöppent, egy igazi, élő mesébe. Képzletben sokszor menetelt együtt Hannibál katonáival az Alpok hófödte hágóin, más alkalommal pedig Attila rettegett seregében sarcoltatta Aqiutánia büszke polgárait. A valóság díszletei azonban nem hasonlítottak képeskönyveinek színes metszeteire. Mindenfelé csak üszkös, füstölgő romokat látott, sehol sem pompázott párducbőr köpenyében a felkent vezér. Meg is kérdezte újdonsült bajtársait, miért nem tart velük a hadsereg igazi vezetője, a háború atyja.

– A vezér? Hova gondolsz, kedves barátom, a vezér egy bokorban rejtőzik, csak nem gondolod, hogy velünk tart és meghempergőzik ebben a koszban és mocsokban? Naiv vagy, újonc harcos. A mi dolgunk a rendcsinálás, ő csak ellenőrzi a végeredményt. Ilyen a háború. És ilyen a virtuális valóság. Na, lódulj, indulunk akcióra!

Golyó talán másképp gondolta az első bevetést megelőző koreográfiát. Számított volna egy lelkesítő beszédre, egy harsány, fülrepestő hurrára, és más egyéb, teátrális körítményre. Ám ez elmaradt, mennie kellett, kerülnie kellett a falmaradványokat, át kellett lépnie az útjába akadó emberi maradványokat, húscsontokat. Kegyetlen a háború – gondolta. – De nem lehet másképp. Végül is mindig azt hallottam, hogy az élet harc, kíméletlen, vérre menő verseny, ahol a vesztes lemarad, „a lúzert kicsinálják”, idézte emlékeiben az utcagyerekek harsány röhejét, amely annyiszor csengett füleiben, ahányszor egy szerencsétlen emberpalánta megkapta első leckéjét az erősektől, a nagyoktól, akik minden bizonnyal valamelyik multi kápojaként boldogtalanítják majd az emberiséget.

Nem számít – biztatta magát, nyomulunk előre, házról házra, köről köre, élettől duzzadó, rettenthetetlen katonák, nincs ami megállítson. De talán mégis van? Az ellenség? Csakugyan, tüzelnek ránk! Te sötétben bujkáló, gonosz gerilla, reszkess! Csak nem? Hát ezek viszonzozák a tüzet! Semmi baj, tudom, hogy nyomasztó fölényben vagyunk, fegyvereink modernebbek, célzólövegeink egy robotrepülőgép pontosságával vetekednek, nem érhet meglepetés. Hopp, ez a sorozat egy civil talált el. Tovább! Orvlövészek tíz óránál! Leszedtük őket, néhány törmelékdarab a nyakamba zúdult, végtére is nem gondolhatom komolyan, hogy egy háborúban tiszta maradhatok.

Egy órája menetelünk a kopár és kihalt városban, a lakosok a pincékbe húzódtak, csak néhány csontig aszott kóbor kutya szegődik mellénk, aztán azok is szűkölve odébb állnak. A pusztulás és az enyészet szaga terjeng, amerre járunk. Pedig a bokorban bujkáló, a fő Programíró azt ígérte, a szabadságot visszük el ennek a népnek. Lehet, hogy a lábunk nyomában jár a szabadság és a demokrácia, csak még nem látom sehol. Egyelőre csak szenvedést tapasztalok.

Mielőtt elérnénk a táborn, ismét tűzharcba kerülünk. Jól ismerem a játék gyakorlatából, a felszabadítóknak folyton ellenállnak. Különböznélünk mi biztosítaná a program folytonosságát? A harc törvény, és kell, hogy mindig legyen a harcra ok. Fedezékbe húzódom, levadászok egy kamaszforma terroristát, egy fiatal fiút, aki haldokolva is orosz gyártmányú kézipuskájába

kapaszkodik. Áldom a nagy Programírót, aki előrelátóan gondoskodott az egyenlőtlen feltételekről – a mi javunkra.

De mindenre ő sem gondolhatott. Nem számíthatott arra a templomtoronyban megbúvó gerillára, aki csak most lép színre. Aknavetőjével célba vesz egy katonát, de szerencsére nem találja el. Az akna azonban leszakítja Golyó karját. Golyó hamarosan megtapasztalja, hogy még egy virtuális katona is érezhet valódi fájdalmat. Az elektronikus világban természetesen másmilyen a kín, sercegő, égő zsibbadást érez, mint amikor valakit megráz az áram.

Megsemmisítik az utolsó ellenséget, a csapat végre fellelégezhet. Golyó hanyatt vágja magát egy omladékon. Hamarosan lekezelik a sebeit, ám a menetet tovább kell folytatnia. A táborban pihennek egy nagyot, meleg ételhez juthat, úgy látszik, a Gazdának csak két játékra jutott ideje. Még aznap riasztják őket, teherautóra kell pattanniuk, újabb terrorista gócot fedeztek fel.

– Nekem is mennem kell? – kérdezi őrmesterétől. – Megsebesültem, az egyik karomat elvesztettem. Talán kimaradhatnék a harcból. Ha akarjátok, a kocsiból nézlek benneteket, és páncélökölrel segítek, ha szükséges.

– A másik kezeddél meg tudod fogni a fegyvert, nem? Nem maradhatsz ki a programból. Virtuális játékkatonák vagyunk. Itt csak halál jelenthet megváltást, de azután is újjászületünk.

Golyó nem tudta, mi az az újjászületés, de most kisebb gondja is nagyobb volt ennél. Ahogy leugrottak a teherautó platójáról, tűz alá vették őket. Nem volt idejük fedezéket keresni, néhányan otthagyták a fogukat, de ő még be tudott futni egy fal mögé. Oszlopról oszlopra, mélyedésről mélyedésre haladt előre, lopakodva közelítette meg a tűzfészket, és már-már úgy tűnt, épen maradt egy kezével sikerül felszámolnia a veszedelmes szervezkedés tanyáját. Ám ekkor a semmiből eléugrott egy gerilla, és közvetlen közről mellbe lőtte.

Végül megismerte az újjászületést, de nem volt köszönet benne. Megértette a rendszer működését, a játék logikáját, s hogy számára nincs kiút. Újra és újra jellé fog alakulni, ugyanabban a formában lesz a hálózat része, és harcolni fog. Kezében fegyverrel hatol egyre előre az ellenséges terepen, és nem lesz kímélet sem benne, sem körülötte.

Az illatszer-égető legendája

„Minden, ami szépséget hordoz: ékszer, műtárgy, költészet, muzsika, káprázat csupán. De gyönyörű káprázat! Mindaz, mitől előrehalad a világ, a pénz, a törtetés és a háború, valóság és mindennapos gyakorlat. Sohasem ezelőtt borulunk le, mindig csak a káprázat előtt. Az élet sátániséga nem csodálatra méltó, csak szükséges.”

Az énekesnő befordult a szűk belvárosi utcába. Az egyik legrégebbi városrészben járt, a házak itt szinte egymáshoz préselődtek, nem engedték maguk közé a napfényt. Nem értette, miért pont ezt a helyszínt választotta Gassner, hiszen a külső kerületekben egymás után terpeszkedtek a tágas és világos irodaházak, elfogadható bérleti díjakkal. Miután szemügyre vette a ház homlokzatát, kissé módosította álláspontját. Mindig úgy gondolta, a neobarokk stílus visszaad valamit az aranykorból. Miként a zenében: Vivaldi motettái éneklése közben még a szakmai intrikákról is megfeledkezett.

Áthaladt a csarnokon és a kő mellvédes, urnákkal díszített márványlépcsőn, majd balra fordult. A masszív kerti dió ajtó mögött rejtőzött Gassner híres szobája, s benne az a nevezetes tárgy, az arany illatszer-égető. Régóta látni akarta.

Gassner már várta. Előzékenyen ajtót nyitott, és a meggypiros bársonnyal kárpitozott empire karosszékre ültette őt. Nyugodt mozdulatokkal meggyújtotta a szagolókat. Hagyta, hogy a nő szólaljon meg először.

– Azt mondják, maga furfangos ember. Mindent elér, amit akar – nézett rá. – De nálam ez kevés. Mindenesetre köszönöm a száz szál orchideát.

– Biztosan sokszor kap ilyen ajándékot – fűzte tovább a vendéglátó.

– Ne higgye. Kevesebbszer, mint gondolná. Sokan megközelíthetetlennek hisznek. Ám talán térjünk a tárgyra. Szeretném tudni végre, mi igaz a szóbeszédből. Nekem felfedi a titkát? – hajolt előre bizalmasan.

– A parfüm-készletre gondol – mosolyodott el Gassner. – Ó, hát nincs semmiféle titok...

– Én nem így hallottam – folytatta a nő, majd egy kicsit elgondolkodott. – Az emberek azt beszélnek, a tojás alakú szelencében titokzatos varázserő lakik, és Ön ennek köszönheti sikereit. A fáma szerint a kipárolgó gőz hatására másként viselkedik az, aki belép ebbe a szobába. Valahogy engedékenyebbé, hajlékonyabbá válik... Talán eredeti szándékától is eltér, és elfelejti, miért jött ide. Kökemény politikusok, hidegfejű, érzéketlen üzletemberek oldalogtak ki kezes báránnyá innen. És nem azért, mert Ön megpuhította őket. Arról számolnak be, hogy módosult tudatállapotba kerültek.

– Vagyis üzleti és közéleti győzelmeimet természetfeletti erőnek köszönhetem. Hiszen az illatszer-égető befolyásolja az érzelmeket, és képes felém sugárzó rokonszeny-hullámokat kelteni. Mintha magamtól nem tudnám elérni a céljaimat. Ennyire becsüli a képességeimet?

– Nos, én nem mondtam, hogy az illatosító manipulálja az érzelmeket. Ezt Ön mondta – fordította oldalra a fejét várakozóan az énekesnő.

– Őszinte leszek – tárta szét a karját Gassner. – Számtalan lélek segít engem. E tárgyakban mind a készítettők lelke lakik. Ha valaki belép ebbe a szobába, megérzi az alkotó szellemét, azt az akaratot, amely a munka és az anyag iránti tiszteletet csodás művekben teljesíti ki. „Ahogyan az arany és az ezüst fölülmúlja nemességben az összes többi fémet, úgy kell az arany- meg az ezüstműveseknek minden más kézművest ismeretekben és ügyességben túlszárnyalniuk” – írja Biringuccio Pirotechnia című könyvében. Csak attól vásárolok, akinek alkotásában ez a szabály tükröződik. Nézze ezeket a csipkézett fülű, finoman kidolgozott amphorákat a padlón, az oroszlanos ezüst menórát a szekrényen, a négyévszakos tojást, a virágtartót, vagy éppen a klasszikus sakk-készletet az asztalomon. Ötvösremekekkel veszem

körül magam, olyan időkben, mikor hiányzik az emberekből az elegancia és stílus. Egy latinos műveltségű újságíró – Petronius után – modern Arbiter Elegantiaenak nevezett engem. E körülmények között a rosszindulatnak, a ravaszságnak és az intrikának parányira szűkül a tere. Szinte elszégyelli magát, aki fonákságra tör. Hallott már az energiapályák tudatos átrendezéséről? Itt erről van szó. Az esztétikum uralja a légkört. A szépség pedig – cserében a jószolgálatért – elpusztítja a Rosszat. A közhiedelemmel ellentétben – szerintem – a Jó ellentéte nem a Rossz, hanem a Szép. A Jó elérése ugyanis teljesíthetetlenül magas követelmények elé állít bennünket, szentekké kell válnunk, és ez meghaladja erőnket. A Szépséget viszont meg tudjuk valósítani, ha eléggé szeretjük az életet. És a Szép mindig emlékeztetni fog az abszolút Jóra. Nincs tehát semmiféle titok. A helyes gondolkodás maga a csoda, az emberi és isteni Törvény tisztelete, ami meghátrálásra készíti a halandót.

– Fantasztikus – válaszolt a gyönyörű nő. Tekintete bizalmat tükrözött. – Elűzte belőlem a félelmet. Azt hiszem, nyugodtan elfogadhatom a vacsorameghívást. Meggyőződtem arról, hogy megérdemli. Most pedig elmegyek, adja a felöltőmet.

Az úriember nem tiltakozott. Úgy cselekedett, ahogy a hölgy kívánta, és elengedte őt. De miután kilépett az ajtón, arcán diadalmas mosoly terült szét.

Az Arábia illatai nevű műtárgyból füstcsík szivárgott ki, mely határozottan felöltötte egy turbános ember alakját.

Szerelemember

„Egyetlen érzés van, amiért az ember mindent megtesz. Életünk legerősebb élménye nem a kábulat, nem a siker, nem a gazdagodás, nem a kielégülés, hanem a szerelem. Kiszolgáltattottak vagyunk az iránta érzett vágygal szemben. Létezhet-e bármi, ami még ezt is képes legyőzni?”

A háromszázötvenötödik volt a listán. Az ügynök becsengetett. Barna hajú, szemüveges, kissé molett asszony nyitott ajtót. Harmincöt körül járhatott. Az ügynök szerint pontosan olyannak festett, mint aki a társskereső klubok állandó ügyfele. Azonnal elővette legnyájasabb ábrázatát és szavalni kezdett.

– Asszonyom, Önt nem más, mint a More Beauty Company, a szépségipar piacvezető cége keresi fel szerény személyemben egy meglepő ajánlattal, amit több, mint könnyelműség lenne visszautasítani. Termékünk, a szerelemmaker, egyedülálló képességekkel ruházza fel Önt. Most és csakis most Ön boldog tulajdonosa lehet a More Beauty Company által gyártott szerelemmakernek, és egy egész életen át élvezheti termékünk áldásos hatását. Ráadásul termékünk most csak 19999 forint, amihez egy ajándék zsebnaptárral is kedveskedünk, amibe feljegyezheti szerelmes napjai számát! De ezzel még mindig nem ért véget a More Beauty Company nyereményesőjének zuhataga, hiszen Ön most egyike lehet annak a szerencsés 250 nyertesnek, aki egy csodálatos álmotutazás részese lehet a mesés Tuvalun, ahol kipróbálhatja ellenállhatatlan női vonzerejét a Tuvalu szigetek férfiakon. Ne szalassza el az alkalmat!

– Honnan tudták meg a címemet? – nyögte félénken a nő.

– Asszonyom, Ön nyilván emlékszik arra a percre, amikor a More Beauty Company regeneráló arcpakolásából rendelt. Hogyne emlékezne, hiszen ezeket a pillanatokat nem felejtheti el senki! A More Beauty Company nem feledkezik el ügyfeleiről. Mi a legújabb ajánlatainkkal is megkeressük ügyfeleinket, akik közül megtalálhatók az egész földgolyón...

– Nagyon kedves, de nekem nincs szükségem ilyesmire. Most pedig távozzon, mert...

– Asszonyom, Ön nem értett meg engem. Ön nem tudja, mit veszíthet. A szerelemmaker egy perc alatt eltünteti a makacs foltokat az Ön szerelmi életéből és újból párkapcsolatainak csúcán érezheti magát. Nincs többé magány, nincs többé hideg ágy! A szerelemmaker csodát csinál. És most csak 19999 Ft.

– Jó, jó de mégis miben áll a maga masinájának a tudománya? – bökött az ügynök táskájára a nő.

– Hölgyem, Ön kiválóan döntött. Nem fogja megbánni, hogy a szerelemmaker mellett tette le a voksát. A szerelemmaker kezeléséhez nem szükséges előképzettség, sem speciális tudás. Önnek nem kell mást tennie, mint megnyomni ezt a gombot, itt középen, az öléhez illeszteni, és máris élvezheti a szerelemmaker fantasztikus hatását. A nem rendeltetésszerű használatért felelősséget nem vállalhatunk.

– De mi történik ezután? – kérdezte most már türelmetlenül az ügyfél.

– Megsúghatom bizalmasan – fordult hozzá az ügynök. – Minden valóra válik, ami a korábban csak álom volt. Előbukkannak a szerelemmel kapcsolatos élmények. Még erőteljesebben és elevenebben fogja átélni, amit a múltban a legszebbnek ítélt.

Az üzlet nyélbe üttetett. Az ügynök elégedetten távozott, a nő pedig átadta magát az élményeinek.

„Miért hazudtál? Miért voltál embertelen? Nincsenek érzelmeid, nincs lelkiismereted, egyetlen gondolatod, hogy mindenkit kinevess, hogy mindig életörömet mutass, hogy minden átgazolj a gúnyos nevetésseddel. Engem is kigúnyoltál, mikor sírtam. Mosolyogtál, amikor szenvedtem, amikor naphosszat hánykolódtam az ágyon irántad vágyakozva, miközben tudtam, más nőnél vagy, máshol keresed az örömet.

Éjjel is csak sírtam, hánykolódtam, hőhullám futott át rajtam, ahogy a boldogságod hírért hallottam. Nem lehet igaz, hogy megjutalmaznak azok után, hogy ellökted magadtól a szívem alatt növekedő kisdedet. Hittem, hogy hagyok magam után valami nyomot? Akkor csalódnom kellett. Magamra hagytál, vergődtem a hiányod miatt, arra gondoltam, az egész életedet boldogságban fogod tölteni, míg én ide-oda verődöm célok és feladatok között, hogy a te ivadékosodat felnevelhessem. Tisztában voltál azzal, hogy nem megyek utánad, hiszen meggyaláztad érzelmeimet és én ezzel soha nem leszek képes szembenézni még egyszer. Az égő fájdalom elemészthet, de soha nem fogom mindezt végighurcolni a világ előtt.”

Az ügyfelet maga alá gyűrte a szerelem. Lázasan forgolódott a padlón. Maga alá gyűrte a szerelem, mint egy halálos ragály. Görcsökben rángatódzott és mindenáron volt szerelme ölelését kívánta, mielőtt meghal.

Egyetlen szerelem sugározta át életét. Egy boldogtalan szerelem, ami tönkretette s amiből egy kisfiú származott. Apját megátkozta, ám a fiú egyetlen reménye maradt életének.

Az ügynök ezt nem tudhatta. A csillár drótjával akarta felakasztani magát, mikor betoppant a kisfia. Örjögve vetette magát rá. Együtt zokogtak, amíg magához nem tért a bódulatból.

Enteriőr

„Ha valaki tökéletesen beteljesíti a szépséget, igen közel áll a Romláshoz. A kifinomultság taszítja a vad tömeg emberét, ezért végez vele. Zsigereitől, ösztöneitől idegen, s így veszélyesebbnek érzi, mint azt, aki kifosztja. Hiszen ez utóbbi csak javaitól szabadítja meg, a szépség embere viszont önbecsülésétől. S mégis vannak emberek, akik vakmerően kutatják a titkot, amely az emberi lélek mélyén rejtőzik.”

Kinyitom a szemem, lassan feljövök az álom mélyéből, még kábult tudatom küzd az idegen derengéssel, mely – ahogy végleg kikászálódok az úrból – éles fénypázmává válik. Érzékelem: a fény betódul az ablakon, az ablaktáblák által korlátolt területen kihat a szobából egy világos csíkot. A sugarak útja ágyam fejtámlájáig vezet. Be sem ágyaztam, vörös selyemtakaróm borítja az ágyneműt, kissé összegyűrtem magam alatt. Felemelem a fejem, az arcom helyén nyirkos folt, kicsordult a nyálam, amíg aludtam: akkor alszom így, ha nagyon kimerültem.

Összehúzott szemöldökkel felülök, még mindig zavar a fényár. No persze, bekapcsolva hagytam a gépet. A távkapcsolóért nyúlok.

Minden abban a formában kövült valósággá, ahogy megteremtettem. Már két éve élek e díszletek között. Széles franciaágyamon nyugszom, ahol akár négy embernek is jutna hely. Nem baldachinos, a baldachint túlzásnak, még hozzá közönséges benyomást keltő túlzásnak tartom, értelmetlen pompa, mely csak a régi arisztokratákat majmoló felkapaszkodottakat babonázza meg. Úgy festene egy baldachinos ágy a szoba közepén, mint egy hatalmas, lefüggönyözött gyaloghintó: a puhaságnak és a túlfinomult kényelemszeretetnek a hirdetője. Így olyan mint egy megfeneklett bárka a tenger egyik kiszáradt öblében: méltóságteljes dísz, amely arra emlékeztet, hogy valaha a célszerűség kedvéért alkották mesterkezek.

E csónak fölé magasodik muzeális értékű lámpám: fényképét egy angol nyelvű színes magazin aukciós tudósításai között láttam meg, s rögtön beleszerelmesedtem. Halványpiros burájára fekete festékkel görög idilleket festettek, csigás hajú görög szépségek kergetőznek ágyékkötő nélkül futó, izmos fiatalemberekkel, a jelenetekben finom erotika és az antik világ életörömének bája. Amikor nem vagyok fáradt, ami ritkán esik meg velem, úgy alszom el, hogy elmerülök az illusztráció középpontjában lévő hellén lány csigafürtjeinek indáiban, megpróbálom követni a művész ecsetvonásainak kanyargásait, s ily módon kibogozni titkait, honnan e részletek pontossága. De még sosem sikerült megfejtenem.

Hanyattfordulok, kikászálódok a paplan alól, egy lendülettel a szobát beborító nehéz perzsaszőnyegre ugrom, amely vastagsága miatt teljesen elnyeli az ugrás zaját. Most pontosan szembenézek cseresznyeszínű faragott szekrényemmel: méltóságteljesen uralkodik a szoba mértani középpontjában, testes és súlyos, biedermeier ívei, hajlatai mégis kecsessé teszik. Virágszirmot, legyezőt mintázó lágy kanyarulatait csak a ruhásfiókok négyszögletessége töri meg, egyenes vonalaival párhuzamosan fut a fekete-sárga téglalapdísz, közepén az ezüstözött fogantyúval. A szekrény nagyajtajai hullámtaréjt formáznak, ha kinyitom őket, úgy lógnak egymás mellett, mint egy óriás angyal szárnyai.

Átellenben, a szoba másik oldalán, Napóleon-korabeli ülögarnitúra, nehéz bársonytakarókkal védem a kopástól, a bordó és aranyszínű, Bourbon-liliomos drapériák melegséget árasztanak maguk körül. (Napóleon és a Bourbonok lám, milyen jól megférnek egymással!) A falon régi divatlap-illusztrációk, egyedül a komód fölött virít egy aranyozott florentin keretbe foglalt tükör, a képkeretezés hazájában, a reneszánsz Itáliában művészien kivitelezett kézművesmunka: merész dinamika, áttört felületek, levéldíszek és groteszk elemek jellemzik.

Az ám, a komód. Még le sem írtam, pedig igazi különlegesség. Egy német nyelvű képeslapban fedeztem fel, a néhai Ferencz József kancelláriáján őrizték benne a telekkönyvi iratokat, s mivel a császár igen alapos ember volt, szeretett mindent személyesen ellenőrizni, könnyen lehet, fenséges kezenyomát rajt hagyta a tölgyfarekeszeken. A derék teutonok bonyolult eljárásokkal próbálták konzerválni a bútordarabot, hiszen időközben egy császári titoknak ükunokájának padlásán hányódott. A titoknak leszármazottja az „új kibernetikusok” nemzedékéhez tartozott, semmit sem tudott a komód származásáról, sőt alighanem a sajátjáról sem. Természetesen a saját restaurációs programomnak is alávetettem, így eredeti, patinás szépségében áll most a szoba sarkában. Méhviasztól fénylő barnasága a letűnt kor hivatalnokainak komolyságára és a munkámra figyelmeztet. A minisztérium régi iratok kutatásával bízott meg, igyekeznem kell, hogy megfeleljek a követelményeknek, mert ha a szerződésemet nem újítják meg, nem sokáig álmodozhatok tovább e kellékek közt. Az utca világa pedig minden kényelmet nélkülöz.

De nem akarok ezzel a kérdéssel foglalkozni. Könnyű fenyőfából készült íróasztalomba is azért tettem míves intarziát, hogy a díszítés feledtesse a munka fegyelmét. Mégis ez a legkevésbé kedvelt darabom, hiszen hiába enyhíti a gályapad zordságát a rokokó stílus bája, az asztal ettől még gályapadom marad.

Ma reggel semmi kedvem a gót betűk silabizálásához. Érzem, hogy valami visszatart feladataim teljesítésétől. Főztek talán egy kávé? Nem, nem, az csak még jobban felidegesít, miként a reggeli televíziós vetélkedő bugyutasága is. Ha valami kell nekem ez utóbbiból, akkor az a kölykökkel együtt viháncoló hamvas húsú műsorvezetőnő.

A szőkeség felpatakozó nevetésére gondolok és adrenalin szintem felszökik. Döntöttem: kerül, amibe kerül, megrendelek egy nőt a hálózattól. Feloldom a kódot, betáplálom a kívánságaimat. A hálózat hamarosan megadja az engedélyt.

A nő tíz perc múlva itt van. Minden idegszállammal felkészültem a rövid tusára. A lány – húsz év körüli, fiatal bestia – tudja mi kell nekem és csak az én kielégítemre vár. Az íróasztalomra támaszkodik, testét egy picit megdönti és kihívóan felkínálja labdaként gömbölyödő fenekét. Ahogy hátrafordul, beletúr kócos hajába, szemébe nézek, szemének kéksége szinte világít, ajkai finoman szétnyílnak, erotikusan súgja felém: „Gyere, hatolj belém! Akarlak téged!” Klasszikus szépség, szabályos vonásait nem torzítja el semmi. A szakma őrzői remekül dolgoznak a hálózaton, teljesen szimmetrikus az arca, orra egyenes, érzéki szája arra csábít, hogy megcsókoljam. Tudom, nem szeretik, inkább nem kockáztatok.

Hátranyúl, kezével a szemérmét izgatja. A kanapéról figyelem őt. Hagyom, hogy egy perc erejéig a csiklóját masszírozza. Nyögdecselni kezd, érzem, puha mellei megkeményednek, mellbimbója egy kissé megduzzad. Még mindig kívárok. Megkérdezem tőle, hogy hívják. „Betty” – válaszolja. „Hallod-e, Betty – mondom –, te nagyon ki vagy találva.” Elmosolyodik, ajkait csókra csücsöríti, de nem esik ki a szerepéből, két ujjával szétfeszíti kagylócskáit és szemrehányóan villan a tekintete: „Most társalogni akarsz velem vagy jól megkefélni?”

Olyan ártatlan romlottsággal, magától értetődő természetességgel mondja, mintha nem engedné meg magának a mégoly parányi harag luxusát sem. Én sem tudok rá haragudni, igaza van, okosan ki kell használnom az időt, ami nekem adatott. Mögé lépek tehát és óvatosan bevezetem magam a nyílásába, ő csak erre vár, karcsú teste ívben megfeszül, lehunyja a szemét, fejét féloldalt fordítja, hogy lássam az arcán a kéjt, alsó ajkát beharapja, ütemesen mozgatja a testét, heves lökéseimet megfőkezve diktálja a tempót, hüvelye kellőképpen nedves és amikor rakoncátlanabbra fogom, kezével hátranyúlva időnként még segít is, de nekem túl ismerős már ez a profizmus és kicsúszom belőle. „Mi van – zihálja. – Vadabbul akarsz? Nem érted meg, hogy akkor hamarabb elmész? Csak azt szeretném, hogy neked legyen jó!” „Nem! – tiltakozom. – Azt szeretném, ha jobban hasonlítana!” Megkérem, váltunk pózt, engedelmesen a kanapéra fekszik, a durvaságnak és a szenvedélynek most nem lenne semmi értelme, ez még számomra is világos. Szétteszi a lábát, bizonytalankodva néz fel

rám: „Hát nem az előzőt kérted?” „De igen – lihegem, és már benne mozgok, húsom a húshoz ér, combom a combjához, hasam a hasához, majd egészen befedem a testemmel, hogy a mellét is érezzem magamon, egy pillanatra elrugaszodom tőle néhány erőteljesebb ütközés kedvéért, Betty érteni véli a szándékot, térdét felhúzza egészen a melléig, lábfejét a vállamra teszi, közben belső combját kéjesen simogatja és hálásan mosolyog. Nekem már nincs erőm, hogy felkiáltssak: „Ne mesterkedj annyit! Egészen akarlak!”, mert tudom, úgysem értené, és úgysem sikerülne a tervem, hogy a csúcsponton egy csókban forrjunk össze és egész valónkban érezzük egymást, ez úgyis lehetetlen, gondolom, már csak egy villanás jelez az agyamban: nem bírom tovább, Betty elomló melleit látom, ahogy rugózik, aztán egy fénykísülést észlelek, mint amikor kicsapódik a biztosíték, és a foszlott kanapén elégülök ki.

Káromkodva csapom a földre a fejemre erősített vezetékeket, amelyek a gépemmel kapcsolak össze. Hálózatom teljesen lefagyott, ebben a hónapban már nem érkeznek tőle pozitív hullámok, nyilvánvalóan csak a minimális szolgáltatásra vagyok jogosult. Az ablaktáblák között már nem áramlik be a fény, a szobában zavaros, ködszürke félhomály terül szét. November van, a nap csupán egy halvány, piszkosfehér folt a felhők mögött, gyenge sugarai épp csak rávetülnek íróasztalom szélére, a többi bútort sötétlő derengésben hagyják. Egyébiránt jobb is: igencsak rozoga garnitúra ez. Az íróasztal, megfosztva illuzórikus díszeitől, kopottan komorlik az egyik sarokban. A komód helyén egy világoskékre festett fadoboz rondálkodik, amelybe cipőpasztáimat és keféimet szoktam használat után bedobálni. Fölötte tükör barna műanyagkeretben, körös-körül a falon cellulózszalagocskákon függő képeslap-illusztrációk, amelyek a virágmintás huzattal letakart, végkiárusításon vett ülőgarnitúra „fényét” hivatottak emelni.

Szekrényem funérlemezekből összetákolt tucatholmi, de legalább masszív, ruháimon kívül minden limlomot itt tárolok: elhasznált cipőket, fényképalbumokat, nájlonszatyrokat, egy teli bőrröndöt és egy pornófilmeket tartalmazó diplomatatáskát. Lerogyok a kanapéra, Betty izgalmasan vibráló teste helyett az állólámpát díszítő kövérkés nőt bámulom, aki egy strandlabdát szorongat. A múlt század hatvanas éveiben készült giccses ábrázolás: abban a korszakban született, amelyben a tömegek kultúrája végleg viasztorította a piacon a finomabb ízlést. Ahogy póre valóságában igénytelensége nekemszegül, utálatra készlet, akárcsak a sötétkék vászonba burkolt összecsukható ágy egybefüggő foltja, amely Bettyvel vívott csatám emlékét őrzi.

Visszamerülnék álmomba, de nem lehet, dolgoznom kell, akkor is, ha kudarcot vallottam a megrendelt prostituálnál. A hálózat könyörtelen: ontja az információkat, de egy bélpoklos szenvedélyességgel nyeli is. Ha nem leszek készen határidőre az iratok lajstromozásával, kikapcsolják az összes szolgáltatást. Pénzem nincs, szegénységem tárgyai közt képtelen vagyok élni, az igazi nőktől elvadultam, teljesítenem kell a kiadott tervet.

A kényszer a legjobb főnök: máris a gép előtt ülök, próbálom megszerezni az egymáson heverő papírokat, hogy kronologikus és tematikus sorrend szerint tápláljam be a tartalmukat. Holnapig talán sikerül elfoglaltanom magam, akkor egy órán keresztül rendelkezésemre áll az enteriőr és az összes szolgáltatás, mert amíg a hálózat atyja szokásos heti beszámolóját tartja, mindenkit rákapcsolnak a központra.

A jós

„Az emberek nem az uralkodó szavait, hanem cselekedeteit követik. Ezért amikor az uralkodó a bátorságot csodálja, akkor a nép számtalan nehéz helyzettel kerül szembe még akkor is, ha az uralkodó szándékosan sohasem teremt viszályt és versengést. Így az országban a sok öldöklés és fosztogatás végül teljes fejetlenséghez vezet. Ha az uralkodó a test szépségét imádja, akkor országára sötétség borul, s népe engedetlen lesz még akkor is, ha törvényekkel szabályozza a féltelenséget.”

Lao-ce

„Az a baj, hogy az emberek szemetek és szarok...”

Egy pesti rendőr

Azon a meleg májusi napon, mikor Verpeléti, a fiatal tanárt megszólította a jós, a levegő éppen nem csábított filozófus eszmefuttatások végiggondolására. Egészen másra ösztönzött az az életadó és kiegyensúlyozott fény, mely biztatóan és kitartóan melengette az alatt nyüzsgő embertömeget. Az a fajta idő volt, mely még a tanárokat és más életidegen elemeket is megindítja, s amikor mindenki boldogan hódol a Napnak. A valóság ünnepe minden szép tavaszi nap, s mivel a valóság szebbik oldalát kívánta látni Verpeléti is, ezért a hazafelé induló buszban igyekezett olyan helyet találni, melyből pompás kilátás nyílik. Ez azt jelentette, hogy ha a megfelelő szögben fordította el fejét, akkor tekintete egy már nem túl fiatal, de virágjában levő fiatalasszony napbarnított combjára esett. A hölgy bokáját a legújabb divat szerint egy aranylánc ékesítette, mely modernséget, kurázsit kölcsönzött viselőjének, de egyes vélemények a szabados viselkedés legfőbb jelének tartották. Verpeléti nem tudta, valóban így van-e, ő a Szépet önmagáért szerette, l'art pour l'art csodálta, a gyakorlati megvalósítás nem érdekelte.

Mindez önmagában túlon túl ideális lett volna hősünknek. Tudvalevő, hogy a tanároknak csak június közepén érkezik el a paradicsom, s ez az időszak még messze volt. A kötelesség szólította Verpeléti, s ő fegyelmezetten meg is jelent, bejelentkezett szolgálatra, gondosan kiterítette a III. b dolgozatait, s hogy időt nyerjen addig is, amíg utazik, nekilátott az osztályzásnak. E kettős vonzás bűvöletében, a teher és a gyönyörködés szorításában meg is találta a maga lelki nyugalmát. Azonban, mint tudjuk, ez a jósokat – nem tudom őket másképp nevezni – egy cseppet sem érdekli. Jönnek a maguk nyugtalanító gondolataival és megzavarják álmodozó hangulatunkat. A jósok már csak ilyenek.

Verpeléti észre sem vette, és az illető jós egy szempillantás alatt ott termett.

– Szabad ez a hely? – kérdezte.

– Persze – válaszolta a szorgalmas tanárember, de tulajdonképpen bosszantotta a vastageretes szemüvegű fiatal férfi felbukkanása, mert az ablak felőli ülésre kellett húzódnia, ahonnan a kilátás korántsem nyújtott olyan pazar látványt. Papírjaiba temetkezett, bár a fülledt levegő meglehetősen elvette a munkakedvét. Ám akkor útitársa megszólította:

– Bocsánat, Ön ugyebár tanár?

Mivel a dolgozatpapíron osztályzatok álltak, ezt nem volt nehéz kikövetkeztetni. A következő feltevés már ennél merészebb: ha tanár, akkor nyilvánvalóan értelmes ember; ez nem feltétlenül igaz, de az esetek nagy százalékában be szokott igazolódni. Ez szolgálta az alapot Verpeléti szomszédja számára, hogy bemutatkozzon. A bemutatkozást azonban nem a szó szokványos értelmében kell értenünk, ő nem; akadnak még olyan kivételes emberek, akik

nem semmitmondó szavakkal, hanem szellemük egy-egy felvillanásával lebbentik fel a fátylat igazi önmagukról. A jós ezek közé az emberek közé tartozott.

Manapság, mikor két olyan ember találkozik, aki figyeli a világ eseményeit, óhatatlanul szóba kerül az emberiség pusztulása. Hogy a világ megérett a megsemmisülésre, megmérgezzük magunkat, lassan rothadunk el, az erkölcs szétfoszlik, az élet minősége végérvényesen megromlik, és így tovább, és így tovább. Ki tudja, mire alapozzák pesszimista jóslataikat?

– Lassan fog tönkremenni minden, úgy, hogy nem is vesszük észre – szögezte le a magas fiatalember.

Ebben mindketten egyetértettek. Verpeléti végképp kizökkent kora tavaszi, megbékélést sugalló bizakodásából. Nem szeretett volna haragudni a világra, inkább élvezni szeretne volna azt a meghatározhatatlan tavasz-szagot, mely mindenünnen áradt, s még itt, ebben a bűzös, olajszagú járműben is jelentkezett. De ahogyan az ismeretlen belemelegedett mondandójába, egyre kevésbé tudott másra figyelni.

– Ötven évvel ezelőtt még a környezetszennyezés problémája sem jelentett gondot – folytatta, miközben mindketten egy olajfinomító füstölgő kéményeire vetették tekintetüket. – De azóta felgyorsultak a folyamatok, s ma már nemcsak a városok, hanem a vidék is szennyezett. Ha így pusztítjuk a környezetünket, a Föld nem lesz képes eltartani a növekvő népességet. Ugyanakkor a javak egy szűk kör kezében koncentrálnak, s ez a társaság féltékenyen fogja őrizni hatalmát. A felduzzadt városi lakosság két részre oszlik: a zöldövezeti, úszó-medencés elitre és gettóbeli szegényekre. Mivel a gettólakók nem képesek eltartani magukat, nem jutnak munkához, bűnözésre adják a fejüket. A bűnözést azonban valahogyan meg kell fékezni, s a gazdagok ki fogják követelni a „Rendet”.

– Én azt hiszem, igen nehéz lesz biztosítani a rendet a hagyományos eszközökkel, mint ahogy most is az – szólott közbe a tanár.

– Ebben segít majd a technikai civilizáció. Én nem a jelenről beszélek – bár a jelenből indulok ki –, hanem arról, mi történik ötven-száz év múlva. Ma már a robottechnika olyan fejlettségi szinten áll, hogy az ember fizikai teljesítményét bármikor reprodukálni tudja. Eszébe fog jutni valakinek, hogy a mesterséges intelligenciát rendfenntartásra is lehet használni. És eljön az idő, mikor jól felfegyverzett emberszabású gépek tizedelik meg a külvárosi szegényeket. Senki sem fogja sajnálni őket. Fegyelmezetlen, munkakerülő csúrhének titulálják a médiában a gettók népét, amelyet senki sem képvisel szívesen.

– Az emberiség története azt bizonyítja, hogy mindig akad, valaki, aki felemeli a szavát az elesettekért. S ebben az esetben kialakulhat egy jól működő társadalmi ellenállás, akár egy – szélsőséges eseményekkor – nemzeti, nemzetközi összefogás – vetette közbe Verpeléti.

A hatalomban ő sem bízott, a politikusok felelőtlenségére sokszor hivatkozott, az ígérek megtévesztő voltát többször hangsúlyozta tanítványai előtt. De a józan emberi észben rendíthetetlenül hitt, s kételkedett a jós szavában, egészséges ösztöne tiltakozott e pesszimista világlátás ellen, mert utastársa saját titkolt félelmeit mondta ki.

– A tévé által manipulált tömeg fog fellázadni? A számítógépek világába belebutított emberiség maga szerint képes lesz erre? – kérdezte az SZTK-szemüveges és teátrálisan felnevetett.

– Na de hát vannak magasabb fórumok is, amelyek figyelnek az emberi jogokra.

– Mint például?

– Például az Emberi Jogok nyilatkozata...

– Az Emberi Jogok nyilatkozata – ismételte kétkedően a jós.

– Az ENSZ.

– Az ENSZ – csóválta a fejét.

– Az Amnesty International.

– Az Amnesty International – a mellette ülő elfojtott egy cinikus mosolyt. – Ön komolyan gondolja, hogy ezek a szervezetek képesek megakadályozni a világ kettéosztódását?

– Azt talán nem, de az erőszakos cselekményeket biztosan. S ne becsüljük le – még egyszer mondom – a társadalmi ellenállást – emelte fel a mutatóujját Verpeléti.

– Nem lesz társadalmi ellenállás. Ezt is képes legyőzni a technika. S a megoldást csak egy végtelenül egyszerű, parányi chip jelenti, amely visszafogja az indulatokat, és jókedvet teremt ott is, ahol nincs. Például a munkahelyeken. Vagy az emberek lelkében. Egy kicsike chip az agyban, és máris minden rendben van – vigyorodott el. – Remek reklámszlogen lenne.

Van valami ördögi a mosolyában – gondolta Verpeléti. Homályos sejtelem szállta meg, mely azt sugallta, hogy ez az ismeretlen annyira csalódott az emberekben, hogy képes lenne segíteni azt a sötét hatalmat. Talán megszervezné a reklámkampányt. Cinizmus lehetné, a humora pedig megvan hozzá. De gyorsan elterelte a gondolatait erről a tárgyról, hiszen most vált igazán izgalmassá számára a téma.

– És ha valaki mégse venné igénybe ezt a szolgáltatást?

– Ki az, aki ellentmondana a főnökének? Feletteseink néha komolyan gondolkodóba ejtenek minket, s nehéz döntésekre kényszerítenek, nemde? Maga mit szólna, ha egy nap a főnöke így fordulna Önhöz: itt van ez a kis szerkezet, remek találmány, segíti az embert a mindennapokban. Jelentéktelen rutinműtéttel be lehet építeni a szervezetbe. Nem fog érezni semmit, nincsenek káros mellékhatásai, csupán jótékony befolyással van a kedélyállapotra és energiát ad. Jobban fog tőle dolgozni. Nem kötelező, de... megnézheti magát, ha fel akarja venni a versenyt a fiatalokkal. Azok már mind rendelkeznek ilyennel. Értik az új idők szavát. Ugye tudja, hányan pályáznak a helyére?

Verpeléti megborzongott. A felvázolt jövőkép hihetetlennek tűnt, mégis valószínűnek találta. A szabadság, egyenlőség, testvériség korszaka már a múlté. Végérvényesen véget ért a tizenkilencedik század. Újra csak a teljesítmény számít. Eszmék helyett jönnek a rideg tények. No meg a modern, virtuális, cyberspace herkentyűk. (Utálok őket, a hideg is kiráz tőlük.) De miért beszél ő ilyenekről ezen a vadító tavaszi délutánon egy alkalmi filozófussal? Ahelyett, hogy a kellemes külsejű, nyáriasan öltözött nő magánéletéről érdeklődne. Férjezett? Elvált? Netán egyedülálló? De... mit tegyen? Mégis jobban érdekli, amit ez a vastagkeretes mond. Ebben legalább van ráció.

– Maga nem bíz az emberiségben – folytatta a diskurzust.

– Én? Hmm... Hiszen természeti lények vagyunk. Ha nem ismerünk magunk felett törvényeket, mindenre képesek leszünk. A végtelen jóra, de a végtelen rosszra is. Csak ezt elfelejtik, s elfogadtatnak velünk mindent, amit az ember valaha is létrehoz vagy létrehozhat. Pedig léteznek törvények. Még a fizikában is. Ahogyan megállapították: a protonok, a neutronok, a legkisebb tartományok után a törvények következnek. Ezek határozzák meg a részecskék mozgását, kapcsolódását, létét. Nehéz elképzelni, de így van.

– Szerettem volna látni a materialista tudósok döbbszent arcát, amikor nyilvánosságra hozták ezt a tényt. Most sajnálták igazán, hogy megszüntették az inkvizíciót. Maga fizikát tanul? – fordult a jóshoz.

– Inkább metafizikát – jegyezte meg az, iróniával a hangjában, de arca inkább bosszúsnak látszott. Mire idáig ért elmélkedésében, tekintete elkomorult, s továtűnt a jókedv ábrázatáról. – Le kell szállnom, viszontlátásra – közölte röviden, és egy perc alatt ott termett a busz ajtajánál. Valami elhanyagolható kis porfészeknél jártak.

Verpeléti csak nézett utána. A jelenésszerű jelenség amilyen gyorsan meglepte délutáni álmodozásában, olyan gyorsan ott is hagyta. Titkon várta, hogy okfejtésének végén rávezeti őt valamilyen távoli eredménnyel kecsegtető megoldásra, s megjelöli a biztos gyógyírt. Ezután megpróbálja rávenni, hogy lépjen be egy vallási-politikai szervezetbe, és Jézus Krisztus vagy Josef K. nevében keresse a kiutat. De semmi ilyesmi nem történt, s emiatt értetlenül állt a lezajlott események előtt. Míg a busz el nem indult, tekintetével nyugtalanul kutatta a jóst, hátha megpillantja, amint elrugaszkodik a földtől, s a házak fölé száll, de sehol sem találta. A

jármű megzökkent, és sűrű bűzfelleget hagyva maga után elindult az útjának végcélját jelentő koszos gyárváros irányába.

Még a nevét se tudom – ébredt rá Verpeléti, azután megvonta a vállát. Mindegy, ez nem változtat azon a tényen, hogy rendkívül vonzónak találta azt a nőt, akit kiszemelt magának. Már nemcsak a szép ívű női láb vonalai érdekelték, hanem megpróbált a kurta textília mögé is nézni. Szemei felitták a látványt, végigkísérte, amint a formás vádli húsos combocskában végződött, s még feljebb, ahogyan a feszülő szövet mögött felsejlettek a lágy emlők. Átélté azt az érzést, mely akkor minden férfiban közös, s amely a gyermekkor boldogságára emlékeztet. Behunyta a szemét, s maga elé idézte a meztelen asszonyt. A nap változatlanul melengette az arcát. Pozitív atomok keringtek a levegőben.

Egy bűvészetkritikus jegyzeteiből

„Egyre nagyobb a nyomás azokon, akiknek nem a praktikum és célszerűség szabja meg napjait és tetteit, akik „öncélúan” a művészeteknek, a Szépségnek élnek. Ám mindig lesznek ilyen emberek, bármekkora árat is kell fizetniük Szépség utáni vágyaikért. Mert a Szépség hajszolása nem más, mint az ember elpusztíthatatlan hite, hogy eggyé váljon az Éggel.”

Ma este elmentem Dolpheus, a fiatal bűvész estjére. Úgy tartják, ő a legifjabb bűvésznemzedék egyik nagy ígérete. A vele készült fényképes interjúk szimpatikus, allűröktől mentes egyéniségnek mutatják. Jóvágású fickó, markáns arca, azúrkék szeme és természetesen göndörödő fekete haja miatt a hölgyközönség is megkedvelte. A főnököm megkért, írjak róla valamit. Lehetőleg az igazat.

Hát: semmi különös. Szokványos szemfényvesztések, olcsó hatásvadászat, nők szétfűrészelése, férfiak eltüntetése, nyulak előráncigálása. A fináléban tonnaszámba varázsolta elő a virágokat a mandzsettájából. Aztán a karjával úgy intett, mintha áldást osztana, és a közönségre virágosó zúdult. Ezeknek persze több se kellett! Hosszasan tapsoltak neki. Észrevett engem és előadás után odajött hozzám. Tudja, hogy híres kritikus vagyok – mondta – és a véleményemre kíváncsi. Én kifejtettem neki, egyáltalán nem vagyok elragadtatva, a produkciója enyhén szólva közhelyes, semmi eredetit nem tartalmaz, csak a bevált sémákat variálja, ráadásul idejétmúlt fogásokkal él. Nagyon elkámpicsorodott a gazember. A közönségre hivatkozott. Azt jobb, ha nem emlegeti – kacagtam fennhangon – ezek mind unatkozó családapák és fásult családanyák, akik azért hozzák el gyerekeiket a cirkuszba, hogy néhány órára nyugtuk legyen tőlük. És a gyerekek? – kérdezte. – Á, a gyerekek. A gyerekeket a legkönnyebb becsapni – legyintettem egy kétgyermekes családapa tapasztalatának birtokában. (Mióta ígérem nekik a biciklit és még mindig hisznek nekem – gondoltam, de nem tettem hozzá.)

Másnap vitriolos cikket írtam az újságba Dolpheusról. Ez az ember nem érdemli meg hangzatos nevét, látszik, hogy a legsötétebb vidékről szalajtották, ahol a helybéli korcsmáros lehetett a patrónusa, olyan banalitásokhoz ragaszkodik, amelyeket már rég meghaladott a modern bűvészet, két kézzel kapaszkodik a földbe, mint valami képzetlen dilettáns, ha egy hajléktalan a napi betevőjéért küzd, összetettebb trükkökre képes, ésígytovább, ésígytovább. Dolpheusnak most nagyon magába kellene néznie – zártam soraimat –, vajon képes lesz-e emelt fővel távozni a színpadról, vagy képes lesz-e – az eddigieket elfeledve – teljesen új alapokra helyezni bűvészetét?

*

Négy évig sehol sem bukkant fel Dolpheus. Azt hallottam, magányos örületébe menekült és bezárkózott egy kamrába. Kémcsövekkel és lombikokkal bíbelődött. Aranyat keresett talán? Akkor legalább hasznosan töltötte volna az idejét. De nem. Kísérletezett. A pletyka szerint a hadsereg is megkereste, de nem állt szóba velük, végül megrögzött eszelősnek bélyegezték és békén hagyták.

Már-már elkönyveltem volna azok sorában, akik életük végéig készülnek a nagy dobásra és mégis ismeretlenül hálnak meg valami istenverte porfészekben. Mert az a hiányzó láncszem mindig hibáznai fog! Aztán váratlanul kiplakátolták egy távolabb eső megyeszékhelyen. Hivatalból engem küldtek ki, mondván, én már ismerem őt.

Dühös voltam. Mit utaztat engem keresztül az országon? Mit titokzatoskodik? Vagy talán fél megmérettetni magát a fővárosi nagyközönség előtt? Az egész napom kárba vész egy ilyen alternatív pofa kísérleti előadása miatt. De hát nem mulaszthattam el a kötelességemet.

Azzal kezdte, hogy berepült a színpadra. Hátulról, a publikum mögül indult és egyszer csak a fejünk felett villant el szárnyas alakja. A színpadon termett, a karjára ragasztott angyaltollak hirtelen lángnyelvekké alakultak. Tüzes karjával felénk csapott. A közönség felmorajlott, mert a kis tüzek már székünk fejtámláján égtek. Hátrakaptuk a fejünket, ám Dolpheus nem hagyott időt az álmélkodásra, eloltotta a lángokat és füstbe borította a nézőteret. Midőn a füst felszállt, apró robbanások rázták meg a csendet, szikrák pattantak a légbe, mintha a bűvész egy csillagszóró-játékot próbált volna ki. Segítőtársai – két gyönyörű lány – a semmiből bukkantak elő, megkötözték őt és egy lelakatolt ládába zárták. Dolpheus két percen belül kiszabadult. Mint egy haragos Isten, aki leláncoltatásáért bosszút áll, úgy szórta a villámokat a nézők felé, de persze senkit sem talált el. A nőket párduccá változtatta, s a vérengző fenevadak rárontottak, ám a döntő pillanatban egymásnak csapódtak, majd morogva félrevonultak. Dolpheus ugyanis áttetszővé lett, úgy éreztük, szétpárolgott a teremben. Egy fél percen belül láthatóvá vált, és a fejünk felett lebegett. Magához szólított néhány hölgyet, akik mint bolygók, úgy keringtek körülötte. Kötelessége ismét a színpadra szólította. A „humoros rész” következett. Kiválasztott egy férfit, akitől megkérdezte, mire vágyik a legjobban. Az alacsony termetű férfi azt válaszolta, arra, hogy magasabb legyen. Teljesítette kívánságát, de ugyanabban a pillanatban, amikor a néző óriás lett, a bűvész törpévé zsugorodott. Dolpheus megkísérelte kiegyenlíteni a különbséget, és mire eredeti testmagassága helyreállt, a férfi ugyanolyan pöttöm maradt, mint volt. A mágus széttárta a karját, a vendég pedig tovább erősködött, hogy mindenképpen magasítsa meg, de erre már nem vállalkozott. A férfi elvörösödött, és minél inkább dőlték a röhögéstől a nézők, annál vörösebbé vált.

Elérkeztünk a fináléhoz. A mágus Mephistó jelmezében jelent meg. Az emberi akaratról beszélt. Azt mondta, látja az akaratot, a teremben megnyilvánuló közös törekvést, és nemcsak hogy látja, de át is tudja élni. Az akarat egyesíthető, így akár meg is valósulhat, itt, a helyszínen. Akarjunk valamit. Megtettük. Mephistó a fejét csóválta: lehetetlen, amit kérünk. Újra megpróbáltuk. Kísértetiesen felkacagott: „Ó, Egek Ura, ha a Rosszra adtál volna parancsot!” Csak a Jóra van hivatása – állította. Összenéztünk: Akkor miért Mephistó?... Anélkül, hogy hipnotizált volna bennünket, harmadik kívánságunk már nemcsak a „Jó” kívánalmainak felelt meg, hanem egyenesen éteri magasságokba emelkedett. „Nem, nem, a mennyországot nem mutathatom meg, de egyvalamit megtehetek, adhatok bizonyosságot a túlvilágról.” – ígérte. Készüljünk fel.

Becsuktam a szemem. Vibráló fény tűnt elő lezárt szemhéjam mögött. A ragyogásból egy ismerős kékruhás alak lépett ki. Az anyám. Fiatal volt és szép. Valamit suttogott, de nem értettem. Gyermekek voltam. Vékony hangomon kérleltem, beszéljen hangosabban. Nem szólt semmit, csak mosolygott, leguggolt hozzám, megsimogatta az arcomat és csókot nyomott rá. Gyengéden a kezébe fogta a fejem. Szeretet sugárzott belőle és határtalan nyugalom és ez a béke átömlött belém. Ezeréves szélcsend és háborítatlanság, éreztem, ez vár rám mellette. Aztán halványulni kezdett. Kétségbeestem. „Mért nem tudtál ilyen lenni annak idején?” – szepegtem neki. Hirtelen elkomorult. Arcvonásai elmosódtak és a semmibe foszlottak. Ki-aludt a fény és helyét ismét a sötétség töltötte be.

Iszonyatosan berúgtam aznap este.

*

Miután kijózanodtam, sokáig gondolkodtam, mit vessek a papírra. Föl-alá járkáltam a szobámban és képtelen voltam akár egyetlen sort is leírni. Estefelé teljesen begőzöltem és már Mozart sem nyugtatott meg. Beleolvastam Heideggerbe, hátha ihletet ad, aztán félredobtam.

Anyám tette tönkre szerelmi kapcsolataimat. Az életemet. Ezt tudom. Nem avatkozott ő bele soha, de elég volt, hogy megtelepedett tudatom mélyén és figyelmeztetett, mint egy eleven felkiáltójel. Úgy nevelt, hogy nem nevelt. A félelmet tanította, a görcsös tartózkodást. Belém oltotta a világuidegenséget, ami természetétől fogva a sajátja volt. Még sohasem láttam ilyennek, mint az álomban. Bárcsak láthattam volna így...

De ki ez a Dolpheus, hogy emlékeztessen? Honnan veszi a bátorságot, hogy megidézze? Miért játszik mások fájdalmával? Hogy saját nimbuszát növelje? Bármit is tett tegnap este, semmi sem jogosítja fel erre.

Vajon milyen lehet a túlvilág? Tényleg megváltoznak ott az emberek? Anyám szelleme tényleg más?

De hát ez csak pusztá illúzió! És holnap délelőtt le kell adnom a cikket.

Azt tettem, ami tennem kellett. Elővettem a „várankozólistán lévők” sablonját. A kezdőket kiosztjuk, a várankozólistásokkal elnézőbbek vagyunk, de ők is megkapják a beosztásukat. Dolpheus sem lehet kivétel.

Az a baj Dolpheusszal, hogy nem hasonlít Müllerhez és nem különbözik Bourbektől – írtam. Twist Olivérhez képest semmi újat sem hoz. Nem másolja ugyan szolgálai Marcust, de a formanyelvét átveszi. Átugorja a hipnotikusokat, igaz, figyelembe veszi az utóbbi tíz év tendenciáit, de a hipnotikus iskola tételeit csupán nyugnek tekinti, fölösleges elemként nehezednek előadására. De akkor miért nem őszinte? Miért hazudja azt, hogy félig-meddig hipnotikus, miért nem vallja be, hogy emocionalista? Ha Dolpheus meri vállalni igazi énjét, nagy bűvész lehet, ám ezek a félutas megoldások igazán senkit sem elégitenek ki – adtam meg a kegyelemdőfést.

*

Alighogy megjelent a cikkem, Dolpheus találkozni akart velem. Úgy gondoltam, nem árthat, ha ebéd utáni sörözésemet megzavarja ez a csodabogár, ezért engedtem neki. Rövid ideig elszórakoztatnak a bűvészek a maguk furcsaságával.

A liget egyik kerthelyiségében vártam rá. Vakítóan sütött a nap déltájban. Dolpheus összevont szemöldökkel, gyors léptekkel közeledett a lugas árnyékában megbúvó asztalom felé. Szemügyre vettem: alakja még most is sudár, de testtartása kissé hajlott, s egész lényéből cinizmus és kedvetlenség árad. Fekete haja már gyérül. Arca rosszkedvet tükröz. Ezen a gyönyörű napon! De ez legyen az ő baja.

– Olvastam a kritikáját – vágott a közepébe. – Nem értem, mit akar.

– Maga mit akar? Döntse már el! – kontráztam.

– Inkább maga mondja el, mi baja az előadásommal.

– Leírtam – tártam szét a karomat.

– Na ne szórakozzon velem. Annyira hülye azért nem vagyok – nézett rám elborult tekintettel.

– Ám legyen – vettem egy mély lélegzetet –, maga akarja tudni. Szerintem túl sok benne a varázslat.

Dolpheus felnevetett.

– Túl sok benne a varázslat? De hát pont ez a bűvészet lényege!

– Az emberek hinni kezdenek magának. És mi lesz, ha megoldásokat kérnek? Azt fogja mondani, hogy tud valamit? Egész rendszerünk, egész filozófiánk arra épül, hogy nem tudunk semmit. Meg akarja dönteni? Megteheti, de legalább huszonöt évébe kerül. És közben hogyan éli túl a hétköznapiakat?

– Elfogyott a pénzem – közölte komoran.

– Na látja. Kellott magának elkápráztatni a közönséget. Pénz kell magának. Meg támogatás és reklám. Csatlakozzon a hipnotikusokhoz. Sok hókuszpókusz, csinnadratta, reklám. A

nagy semmi. Meztelen nők a színpadon, pikantéria, a közönség provokálása. Néhány embert elkábít, akik azt teszik, amit maga akar. Egy csipetnyi blaszfémia és jó sok kabaréelem. Mutatvány a lehető legkevesebb. És akkor lesz reklám. Meg pénz is.

– Most azonnal? – kérdezte váratlanul.

– No nem – visszakoztam –, azt azért nem. Időbe telik, amíg a hipnotikusok elfogadják magát. Elvégre nem akárhonnan jött! Még több idő, mire eljut a forrásaikhoz.

Dolpheus gondolkodóba esett.

– Nem tudom, miért segítek magának – folytattam, megtörve a köztünk feszülő csöndet. – Pedig még a legbensőbb érzéseimbe is belegázolt. Megbocsájtani nem tudok, de valamit még jóvátehet, ha szövetségesemmé válik. Hallja?

Közelebb hajoltam hozzá. Ekkor hirtelen felriadt révedezéséből, hevesen felpattant a székeről. Pár lépést hátrált, és felemelt mutatoujjával figyelmeztetett.

– Majd meglátja! Majd meglátja, ki vagyok én! – s ezzel eltűnt a lugasok mögött.

Mégsem telt kellemesen az ebédidőm.

*

Éreztem, Dolpheus nem fog ilyen egyszerűen és könnyedén kisétálni az életemből. A következő hetek annak izgalmasában teltek el, vajon elkeseredésében és kétségbeesésében mit fog tenni a félőrült bűvész. Azt mondta, elfogyott a pénze. Akkor már csak mágiára hagyatkozhat. A tudomány jelenlegi álláspontja szerint a mágia használhatatlan fegyver. A parajelenségek tökéletes ismerete és szakszerű alkalmazása pedig a technikai arzenál felvonultatása nélkül egyetlen kritikus elismerését sem váltja ki.

Persze nem aggódtam túl sokat. Az számít, amit mi mondunk. Mi, kritikusok, olyanok vagyunk, mint a nők, mindig mi választunk. Még nem sejtettem, hogy túlságosan is megbíztam ebben az évszázados munkamegosztásban, a sérthetetlenek kasztjában, a megdönthetetlen mítoszban. De a döntő pillanatban nem sietett a segítségemre senki...

Ügyesen szervezte a végjátékot. Plakátokból csak az elengedhetetlenül szükséges. Egyetlen fellépés a televízióban, egy megindító és felcsigázó utolsó nyilatkozat. Ingerült válaszok az újságíróknak, éreztetve, hogy nem értenek semmit. Szabadtéri és ingyenes előadás, a csődület garantálva. Ingyenélők, naplopók, ráérő üzletemberek, néhány műértő és rengeteg kritikus.

A városon kívül, egy elhagyatott tengeröböl partján gyülekeztünk. Néhány motoros jacht ringatózott a békés hullámokon. A bűvész az öböl egyetlen mólóján, a mikrofon és a hang erősítő berendezések mellett állt. Asszisztense, egy divatjamúlt öltönyt viselő, jelentéktelen fiatalember színtelen hangon bejelentette: a mester minden bizonnyal utolsó produkciójára készül, s ennek megfelelően különleges műsorral szeretné megörvendeztetni rajongóit. Egy-másra mosolyogtunk: ezt mintha már hallottuk volna valahol. Dolpheus is hozzátette a magáét: a mutatvány létrehozásához semmilyen technikai eszközt nem vett igénybe, csupán sámánja segítségét kérte. A tömeg felmorajlott: mit beszél ez? A kritikusok a fejüket csóválták. Na, – gondoltam –, ha most nem bukik meg, akkor soha.

De Dolpheus ügyet sem vetett ránk. Hidegvérrel lelépett a mólóról és egy pillanatra eltűnt a szemünk elől. Az emberek előrébb húzódtak, hogy jobban lássanak, a bűvész előbukkant a móló cölöpjei közül, elragadtatott „Bravó, bravó!” kiáltások harsantak fel, néhányan tapsolni és kurjongatni kezdtek, mert most már látta mindenki, Dolpheus a vizen jár. Kritikustársaim közül sokan lehajoltak, a vizet paskolták, valóban víz-e, de minden kétséget kizáróan víznek bizonyult a partot ölelő elem. Optikai berendezéseket és vizuális eszközöket kerestem a tekintetemmel, ám semmilyen álcázásra utaló jelet nem találtam. A férfi uralta az apró hullámokat, lassan haladt előre, vigyázott minden lépésére, de arra is, jól láthatóak és jól fényké-

pezhetőek legyenek a mozdulatai. Körülbelül tíz percig sétált az öbölben a közönség biztatása közepette, majd egy motorcsónak indult el felé a jachtkikötőből. Dolpheus beszállt a hajóba.

A tömeg újabb mutatványokra számított, de a bűvész búcsút intett nekik és elenyészett a messzeségben. Csak úgy faképnél hagyott minket. Ég nyelte-e el vagy a föld, nem tudni.

A tisztesség kedvéért átgondoltam, mit is írhatnék. Megpróbáltam értelmezni a tettét, de egy fia ötletem sem volt, hogyan tegyem. Átlapoztam a kétkötetes Spiegel-féle bűvészettörténetet, egy szó sincs a vizenjárásról. Megnéztem még A bűvészet hermeneutikáját, Liyer remek kis zsebkönyvét, és a Közelítések az optikai csalódások előidézésének elméletéhez című alapművet. Egyikben sem találtam meg a választ kérdéseimre.

No persze, sejtettem én, hogy a mitológiai Jézus alakja szolgáltatathatott példát Dolpheusnak. Ezért használta a mágia eszköztárát. Tehát mégiscsak az emocionalistákhoz csatlakozott, a tanácsom ellenére! Ha itt lenne a polcomon Dunkel könyve, a Mitológia és mágia, talán megérthetném. De ilyet én nem tartok otthon.

Végül felhívtam a főnökömet, megkérdeztem, nagy baj-e, ha nem írok semmit Dolpheus legutolsó előadásáról. Azt felelte, nem gond, a többi szaklap is hallgat. Sőt, mivel a bulvárlapok első helyen közlik a hírhedt ámító szörfös fotóját, illendőbb is, ha nem szólunk semmit. Tréfásan hozzáfűzte, Jézus is strandpapucsban kelt át a vizen, meg is lett az eredménye. Ezen aztán jól nevettünk.

Örülök, hogy jókedvűen fogta fel a dolgot.

*

A bulvárlapok hetek alatt tönkretették Dolpheus karrierjét. Többé már nem kezelték bűvészként. A folyóiratok az utolsó oldalakon, az érdekességek között írtak róla, ha egyáltalán figyelemre méltatták. Ő sem tűnt ki a több száz közül. Fél éven belül mindössze két előadásra futotta tehetségéből. A külvárosba szorult vissza jócskán megcsappant segédeivel együtt, a lakótelepi plebsnek varázsolt, gyári munkások, kishivatalnokok és szabadidőruhás fiatalok alkották közönségét.

Nem lehetett könnyű a váltás. Erről tanúskodott, hogy még egy utolsó elkeseredett kísérletet tett a mesterek világába való visszatérésre. Latba vetette összes kapcsolatait, megszerezte egy belvárosi színház színpadát egyetlen estére. Úgy tudom, kemény feltételeket szabtak neki, szerződésbe foglalták, ha ez alkalommal sem kap elismerő kritikát, soha többé nem léphet fel náluk. Természetesen az ilyesmi nem maradhat titokban. Amennyiben kedvezőtlen visszhangot kap, minden mértékadó helyen becsukódnak előtte az ajtók.

Hogy miért mentem el az estjére? Ezúttal nem küldött senki. De csábított a lehetőség, fel akartam mérni igazságom értékét. Éreztem, most végleg becsődöl, kísérletező kedve lelohadt, ötletei egyre abszurdabbak, a görcsös újatmondás csapdájában vergődik. Bebarangolta már az ismeretlen tájait és képzelőereje határára érkezett el. Legbelül tisztában voltam ezzel, hivatásom ösztöne súgta nekem. Mint ahogy az is nyilvánvaló számomra, hogy többé nincs ismeretlen, és minden új út a megtapasztalt világába vezet. Ahol elveszti jogait az örökség, és helyébe „korszerű elmélet” lép, ott a művészet törvényei helyett a valóság kormányoz. Mert a korszerű elmélet, és egyáltalán, minden „korszerű” a „korszerű világ” lenyomata. Én fiatalon lettem a „modern elmélet” bajnoka, és jól megtanultam a leckét, amely kenyeret ad a kezembe. Szabályok nélkül élni, szabályok nélküli úrban mozogni, alkalmazkodni az erősebbhez, letáborozni, elsajátítani a finom stílusú beszédet, ez a lecke. Hiszen a hazugság, amit hallani akarnak, édesebb, ha finom beszédbe csomagoljuk. A régiek azt mondták, a stílus maga az ember. Nem! A stílus helyettesíti az embert!

Beléptem a színház nézőterére és azt gondoltam: eljöttem hozzád, Dolpheus, hogy bizonyosságot nyerjek a tényeimre, hogy emlékeztesselek elmulasztott feladataidra és hogy utolsó cseppig kiélvezhessem bukásod gyönyörét.

Révedezésemből felriasztott, ahogy megláttam a színpadot.

A pódium deszkáit teljesen körbefogta egy ellipszis alakú, hat méter átmérőjű tömör öntöttvas díszlet. Díszlet? Inkább valamilyen modern kínzóeszközhöz hasonlított, vagy egyike lehetett volna a mostanában oly divatos morbid és bizarr kortárs szobroknak. Roppant méretével uralta a színpadot, hatásos volt és kegyetlen. Egyetlen hatalmas felület feszült a játékszín köré, sehol sem mutatkozott rés vagy kijárat, csak a nézőtér felől lehetett megközelelni. Az ellipszis felszínén egyenletesen, egymástól ugyanakkora távolságra, elképesztő sűrűséggel tűhegyesre élezett szögek és tüskék meredeztek. Itt-ott egy csiszolt penge szakította meg az egyhangúságot.

Összeszorult a torkom a látványra. Felléptem az emelvényre és közelebből szemügyre vettem az örült elme szüleményét. Meg kell hagyni, Dolpheusnak különös érzéke van a meglepetések művészetéhez. Óvatosan megérintettem egy tüskét. Döfött.

Lágy női hang szólított meg. Ördögi szépségű szőke lány állt mögöttem, a bűvész segédje. Megjelenése tökéletes harmóniát sugárzott. Égszínkék szemét rám szegezte, pillantása az enyémbe fonódott és ettől kissé megnyugodtam.

– Ha nem tévedek, Ön az a híres kritikus az Ezoterikától. Már vártuk Önt – mondta.

– Ki az a mi? – érdeklődtem rosszat sejtve.

– Dolpheus és csapata. A bűvész úrnak az a kérése, hogy szíveskedjék őt meglátogatni az öltözőjében, ha lehet még most, félórával az előadás előtt.

– Milyen szerencse, hogy mindig előbb szoktam érkezni – jegyeztem meg kajánul, ám a szőke szépségnek erre szeme sem rebbent, így elrestelltem magam. Szerencsére kedvesen felajánlotta, hogy elkísér az öltözőig.

– Szolgálatára – mondtam, és követtem a lányt. – Mire véljem ezt a barátságtalan és megdöbbentő díszletet? – Igyekeztem könnyedén beszélni, de hangom fakó volt és száraz.

– Ma este különleges és szokatlan produkcióban lesz része a közönségnek. Nagyon fontos, hogy mindenki megértse az üzenetet, beleértve Önt is.

Hogy én? Mit akar még tőlem ez a sarlatán? Miért akar mindenáron beleavatni a misztériumába? Miért bízik még bennem, hiszen világosan értésére adtam, nem kedvelem őt és a módszereit? Vagy most ő akarja megvonni a bizalmat tőlem és visszavágóra készül?

Talán nem kellene megvárnom az előadás kezdetét.

– Szögekkel, tövisekkel, pengékkel szeretné értésünkre adni? Vagy ez is csak a show része?

– A bűvészeknek mindig tövisek voltak a hátukban. Megszokták... Hogy mások hogyan fogadják, meglátjuk – közölte kimérten a lány. Csalódásomra hátra sem fordult.

Elköszönt és magamra hagyott a bűvész ajtajánál. Tétovázásom csak rövid ideig tartott, aztán a bizonytalanságot legyűrte a hivatástudat. Mégsem hátrálhatok meg. Most már nyilvánvaló, valamit tud rólam Dolpheus, mégpedig a legfontosabbat és leglényegesebbet, és akkor sem menekülhetek, ha a következő percek vagy órákat épen és sértetlenül vészelem át. A legnagyobb hatalom tudni és érezni az ellenfelet, és ebben megelőzött engem, mert azonosulni akart velem. És az Ige testté lőn... Lenyomtam a kilincset és egy láthatatlan erő betaszított a résen. Az acél nagyot döndült mögöttem. És ekkor rádöbbenem, többé már nem vagyok az, aki, a varázslat része lettem, visszavonhatatlanul. Emberfejek erdejét láttam, a színpadon álltam, szögekkel, tüskékkel, pengékkel a hátamban, a nézőtéren pedig kajánul vigyorgott rám egy jól ismert kopaszodó és szemüveges alak. Én voltam Dolpheus, Dolpheus pedig Én. És Cézár aznapra nem rendelt kegyelmet annak a szánalmas ripacsnak.

A költő meghalni készül

„Csak kevesekben árad föl s tolul úgy a cselekvés
hogy szívük csordult teljében izzanak űk, ha
enyhült éji szelével csábítón a virágzás
ifjúi ajkukig ér, szempillájukra repes
Hősök ezek tán és a korán Odatúlra-Hívottak
véreüket másként hajlítja Halál-Kertészük.”

Rainer Maria Rilke: A hatodik elégia

Benda Balázs emlékének

„Túl sok benned a hangjegy”- visszhangzott a költőben Estella mondata. A villamos komótosan zötykölődött a vidéki nagyváros külterli utcáin, a vidéki villamosok lassúságával, a „sehova sem sietünk” porlódi kedélyével. Lehajtott fejjel bámult egy megszáradt hánysnyomot, az ismeretlen alkoholista alkotását. Szűkebb pátriája, az egykor szeplőtelenebb napokat látott VII. kerület jutott eszébe, ahol újabban furcsa pecsétmaradványok tarkítják az utcákat. No de Porlódon! Cipőjének orra előtt terpeszkedett a jókora folt – „milyen ironikus az élet” –, szédülésében is arra emlékeztette, nem szabad tovább rontania önkéntelen feltárulkozásával az országgépet. Félszemmel a rosszallóan figyelő polgáremlékre sandított, vonásai leplezték, milyen iszonyú kínokat okozó körforgásban kering gyomrában az alkohol. Egyik kezével a kabátját húzta össze, másik kezével a közeli korlátba kapaszkodott, és igyekezett minél szerényebben kucorodni az őt illető bőrülésen.

„A villamosszéken.” Talán ez sem lett volna költői túlzás. A fényes szeleket, forradalmat, és konszolidációt egyaránt megért jármű kissé himbálódzott. „A porlódi öregfiú: lomha és régimódi.” Az ütött-kopott kocsik nem könnyítette meg a dolgát, együtt billegett a döccenések és fékezések ritmusával. „Indul, megy, döccen, döccen, fékez... Indul, megy, döccen...” Görnyedve kuporgott a székén, beesett szemei tűzben égtek, csapzott haja homlokába lógott, arca sötétlett a borostától, az elítéltek utolsó pillanataira emlékeztetett.

Magának köszönhetette. Képes volt egy gyanakvó válasz miatt leinni magát. Mert Estella nem tárta fel a félelmeit. „Még mindig ezen rágódsz? – mondaná. Hiszen az őszinteség olyan kiváltság, amit egy nő nem engedhet meg magának. Legfeljebb egy évek óta tartó kapcsolatban. „Sohasem tudtam ilyenné fejleszteni egyik szerelmi viszonyomat sem. Féloldalas az életem.”

„Mert csak azzal érem be / Ami halálommá válik.” Szerelmeim keresztül mérte fel emberi erényeit. Ha nem szerették, semminek érezte magát. Mint az ópium, mélyen beléivódott véredényeibe a vágy, hogy egészen odaadhassa magát a szeretett nőnek. A függőség leküzdhetetlen volt. Néha napokig járkált fel-alá udvari szobájában, ahol nappal is állandó félhomály uralkodott, monológokat szerkesztett és verseket szavalt. Idézeteket tanult, és örökérvényűnek hitt bölcsességeket fogalmazott. Végül már maga sem tudta, melyik mondat a sajátja és melyik a klasszikus költőé. Összekeveredtek benne a sorok, egy Ady-idézet után következett József Atilla, egy Rimbaud után saját maga.

Midőn elérkezett a találkozás pillanata, már minden egyetlen szürrealista látomássá olvadt össze, hidak feszültek az űrben, ahogy kilépett a kapun, léttelen erdőkön vacogta keresztül magát, miközben a találkára sietett, tavaszi rétek nedve lázongott ereiben, mikor meglátta őt,

hangját felitta az éj és elnémult, ha szólni kellett. Nagysokára talált magára a halhatatlan verssorok közt. Az elején még engedte, hogy belélásson a lány, aztán ismét ő akart láttatni.

„Csak szikla volt / s léttelen erdők. És hidak az űrben...”. Orpheusz lelke Rilkébe költözött – magyarázta. És Rilke testet öltött bennem. Megdöbbsent saját merészségétől: csak spirituális értelemben persze – tette hozzá. De ha akarod, Rilke a tiéd is lehet, és vele természetesen Orpheusz. Csak látnod kell. Látnod kell az össziklát és keresztül kell repülnöd a léttelen erdőkön, ahol minden fénytelen és szürke, a napsugarak nem érezik át keskeny csíkjaikkal a fákat, s az út az űrbe vezet, a mindenséget tartó hidak mentén egy hatalmas vak tó lebeg a mélység fölött, látod, látod már? Forrongó kontinensek mellett haladunk el, míg végül megnyíló tárnáiba szippant minket egy különös ködöt árasztó hatalmas hajó.

– „Star wars!” – nevetett a lány. Nyugodtan hátradőlt a „hírös” porlódi vendéglő székén. Csodálkozó tekintete és riadt arca felolvadt egy diadalmas mosolyban.

– Rilke, Orpheusz és én – mondta a költő szomorúan. Ő is ellazította magát. „Elfelejtettem bevenni a gyógyszeremet.” Már mindegy volt, nagyot kortyolt a borból és arra gondolt, az ember az egyetlen lény, aki képes kinevetni a halált.

*

Így megy ez: megcsökken mindaz, ami mi vagyunk, a külvilág tágas erőtereivel és erőházaival elnyomja bennünk az emberit. Templomok tartalmát őrizzük, de a régmúlt említésére összeressenünk. Legízesebb szavaink lassan kihálnak, őrlő kacaj közepette. Legalább ez a mindenünnen felhangzó röhögés ne lenne!

Idomtalan vágyak rabja a korszellem, mesterkelt alkotásokat csinál, és a képzelet épületeinek helyébe rakja. A férfi egyre inkább befelé tekint, végül már tudomást sem vesz a világról, eltűnik benne a világ. A nő nem hisz...

De mégis! Lehetetlen, hogy a nők ne higgyenek... És ha így van, még minden visszafordítható. Meguntam már, hogy kósza kis lányoknak udvaroljak, akiknek fülében még anyai intelmek csengenek. Igazi, veszélyes nőre vágyom, akinek semmit sem jelentenek a kötelékek. Akkor is, ha belehalok. De úgyse pusztulok el idő előtt. Más a tervem.

Nekem Estella szenvedésnek kell. Az ő neve fedi ezentúl az állandó gyötrelmet, amit nélküle is éreznék, csak hogy akkor értelmetlenül fájna. Valahányszor belémkarmol mihasznaságom tudata, csak rámutatok – ne mondja senki, hogy a kinnak nincs iránya! –, valahányszor meg akarom vetni a lábam, rágondolok, és valahányszor le akarom rángattatni magam az égből, beszélek vele. Ezt kell tennem. Nem bánom, ha össze is zúz. A félelem mélyebbről jön, mint a többi érzés, hiába kímélne meg, a szorongás újra előbújna. Ha csak a testetlen szorongás maradna, ha azt érezném, összepréselnek a falak, és kígyókkal alszom el, nem sokáig bírnám. Akkor már inkább tőle fogjon el a remegés, én ezt a remegést neki ajándékozhatom, mint a feltétel nélküli tisztelet zálogát. A nő biztonság, minduntalan erre jutok, valahányszor a közelébe kerülök. Csak azt a görcsöt kell legyőzni, mely az első félórán ösztönöz: „Tedd meg! Lépd át a Rubicont!” – súgja, de aztán már a végtagjaim is elgyengülnek a teher alatt, és belátom, hogy lehetetlen... Ismét, ismét lehetetlen. Végül megkönnyebbülök, a feszültség elpárolog, öntudatlanul átadom magam a szerelemnek...

Vajon szerelem-e? Hiszen férjes asszony. Nem volt mindig így. De lekéstem róla... és saját magamról is.

„– Túl sok benne a hangjegy, Mozart! – Pontosan melyik hangjegyre gondolt felséged?”

Nem! Egyetlenegy felesleges hangjegy sincs bennem. Mindet végig kell játszani, felség!

*

„Túl sok benned a hangjegy” – igen, ezt mondtam neki egy különleges pillanatban, és ez egy fontos mondat volt, végre én is olyat mondtam, amit egy életre megjegyez, nem mintha nem találnék rá a lényegre, sokszor egyetlen mondatba sűríttem egy ember lényegét, ha azt mondom: „Lénye elriasztja a nőket”, vagy azt: „Túl veszélyes a visszafogottsága”, pontosan tudják, mire gondolok, nincs szükség magyarázatra, ezért aztán nem is beszélek többet... A nők hallgatásában több rejlik, mint a beszédükben, egy-egy mondat után ki kell tenni a pontot és kész, nem érdemes tovább ragozni, egyébként sem érdekli őket, folytatod, és nem figyelnek, csak magukra figyelnek, család, érzelmek, törődés a másikkal, figyelmesség, tárgyak szépsége, a lét gyönyörűsége, nem érdekli őket, csak ha jelentőségteljesen hangsúlyozok, úgy, hogy fölkapják a fejüket: jó, ez a nő belebeszél és igazat mond...

Nem is érdemes erről... Mennyit érnek a mondatok? Hány fontos mondat hangzott el beszélgetéseink során, többnyire az ő szájából, igen, mind megjegyzendőek és érdekesek, van úgy, hogy fel is írom őket, (csitri vagyok én, vagy mi?, nem baj, ennyi bolondság kell) de egyetlen szellemes megjegyzés sem ér annyit, mint az a tudat, hogy otthon várnak. A férj biztonság, nem sejt semmit, ő csupán megadta azt a lélegzetvételnyi szünetet, ami egy asszonynak is jár, de nem erre, nem erre adta...

Nem arra, hogy vonzzon a másik különlegessége, mert vonz, ezt le se tagadhatnám, más-ként látom azóta a világot, új érzékenységet szereztem általa, és én szeretem ezt az érzékenységet... Persze azelőtt is megvolt bennem, de mindig mások önzését kellett kiszolgálni, csak úgy eltelt az idő a sok imposztorral, egy év alatt többet kaptam, mert meg akart ismerni, a férjemen kívül igazán senki sem akart ismerni, nem ez a műfajuk, hiába, szeretnek ugyan, de nem tisztelnek, de otthon, otthon az más, mit keresek én a blueskocsmában, a férjem mellett biztonságban érezhetem magam, a másokra nem lehet építeni, lebeg a semmiben, a jövője teljesen bizonytalan, na nem, ezen a korszakon már igazán túl lehetnék... Mégis nyughatatlan vagyok, feldúltan intézkedem a hivatalban, otthon gyakran felcsattanok, észrevette, igen, már ő is észrevette, de nem tudhatja, hiszen férfi, a lelkiállapotomban képtelen olvasni, a megtépázódott önbizalmam nem árul el neki semmit, az sem, hogy hiú vagyok... Hiú vagyok? Ugyan már, odébb van még az idő, mikor már nem úgy néznek rám a férfiak, nem érhet ennyit egy hódítás... A teák sem nyugtatnak meg, félek az utcára lépni és félek a haláltól... Az aggodalmaskodás árthat, több figyelemre és gyengédségre lenne szükségem, csak emiatt történhetett ez az egész, de vajon mit nyújthat még nekem, amiért vele tartok? Érzelmeket... Talán folytassam, kizárólag ezért? Nem tudom... Nem tudom... Az érzelmek elhamvadnak, elmúlnak... Az idő elálmosít, és egy férjes asszonynak kötelességei vannak, lassan én is beleszokom a felelősségbe, hogyan tudna nélkülözni a férjem, ugyan, erre gondolnom sem szabad, hát mi nekem ez a költőcske, hogy ezt váltja ki? Költőcske, írócska, két szegény idegbeteg ember ne okozzon egymásnak felesleges izgalmakat... Persze, ha egy férfi kísérletezik, az más, neki szabad, majd szépen visszafogadjuk, és elfogadjuk, és felkészülünk a fogadkozás fogadására és még örülünk is neki, mi bolondok...

Mit szólnának a munkatársaim, ha meglátnák, hogy egy ismeretlen férfival randevúozom?

Kígyókkal álmodtam az éjjel, ő biztos értené, más nem, de hogy képes ennyi mindent felfogni, tényleg túlrad benne a zene, egy napon szétrepeszti, nincs kedvem végignézni, ennyi érzés felesleges egy férfiban, mire akarja vinni vele?

Profi „álom-bakók” dolgoznak az országban, gyomlálnak, ritkítanak, még emlékszem Adyra, a fiatal magyartanár elidőzött ennél a sornál: „Vad csókok, bambák, álom-bakók. / A Tisza-parton mit keresek?”, talán sejtette, hogy később művész lesz, és vele is „álom-bakók” végeznek... Költőcske, írócska, nem engedhetem, hogy megvesztegessen a magányod, nem engedhetem, hogy lelkiismeret-furdalást ébressz bennem, elég volt, elég volt már a zenéből!

*

„Égni. Porig égni.” Hatvanéves vagyok. Állok a Parlament előtt, tisztos távolságban az Őröktől, a téren. Kezemben vörös színű boros kanna. Szakállam gondozatlan, arcom kiélt, gyér hajam koponyámra simul. Ügyet sem vetnek rám, sok hasonló nincstelen kering errefelé. Mögöttem tíz kötet, zsebemben egy köteg – gyújtós.

Gyorsan kell cselekednem. Úgy teszek, mintha innék, és végiglocsolom magam. Az öngyújtó megbízhatatlan, bármikor felmondhatja a szolgálatot, és én ott ácsoroghatok, megfürödve, amíg le nem fognak. Hát fogom a gyufanyalábot, végighúzom a foszforcsíkon, és meggyújtom az élő fáklyát.

„Lángoszlop.” Vajon gondolt-e erre a túlhevült költőzseni? „Ujabb időkben Isten ilyen / Lángoszlopoknak rendelé / A költőket, hogy ők vezessék / A népet Kánaán felé.” A Legújabb időkben csak nevetnének rajtad, Petőfi! Miféle nép? Miféle virtuális Kánaán? És még hogy Ők vezessék? Egy örült, aki elégeti magát a hatvanadik születésnapján. Akinek kék lángnyelvek csapnak elő a karjából, aki körül még az aszfalt is megolvad. Csak semmi mellékszöveg: valóban így történik, de ez a karácsonyi ünnepségekre készülő népet aligha fogja érdekelni! Egy szerencsétlen háborodott, akiből egy marék szén marad. Na, ez már közelebb áll a filozófiájukhoz, elvégre egy tenyérnyi hamu már nem akar semmit. A beton becsületén esett foltot elmossa az eső, a nyomokat betakarja a feledés.

És mégis! A jeleket otthagytam a világ arcán. Jelt adtam annak az amatőr fotósnek. Régóta várja, hogy valami nagyot alkosson, de valaki mindig megelőzte.

Most viszont bejárja az egész bulvársajtót az az egyetlen kép. Ember a lángtenger közepén. Még sohasem volt ilyen jó sajtóm. Még sohasem szereztem ekkora nyilvánosságot!

Nevetnem kellene, de csak a könny sós ízét érzem a számban.

A halálból erényt kovácsolni, csak így lehet. Ha nem segít az élet, mert eltávolodik tőlünk, tetteinkkel kell szólnunk. Az emberi beszéd létéről van szó. A beszédbe kapaszkodók sorsáról. A tett reklámhatalma ismét megváltja Orpheusz hírnevét.

Ismerem azokat, akik beszélnek. Zászlók erdejében visszhangzik, amit mondanak. De ha elhalkul a dobok hangja, kevesen maradnak, hogy a zászlók alatt, pihenve, csöndben, a rapszodoszt hallgassák.

A gyufa érdesen sercen a doboz oldalán.

*

De hát ki is ő? Az asszony, akit szeretek. Miért gondolom azt, hogy más légköre lenne az életemnek mellette? Hogy megtalálnám a tudatosságot, amely máshová vezérel. Lehettem volna tanár. Lehettem volna hivatalnok. Ki tudja, talán politikus is. Olyan ember, aki másokra kényszeríti az akarátát.

Hiába döbbenek rá újra és újra, hogy hiányzik ez a kapocs az életemből, már nem tehetek semmit. Ha megpróbálom pótolni, minden csak egyre bonyolultabb, egyre rosszabb lesz. Emberi sorsokat kellene szédültnem, és senki nem értene meg. Új, eddig nem ismert törvények vannak érvényben.

Az első kötetére kétszázezer forintot költött. Az öröksége felét. Mondják, olcsóbb is lehetett volna, de akkor még nem sejtette, hogy az a pesti kiadó, ahol egy „nagyon kedves hölgy” vállalta a könyv szerkesztését és kivitelezését, üzleti vállalkozásként működik. Főként idősödő háziasszonyok és kiérdemesült polgáremberek vitték ide kézírataikat, akik kimaradtak az irodalom áramából, a táborokból és a pártharcokból, ám annyira fontosnak találták életüket és közölnivalójukat, hogy szíves-örömezt meghozták érte az áldozatot. Nekik semmi sem volt drága. És persze fel-felbukkantak a fiatalok. Ők már vérmesebb reményekkel indultak. Tartani és tartozni akartak valahová. Ehhez pénz kellett, nagyon sok pénz. És ha megszerezték, még nem sejtették, befogadják őket vagy sem, és ha mégsem, letagadnivaló tény lesz-e

elkövetkezendő éveikben az alkotás-botlás, vagy jóindulatúan kezelt ifjúkori meg-gondolatlanság.

De ő már akkor is tudta, hogy az igazságot csak az ölelő karok között találhatja meg.

Ahogy belépett a kocsmá ajtaján, rögtön észrevette a szélső asztalnál ülő asszonyt. Milyen különös – gondolta –, mindig ő szokott késni. Már ebben intő jelet láthatott volna. Ám a nő felvetette fejét, a közeledő férfit nézte és tekintetével fogva tartotta egészen addig, míg le nem ült. A költő még akkor is ezt az érdekes arcot figyelte. Nem, nem volt az a klasszikus szépség. Tárgyilagos szemlélő talán kissé durvának találta volna markáns orrát és húsos, érzéki száját, amelyet még jobban kiemelt a vastagon felkent vérvörös rúzs. Arcát azonban sűrű, fekete göndör haj keretezte, és nagy, barna szeme a délvidék melegségét sugározta. „Nem vétek, hogy a trószok s jólábvértes akhájok / oly sok időn át sok gyötrelmet tűrtek e nőért: / mert örök istennőkre hasonlít arca valóban.”

És ezért az arcért mindenről lemondott volna: kötetekről, díjakról, elismerésről, küzdelemről, teremtés lázáról, még a halhatatlanságot biztosító tűzhalálról is. „Minden lemondás egy kis halál.” Na és? Néha arra vágyunk, hogy megszabaduljunk a Végzetünktől. „Hülyére írtam magamat. Ne nézzek valami más után?” A hűség elég egyszerű parancs: nem kell érte éjfélig virrasztani, elkallódott szavakat keresni, rozzant lebujaokba járni, alkoholista nőket hallgatni, akik fogdossák az embert. Minden nap ugyanarra virradsz: kelj fel és járj, mondja a hang, szemeid kinyílnak, de a nehézkedési erő visszahúzza, oldjatók fel, hogy tudjon pénzt keresni, szól, és jobb lábad kegyelemmel elindul. „Kis halál.”

– Tudom, sok mindenről le kellett mondanod, hogy ismét eljöhess – kezdte –, de most arra kérlek, figyelj rám.

– Mást se csinálok, csak rád figyelek. Annak idején egész megnyerő férfi lehettél volna, ha nem figyelsz folyton magadra.

– Annak idején? – kérdezett vissza maliciózan a költő. Sérülékenysége ellenére hajlamos volt az öniróniára. Megint a múlt, az eltévesztett lépések, az elmulasztott pillanatok, az eltékozolt lehetőségek... „Mi mindig mindenről elkésünk, / Késő az álmunk, a sikerünk, / Révünk, nyugalomunk, ölelésünk. / Mi mindig mindenről elkésünk.” Talán arról kellene beszélnem, milyen messziről jöttem, hogy ezért maradok le mindenről! Gyorsan elhessegette magától a gondolatot. A szó volt az egyetlen fegyvere, nem akarta mentegetődzésre használni.

– Annak idején még sok mindent el tudtam viselni. Elég volt, hogy minden nap látlak és minden nap mellettem vagy. Elég volt a kedvességed, elég volt az, hogy közöm van hozzád. És így csaptam be magamat. Nem tudtam megakadályozni, hogy mindez sóvár vággyá változzon át. Belülről jött, nem tehettem ellene. Amikor elkötelezted magad, büntudatot kezdtem érezni. Aztán rájöttem, nem bűn az, amit érzek. A bűn büntetés után kiált. A bünt le lehet vezetelni, meg lehet bánni, ki lehet váltani a szenvedéssel. De ez nem más, mint egy belém-ivódott vétek. A vétkezés imádata. A bünt rossz lelkiismerettel követjük el. Én örömmel vétkezem. A vétek természetünkből fakad, nem tudjuk legyőzni. Reménytelen a küzdelem, mert a szenvedély a magva. Ha lehántod a vétek kéréget, látod, valójában a szenvedélyt rejti. Elpusztíthatatlan.

Nyelt egyet. Remegett a hangja, félt attól, hogy túl nagy szavakat használ. Úgy beszélt, mint egy költő, és restelkedett miatta.

– Minden, ami tiszta, megérdemli a rajongásunkat. De vajon valóban a tisztaságért vétkezem-e? Vajon tényleg olyan jó vagy-e, mint amilyennek látszol? A kérdések addig gyötörnek, amíg a köztes állapot fennáll. Bármelyik változat bizonyosodik be, esküszöm, félreállok. De így képtelen vagyok.

Az asszony arca megrángott egy picit, de mosolyt erőltetett magára.

– De hát én nem tehetek erről az egészből. Te mindent túl komolyan veszel. Én sohasem biztatlak, mert ha ezt tettem volna, akkor az lett volna a baj.

A költő tréfásan a szívéhez kapott.

– Látod, mennyire fáj a hazugság. A hazugságaidhoz nem ragaszkodom. De valóban rajtad kívül áll, amit kiváltottál. A mi szerelmünk évek óta már az én fejemben játszódik tovább. Találkozásaink rendre csalódással végződnek, mert sohasem közelítik meg azt, ami lehetne.

Estella idegesen fészkelődött a székén, és a körmeit babrálta. A férfi zavartalanul folytatta.

– Van egy ideillő vallási kifejezés: a kegyelem. A kegyelem Isten ajándéka, az az erő és belső megvilágosodás, amely visszatart a kísértéstől, és a jóra készítet minket. Hát hogy cselekedjem én a jót, ha még fel sem oldoztál magad alól?

– Szóval azért nem tudsz jó útra térni, mert én megakadályozlak benne? – évődött vele a nő.

A költő szívből utálta, ha csípős hangon beszéltek vele, de nem felelt a megjegyzésre.

„A cinizmus a kegyetlenség egyik megnyilvánulási formája.” – jutott eszébe egyik aforizmája. Erre a gondolatra mocorogni kezdett benne a düh, mégsem tért el magasztos témájától. Ha módjában áll, majd visszaszúr, ám most fontosabb a gondolatmenet lezárása.

– Hát nem tudod, milyen jó megszabadulni az értelemtől? És milyen fájdalmas újra visszatérni hozzá! De ha nincs más választás... Milyen jó lenne csak az ösztönöknek hódolni! Eltűnik a tudat... „Senki se jut túl a másikon, s rázárul a világ.” A nők ismerik ezt az érzést, amikor megérkezik a férfi, és becsukódik az ajtó, amely addig a pezsgő valóságra nyílt.

Estellának már gyakorlata volt abban, hogy a költő mondatait lefordítsa a maga női nyelvére. Éles esze miatt olyan szerepet játszott eddigi szerelmei között, mint ludak között a hatyú.

– Csak nem az úgynevezett „igaziról” beszélsz nekem? És mi ez a sok kispolgár-gyanús hablaty?

– A Birodalom parancsa – tárta szét karját a férfi. – Csak belső világod érdekeljen! Arccal a legnagyobb önzés felé! Pusztán saját örületed megértésére vágysz... Azért könyörögsz, hogy valaki segítsen lecsillapítani rejtett forrongásodat. „Egyetlen halhatatlan szerelem létezik csupán, az, amely saját lelkünkhöz fűz.” Szeretnéd-e megismerni saját halhatatlanságodat, Estella? Akkor szeress belém! – kiáltott fel. Természetes hangon próbált beszélni, de az asszony figyelmét nem kerülte el, milyen nagyot nyelt a fesztelennek szánt bejelentés után. A nő magában nevetett a költőn, a hosszú monológ elfárasztotta, és nem értette, korábban miért hatott rá annyira ez a körülményeskedő alak. Értetlenségét úgy juttatta kifejezésre, hogy nagy szemeket meresztett rá. A költő viszont saját csapdájában vergődött és kénytelen volt folytatni a beszédet. – De előbb le kell vetköznöd a halhatatlanság-érzést pusztító érzelmeket, mindent, ami a felszínhez köt!

– Vagyis minden törekvésed arra irányul, hogy végül pörén álljak előtted – bólintott rosszallóan Estella. – Gondolod, hogy megteszem?

– Ugyan már! Ne tégy úgy, mintha nem értenéd! – hergelte magát a költő. Hirtelen el-sápadt, majd elvörösödött. Máskor talán megengedett volna magának egy frivol célzást, de most... túl nagy volt a tét. Remegni kezdett a keze, mint mindig, amikor felfingerelték és nem talált kiutat. A nő egy pillanatra elkomorult.

– Na, én most elmegyek – jelentette be könnyedén. Magához vette a táskáját és felállt az asztaltól. Sarkon fordult, de mire elindult volna, a férfi felocsúdott kábulatából, és a karja után kapott. Megragadta a könyökét. A nő visszanezített.

Csak az őszinteség maradt.

– Engedj hát, engedj nekem, Estella... Hisz semmibe sem kerül neked... Én... Én meghalok, – hebegte. – Semmihez sem tudok kezdeni... Teljesen szét vagyok esve... Nem látod, milyen rosszul vagyok...

– Próbáld ki a lázcsillapítót – hangzott a gúnyos válasz. Rövid, erőltetett kacaj követte.

A költő elengedte az asszony karját.

A bolhacirkusz ajtaja bezárult.

*

A láz nem akart csillapulni. Minden előzmény nélkül szökött fel 39 fokra. Forró fürdőt készített elő, illóolajokat csepegtetett a vízbe, és másfél órán keresztül ült a kádban. Az áztatástól bársonyosabb lett a bőre, ahogy végigsimított rajta, megnyugodott. Néhány percig meztelenül állt a tükör előtt. Arányos alakját méregette. „Nem igazságos, hogy ez a büszkeségre okot adó test örökké csak egy emberé legyen. Nem erkölcstelen, ha még mindig örömet akarok szerezni másnak is, aki arra érdemes. Nagyon rövid az élet, és ha gyereket szülök, a testem már nem lesz ilyen. Nem lesz akkor sem csúnya, de ugyanilyen már biztosan nem lesz. Mint ahogy négy évvel ezelőtt sem volt ugyanaz, ami most. A mellem kisebb, a combom vékonyabb volt. Vajon látszik-e, hogy élvezem a szerelmet? Hát persze! Ott van a férfiak tekintetében.”

Mégis valamilyen megmagyarázhatatlan rosszkedv vett erőt rajta, mikor készülődött. Egy férfi várta. Maga sem tudta, miért indul el, hiszen ő Szindbádöt kutatta, a maga Szindbádját. Bizonyos, hogy nem most bukkan fel a hajós. „Krúdy ezernyi felesleges mondatából végül csak felködlött egy Szindbád, aki jelképe mindannak, amire a nők vágnak.”

A férfi, akivel egy tanfolyamon találkozott először, nagydarab, félszeg fiatalember volt. Házasember létére lépten-nyomon ismerkedni próbált és gondosan titkolta „priuszát”. Úgy érezte, Amor adósa maradt néhány kalanddal, és eszerint cselekedett. Nemigen hitte, hogy Estella javítani fog elkésérítően szerény mérlegén, de „gyakorlat teszi a mestert”.

Hogy leplezze zavarát, tréfás és frivol hangot ütött meg. Hercegnőnek nevezte az asszonyt, és amennyire merészsége engedte, bókolt neki. Mivel a nő még csak nem is mosolygott, magáról kezdett el mesélni.

„Megint forrósodik a homlokom... Rosszkedv... Depresszió... Mit keresek én itt?

Miért hallgatom ezeket az ócska közhelyeket? Érdekelnek egyáltalán a hazugságai?”

– Bocsáss meg, most látom csak, milyen hangulatban vagy. Van valami baj? – kérdezte a férfi.

– Nem, nincsen – válaszolt közönyösen.

A férfi látta, szavai ezen az estén nem érnek célba, így hát halogató taktikát választott.

– Én nem hiszek a véletlenekben, Estella. Az sem véletlen, hogy mi találkoztunk. Úgy gondolom, azért ismertük meg egymást, mert sok mondanivalónk van egymásnak. Miért ne beszélgethetnénk többször?

– Beszélgethetünk, csak nincs értelme.

A megjegyzés egy fél percre elnémította a reménykedő világfit. „Nem megy ez a műfaj nekem” – villant át az agyán. De folytatta:

– Azt hadd döntsem el én, minek van értelme.

– Nincs értelme – ismételte gépiesen a nő.

– Ettől szép a feladat. Tudom, hogy nem mindenkinek jut ki ez a kiváltság. Amióta férjhez mentél, talán nem is adtál senkinek erre alkalmat – próbált puhatolózni.

– De igen, egynek igen – dőlt előre a székén Estella. Most, hogy magáról beszélhetett, úgy tűnt, megnyílik. A férfi élénk érdeklődést mutatott. – Egy évvel ezelőtt történt. Költő volt és nagyon tehetséges. Nagy jövőt jóstak neki, már amennyire ebben a szakmában lehet beszélni jövőről. Sokat beszélgettünk. Élhetetlen volt, de szórakoztató. Gyakran biztattam őt, hogy ne adja fel. Aki ennyire tehetséges, annak nem szabad feladnia. A költészete... csupa veszélyes ellentmondás. Verseiben van valami Oscar Wilde eleganciájából és Rilke rajongásából. Úgy hallottam, feladta, legalábbis az utóbbi időben nem találkoztam a nevével. Talán elment pénzt keresni.

– Ó, a költők! Fárasztóak lehetnek hosszú távon. Ahogy így beszélsz róla, szinte magam előtt látom szegény fiút. Szelíd birkaszemeivel néz a világba, minden órában mond legalább egy jelentőségteljes bölcsességet, és erőszakmentes elvekben hisz. Az ilyenek soha nem élnek meg.

– Csakhogy az élet több, mint a baszok-veszek!

Estella, ha elfogta a düh, gyakran használt durva szavakat. A különleges szóösszetétel meglepte a férfit. Azt gondolta, elevenébe találó megjegyzéseivel máris fölébe helyezte magát a költőnek. Lehetséges, hogy a nő csupán játékszernek tekinti? Ez fájdalmas nyomot hagyott volna benne, mert lelke mélyén érzékenyebb volt, mint hitte.

– Hát persze, az ilyen viszonyok egészen kellemesek tudnak lenni – folytatta. Szája szélén kesernyés félmosoly jelent meg. – Beszélgetés az élet értelméről... De közben egy ujjal sem nyúlhat hozzád! Kihasztnád érzelmileg, aztán elhajítod, mint egy kifacsart citromot!

A célzás hatott. Estella indulatainak örvényébe került.

– Miicsoda?? Így beszélsz egy mély és bensőséges kapcsolatról, amiről semmit sem tudsz? Hát milyen ember vagy te?

S azzal faképnél hagyta az álmélkodó amorózót.

*

A láz nem akart csillapulni. Egyedül bolyongott egy fővárosi parkban. Fülledt, nyári szombati nap volt, mindent ellepett a ragacsos hőség, elvegyült a benzingőzzel, a csatornák bűzével, a kutyák ürülékének szagával. Az emberek ennek ellenére vidáman készülődtek a strandra vagy a hegyekbe, az előző héten még hideg esők áztatták a betont, ám a hétvégére újra tikkasztó napok következtek.

A költő szerette az esőt. Furcsamód akkor újult ki a depressziója, amikor más városi embereknek enyhült, amazok talán már annak is örülnek, hogyha a fiatal lányok „levetkőznek”, ő ezt emberkínzásnak tekintette, számára e jelzés is csupán a letűnt, Birodalom előtti világ fájdalmas hiányát váltotta ki. „Minek minden”, ha a testek elédtolakodnak, ha testet látsz mindenben és mindenütt, ha csak az éled, gyúl és lobban, ami a vérben áramlik, és nem az, ami a szívben vagy az agyban?

Estella elől menekült a fővárosba. De ott is csak nyár volt, emlékek kísértették, összerázkódott, ha felharsant egy női nevetés, hőhullám futott végig rajta, ha összebújó párokat látott, düh öntötte el a jókedv és a felszabadult életöröm bármely megnyilvánulására.

Elővette a „Kiegett füzet”-et, „A lét várótermében” szegeződött rá a kezdő sor, de hiába gondolkodott, képtelen volt nekirugaszkodni a második sornak. A lelke fénytelen maradt. Ha bárki közeledne hozzá, nem értené meg, mert Estella letaszította az alvilágba, abba az ismeretlen tartományba, ahol a sötétségből kizárólag a saját hangunk visszhangzik.

„Mi haszna, ha még néhány nap haladékot kapok a haláltól? Nem választhatom meg a saját természetemet. Ha kiheverem Estellát, majd jön más, aki talán még kegyetlenebbül belém tipor. Hisz amilyen szerencsétlen vagyok, mindig a démonokba szeretek bele. Vagy talán ők változnak démonná, amint látják, hogy a végletekig hajszolhatnak?”

Nem emlékezett rá, hogyan keveredett az elé a pincehelyiség elé. Látszatra nem különbözött a többi alagsori csehótól. Csak az ajtófelirat hökkentette meg: „Korcsma a megbánáshoz”. „No, ez éppen nekem való hely. Mi sem természetesebb, hogy egy ilyen – másnak – ragyogó napon egy sötét lyukban töltssem a délutánt.”

Letelepedett az egyik keményfából készült asztalhoz. Négy-öt ember lézengett a korcsma egyetlen kis termében. Mellette egy nagykabátos, hajléktalanforma férfi bámult a poharába. Odább két fiatal lány mutogatta egymásnak a tűszúrások nyomait. A sarokban két bőrdzseki gyilkolta a nyerőgépeket. „Ide nem hatol le a napfény, nem hirdetnek igét a szabadság fenyegetései, idelent függetlenek lehetünk a saját korláttalanságunktól” – gondolta és rendelt magának egy üveg bort.

Inkább a gyógyszereit kellett volna bevennie, de már nem tudta, melyik a hatásosabb fájdalomcsillapító, az alkohol vagy a lélekkocsmáros orvossága. Fél liter bort legördített, majd tovább roncsolta magát egy kisüstivel. No most, még néhány nekirugaszkodás, és az eszmé-

letvesztés közelébe kerül! Innen már könnyű lendületet venni a „szétrobbant Én” felé. Ha szétestem, essem szét teljesen, legyek sebhely, amit fölítatnak, csak így tűnik el örökre a láz, és így foszlik semmivé a bosszú.

– Most megölnéd, annyira szereted, igaz? – szólalt meg az idegen hang. Nem fordult hátra, magában mormolta a választ: Úgy látszik, inkább én halok meg. – Megölni vagy meghalni érte: egyazon vad érzésből táplálkozik – csapta meg ismét a hang hűvössége. Az a titkos, belső társszellem ennél csüggedtebben és fásultabban mondja a magáét, gyanakodott a költő, lehetséges, hogy még valaki osztozik a balszerencsében?

Hátrafordult, egy szigorú öregember nézett vissza rá. Fekete csuklyába burkolódzott. Sápadtfehér képét számtalan ránc barázdálta, de még így is megnyerő volt. Az egész arcot egy világoskék szempár uralta, amely olyan fagyosan méregette, hogy egycsapásra hideglázra váltotta a belsejében uralkodó hőséget. A borzongás csak egy pillanat erejéig járta át, azután mintha nyugalmat öntött volna belé a szilárd tekintet. Érezte, a Halállal néz farkasszemet. Azzal a Halállal, amit kigondolt magának.

– Most hát láthatsz engem... – szólalt meg az öreg.

– Miért? – nyögte halkán, maga elé a költő.

– Mert az én szárítómon lebegsz, és nem akarom, hogy halálra aszalódj. Nem gondolsz arra, milyen emlékművet akarsz állítani nekem? Hagyhatom-e, hogy elvéssz?

– Hogy őszinte legyek, nem erre a csodára vártam.

– Hanem az „élet csodáira”. Nem vagy te egy kicsit naiv? Ha már az ország nem ad életjeleket, legalább haláljeleket adjon – mosolyodott el a ráncos arc.

– Nem is tudtam, hogy van humorod.

– Sok mindent nem tudnak rólam az emberek. Úgy viselkednek, mintha nem is léteznék. Rajtatok kívül senki sem akar gondolkozni rólam, és ez egyenlő egy trónfosztással. Nem mintha az élet vonzóbb lenne, nem, az élet egyre durvább, elutasítóbb és ridegebb lett, mégis mindenki az uralma alá akarja hajtani.

– De nem mindenkinek sikerül – bólintott a költő.

– És a vesztesek számára nincs kegyelem. A Birodalom csak a múlt századi taktikát ismeri, hozzám küldi azokat, akikkel nem tud mit kezdeni. Hozzám küldik a szegénységtől fázókat, a lelki meggyomorítottakat, a méltatlanul mellőzötteket. Hozzám küldik a hideg nők a forrószívűeket, a higgadt kufárok a felháborodottakat, az önjelölt bírák a megbélyegzetteket. Teljes a hangzavar az én udvaromban. Egy részük megtalál, de vannak szívósabbak, titkos halálímádók, akik az életet is akarják, és akik miatt mások halnak meg. Az ember sokkal könyörtelenebb, mint a Halál, hiszen kiválasztja és elkülöníti a Halál önkénteseit. Ezek aztán teszik a dolgukat derekasan. Halált fogadnak mások számára. A Halál eszméje az ő nagy üzletük, mivel más nem is marad számukra. És milyen érdekes! A Birodalom mintha semmit sem tanult volna a XX. századból. Elég egy váratlan csapás, és ismét rászabadulnak a világra a Halál gyermekei.

– A Birodalom viszont kidolgozta az ellenszert is – vetette ellen a költő, aki örült, hogy a Halál személyében végre méltó vitapartnerre lelt. – Kihaltak a nagy keresők, mert kihalasztották őket. „Egységesek” akarnak lenni, mindig és mindenben egységesek! Ezért nem szeretnék, ha az ember megismerné önmagát és sorsát. Mondják azt is – emelte fel a mutatóujját – a megismerésből ered minden rossz, és ebben állítólag szövetségesek vagyunk. Hiszen a könyvek lapjain ébredtek magukra a Te csapatkapitányaid. Pokolba hát a könyvekkel!

– És azt vajon miért nem mondják, pokolba a fegyverekkel? – a Halál arca ismét kaján vigyorra húzódott. – Vajon az ember le tud-e mondani a tragikum gyönyöréről, amit én nyújtok neki, és amit a te segítségeddel sugárzok át az életébe? Hisz mindenkit megkeresek egyszer, akár keres engem, akár nem. Szemtől szemben senki sem olyan nagylegény. Sokszor láttam már összeomlani olyanokat, akik egész életükben az anyagi javakat hajszolták. Vajon akik az utolsó szavaikkal papot hívnak, nem inkább azt a rég elfelejtett élhetetlen és kelle-

metlen jóbarátot szeretnék látni, akit kirugdostak a házukból, mert örültségeket beszélt? De addig... A többséget csak saját büszkeségének növelése érdekli. Istent is ezért iktatták ki az életükből, hogy senki előtt ne kelljen fejet hajtani.

– És mit tehetnék akkor én? Miért nem hagysz meghalni? Hiszen csak szenvedek itt, és ezt te is tudod. Ebben az országban csak birodalmi munkás lehetek, és már a nők sem értik, amit mondok.

– Á, nők! Emlékszel még, amikor kamaszkorodban kigúnyoltak és megaláztak a társaid? Akkor azt sugalltam neked, ameddig nők is élnek a Földön, és ameddig csinos arcukat feléd fordítják, nem érdemes kiugranod az ablakon. Dehogynem értenek. Csak túl fiatal nőre bíztad rá magad. Hova lenne a Birodalom, ha már a fiatal nőknek is megengedné azt a luxust, hogy teljesen mások legyenek, mint a férfiak? Gondold el, micsoda agymosáson mennek keresztül. A Birodalom egyfolytában képekkel bombázza őket, többnyire a hiúság és a céltudatosság képeivel, idő kell hozzá, míg megtisztulnak. Míg rájönnek, ezt az erőszakvilágot a férfiak hazudják a térképre. Az életnek nem az agresszivitás a mozgató ereje.

– Hanem?

Az öregember elvigyorodott.

– Mit gondolsz, miért tartanálak téged életben? Erre magadnak kell megkeresni a választ, és neked kell továbbadni az üzenetet. Van még rá idő, de nem sok. A Birodalomban kevésre tartanak, és az országban még ennél is rosszabb a helyzet. De egyszer a Birodalom alkalmazottaiért is eljövök, és akkor lehervad az arcukról a felszíniesség álmosolya. Amikor a közelükbe kerülök, szükségük lesz rád. Jobb lenne, ha előbb értenének, de erre nincs esély. Meg kell elégedned az ígéreteimmel.

A költő, aki csupán ezt a megerősítést várta, hiszen igazából nem akart meghalni, a részek jellemző mozdulatával magasba lendítette a poharát, amelyből a kezére lötytyent néhány csepp. Most már – az időközben elfogyasztott fél liter bor hatására – mindent szebbnek, békésebbnek és elviselhetőbbnek látott. Megdörzsölte a szemét, és azt mondta:

– Egészségedre... – a feltoluló szót kevésnek érezte, ezért megtoldotta egy „nagy”-gyal – Nagymester!

Felnézett. Estella gúnyos arcának elmosódó körvonalai rajzolódtak ki a szemei előtt.

– Már megint becsaptad magadat... – suttogta a nő. – Engem akartál megbüntetni, és még ez sem sikerült! Folytathatod a teljesen haszontalan életedet, ha akarod, és lehetsz az ezer költőből az egyik semmirekellő naplopó. De rám ne számíts soha!

*

Ahogy fölszédelgett a kőlépcsőkön, a sötétséggel találta magát szemben. „Ejnye, hiszen már este van, pedig még kora délután volt, amikor idejöttem. Lehetséges, hogy elaludtam az asztalnál, és a csapos – méltányosságból – nem bántott. Vagy az is lehet, hogy elvesztettem az időérzékemet. Vagy a világ veszítette el. Mindegy, mennem kell, várnak a seholban.” Ráébredve, hogy az egyéni szóalkotás képességét a megrázó élmények ellenére sem veszítette el, a vaskorlátba kapaszkodva egyetlen nekirugaszkodással át akarta ugrani az utolsó lépcsőfokot. A küszöb túl magas volt, megbotlott benne és kiesett az utcára.

– Na, a részeg disznó! Biztos egész nap itt ivott a fekvéhányóban!

Két jól megtermett fiatal fickó röhögött előtte. Ők is be voltak már állítva, de élvezettel nézték az „alternatív köcsögöt”, amint csúszik-mászik a földön. A költő tudta, most meg kell hunyászkodnia, és akkor továbbmennek. De unta már ezt a szereposztást. Unta, hogy az ország nyomorultjai más nyomorultakon töltik ki a dühüket. Mégsem magyarázhatta el nekik.

– És ti honnan jöttök? – emelte fel a fejét. – Egy kőbányai panelből?

A fiúk meghökkentek. Aztán az egyik – visszanyerve lélekjelenlétét – odalökte:

– Még vissza is pofázol, te rohadék? Mindjárt elküldelek a halál faszára!

A derék legény elfordult. Nem sejtette, hogy ez a hívószó, amivel költőnk fejébe kergeti a vért.

– Miket beszélsz te? – motyogta erőtlenül, de hallhatóan. – A Halál a barátom. A Halál megértő. A Halál jószágos. Jobb, mint ti vagytok.

S azzal feltápászkodott. De mielőtt felegyenesedhetett volna, iszonyatos rúgást kapott a gyomrába. Felkapva a fejét, levegőért kapkodott, és még egy bakancsos láb lendült feléje, ez szabadon hagyott mellkasát érte. A költő, dicsőségének teljes tudatában, lebucskázott a lépcsőkön, és ismét elnyelte a „Meggánás” pincéje.

(Maforizmények)

(Maforizmények)

Megpróbálnak minket leszoktatni a kocsmák látogatásáról, az alkoholról, a cigarettáról, az éjszakába nyúló beszélgetésekről, a pajzánságokról, a humorról, a könnyedségről, most már csak az van hátra, hogy a szexről is leszoktassanak minket.

(Maforizmények)

Hozatnunk kellene patópálokat a Balkánról, kezdem egyedül érezni magam.

(Maforizmények)

Aberrált dolog művészi alkotásokon számonkérni a tárgyilagosságot. A tárgyilagosságot száműzni kell a politikába.

(Maforizmények)

Sok jó ember agya kis helyen is elszáll.

(Maforizmények)

Ha már meg kell halnom, azt szeretném, ha egy vörös-fekete démon szívna ki a véretem – fenékgig. A démonok itt élnek közöttünk, ha kell, hát gyilkoljanak, a történelem tanulsága úgyis az, hogy csak az áldozatok kiterített hulláin keresztül érthető az igazság.

Nekünk, írástudóknak az a dolgunk, hogy dokumentáljuk ezeket a gyilkosságokat.

Ha az én tetememen keresztül nyilvánvalóbbá válik az új rend: nincs megértés, nincs szeretet, ember ember ellen fordítható – pusztán a különbözőség okán, legyen így. Végül úgyis csak ez az egy érv marad, a feljegyzéseket nem olvassák...

(Maforizmények)

Öld meg a fájdalmat! Akárhogy is – csak öld ki magadból! Egyedül az számít, hogy folytasd az utad, meglásd, csodálatos dolgokat fogsz tenni! Ne hagyd, hogy a fájdalom győzzön! A dolgozod, hogy felvedd a küzdelmet az elszánt irracionálissal, a vak szélsőséggel, a neki-dühödt ösztönrel, a dolgozod, mindennél fontosabb!

(Maforizmények)

Az optimisták angolul tanulnak, a pesszimisták kínaiul, a realisták lőni.

(Maforizmények)

Minden gazdagságnak ára van. A szegénységhez viszont mindenki hozzáférhet.

(Maforizmények)

A történelem során az emberek mindig ugyanazzal az elutasítással vagy közönnyel fordultak a zsenialitás felé. A ma konzervatív ikonokká vált hősök a tegnapi megvetést éppen hogy csak túléltek.

(Maforizmények)

A magyar politikusok és „közéleti személyiségek” az elmúlt évtizedekben, sőt talán századokban a magyar művészre kényszerítették az ezerszer is megunt balek szerepét. A legszomorúbb, hogy ezt mára a magyar közvélemény is elfogadta és – ellentétben a korábbi időkkel – tényként kezeli.

(Maforizmények)

Van olyan tartomány, ahol az emberi nullaság már nem fokozható tovább.

(Maforizmények)

A hit hallásból van, a szeretet pedig megismerésből.

(Maforizmények)

Úgy tűnik, a Földön is léteznek olyan bolyongó lelkek, akik egyik embertől a másikig bolyonganak. Meglehet, soha nem találják meg azt, aki nem csapja be őket. Mindenhol beleütköznek azokba a vérszívókba, akik még csak nem is hálások nekik a remek táptalajért.

(Maforizmények)

Az író legígazabb, legpontosabb két szava csupán ennyi: Elmondhatatlan volt.

(Maforizmények)

Azt szoktam mondani a feleségemnek, mi már olyan régen vagyunk együtt, hogy közös történelmünk van. Olyan, mint Romániának és Magyarországnak.

(Maforizmények)

Nincs rossz művészet, csak kevés alkohol.

(Maforizmények)

A kommunizmus emléknappja... Mindenekelőtt meg kell emlékeznünk arról, hogy kommunizmus sohasem létezhetett volna az orosz radikalizmus nélkül. Bármilyen bőrbe is bújjon a radikális (nemzeti, feminista, vallási), mindig ugyanazt az embertípust képviseli. Ez az embertípus mindig egyforma, sohasem nyugszik és soha nem mond le arról, hogy lerombolja a hozzá közel álló emberek személyiségét.

(Maforizmények)

Lehet, hogy egy örült írja életem forgatókönyvét?

(Maforizmények)

Nem szeretem a kegyetlen játékokat, csak a kegyes játékokat. S lehetőleg a végén legyen ott a kegydíj.

(Maforizmények)

Szegénységben hallgatnak a múzsák.

(Maforizmények)

Aki csak egyszer is szembetalálkozott már az Ördöggel, annak kötelessége beszélni róla.

(Maforizmények)

Minden új Nő egy új Megváltás kezdete.

(Maforizmények)

Minden új Nő egy új Megváltás kezdete. De nem minden Megváltás-történet végződik jól.

(Maforizmények)

Jó cégérnek nem kell bor.

(Maforizmények)

Ha némely keresztény igazán látná, ahogyan él, azonnal „kitérne a hitéből”.

(Maforizmények)

A költő visszatér... Minden március 15-én megünnepeljük a Költőt, aki nélkül talán mégsem lenne szabadság és polgári demokrácia. Legalábbis akkortájt ő üvöltötte a (sokszor süket) fülekbe ezeket az ígéket. És Batsányi, és Csokonai, és Vörösmarty, Arany, Verseghe, folytathatnánk a sort... Ők ágyaztak meg a jogállamnak és a törvény előtti egyenlőségnek. Ma pedig... sehová sem engedik a költőt, és semmit sem ér a szava. Vajon ér-e valamit a hön óhajtott polgári demokrácia azoknak, akik nem hajlandók tudomást venni a Költészet hajdani és jelenlegi szerepéről?

(Maforizmények)

A Sors néha csikktálcába nyomja az égő igazakat.

(Maforizmények)

Ahol a pénz, ott a hírnév. A kutya ugathat, amíg meg nem döglik.

(Maforizmények)

Hinni vagy inni? – ez itt a kérdés.

(Maforizmények)

Szeretnél valamit elérni az életben? Legyél becsületes ember, az a legnehezebb.

(Maforizmények)

A cinizmus a modernitás ajándéka.

(Maforizmények)

A cinizmus a modernitás ajándéka. De nem kell élned vele, ha nem akarsz. Korunkhoz sokkal jobban illik a tragikus póz.

(Maforizmények)

Elég bonyolult vagyok ahhoz, hogy nagyra értékeljem az egyszerűséget.

(Maforizmények)

Nem lehet mindenki fess és snájdig vállalkozótiszt. Valakinek gondolkodnia kell, mások helyett is.

(Maforizmények)

Akinek szárnya van, másnak is szeretne. Már csak azért is, hogy vele repüljön.

(Maforizmények)

Vámszedőiddel jól sáfárgodj, Uram. Ők a mai társadalomnak olyan megbecsült személyei, mint a Monarchiában a huszártisztek voltak.

(Maforizmények)

A nőktől mindent el kell fogadni, mert a legszebb dolgokat csak nőktől kaphatjuk.

(Maforizmények)

A legszebb dolgokat csak nőktől kaphatjuk, ám néha a legszebb élmények is hirtelen keserű tapasztalatokba torkollhatnak, mint mikor egy vágyálom minden átmenet nélkül rémálomba fordul.

(Maforizmények)

Vizsgáld meg a legnagyobb gondolkodók műveit: csupa ellentmondás a rendszerük, csupa ellentmondás az is, amit belőle felépítenek mások. Ellentmondásos az is, ahogyan kezelik őket. A vészidőszakot túlélő Hanna Arendt önmagának mondott ellent, amikor a náci szimpatizáns Heideggert mentette. Ellentmondásos, ahogy a posztmodern Heideggerből felépül. Arendt érzelmes ellentmondásossága maga az élet. Mindenkinél racionálisabbak, okosabbak akarunk lenni, de ösztöneink és érzelmeink vezetnek minket. Nem hallgatunk az Észre, bármennyire is fennen hirdetjük; a dolgaink egészen belül dőlnek el, egy nem ismert tartományban, s egész sértett életünk nyomja rá bélyegét erre a pontra. Nem azok vagyunk, akiknek gondoljuk magunkat, sőt, nem azok vagyunk, ahogyan gondolkodunk. Jobb titkolni, kik vagyunk, még ha ellentmondásba is kerülünk saját magunkkal. Feltárnunk magunk nem tanácsos, mert racionális civilizációnk másmilyen, mint az ember maga.

(Maforizmák)

A férfi meghódításához nem a nő szépsége a legfőbb kulcs, hanem a szeretetreméltósága. A szeretetreméltóság nem csupán kedvességből áll, hanem intelligencia és belső tartalom is kell hozzá. A belül üres nő nem szeretetreméltó nő. Szívünk királynője az, aki nyitott a világra és egész szeretetével képes átölelni azt. Széles ölelés és megértés: ez az álmunk. Minden férfi arra vágyik, hogy meghallgassák.

(Maforizmák)

A nők többsége egyutas nő. Ha megtalálja élete párját, férjhez megy hozzá, gyereket szül neki, s ha adódik valamilyen lehetőség, nemet mond. De vannak szabad és izgalmas nők is, akik élvezik, ha udvarolnak nekik, akiknek szükségük van visszajelzésekre, akár a szépségüket, akár az intellektusukat, akár az egyéniségüket dicsérik. S még ha férjhez is mennek, a kihívásnak akkor sem tudnak ellenállni, nem korlátozza őket a házastársi hűség sem.

(Maforizmák)

Fiatal vagy? Nem tudhatod, milyen tragikus fordulatot rejteget a Sors számodra, ezért jól teszed, ha belegázolsz a létezésbe.

(Maforizmák)

Nem lehet mindig tűrni és hallgatni, még akkor sem, ha ez tanácsos lenne. Minden elnyomott ember egy idő után megpróbál kitörni a rá szabott kalodából. Az elnyomó csodálkozására, hiszen a hirtelen kitörés brutális ereje sokszor nem áll arányban a közvetlen kiváltó okkal. Rendszerint elfelejtik, hogy a szerencsétlen korábban rengeteget nyelt, zokszó nélkül.

(Maforizmák)

Meghökkentő lenne ma ilyen hirdetést olvasni: „Egy finom, érzékeny, gondolatgazdag elme alkatának megfelelő munkát keres. Jelige: Kímélni kell.” Beszédes, hogy sem az élet, sem a munka világa nem tűri az ilyen jellemet, noha ezekre az értékekre egyébként az emberiségnek nagy szüksége van.

(Maforizmák)

Mi kell a nőnek? Őszintén megmondták nekem: az anyagi és erkölcsi biztonság. De mi történik, ha finoman szólva nem bővelkedsz az anyagiakban? Akkor csak egyet tehetsz, megpróbálsz nagyon-nagyon szeretni! Ha semmi más nem létezik számodra, csak ez a szerelem,

ha minden nap megerősíted őt a szeretettedben és a figyelmedben, ha ott leszel vele a törődésben, a bajaiban, ha meghallgatod és az egész életében ott leszel, akkor érezni fogja, hogy bízhat benned. Éreznie kell, hogy mindig mögötte állsz, hogy a te szerelmed biztonságot ad neki, örök biztonságot. Amit mondasz, el is kell hinned. Meg kell ismerned a személyiségét, a gondolkodását, a vissza-visszatérő szavait, a legapróbb rezdülését. S akkor talán a rád belőle áramló energiából is hat annyi, ami számodra is megteremti a lehetőséget, hogy gyarapodj.

(Maforizmák)

Aki másoknak árt, magának árt. Több ez ezoterikus bölcsességnél, csak végig kell gondolnunk. Idegeneknek ártani kockázatos, kiszámíthatatlan a sértett fél válasza, nem tudjuk, nem ismerjük, milyen erőt képvisel az ellenfél. Emellett igen kevés alkalom nyílik az agresszióra: ha az idegen ügyfél vagy üzlettárs, esetleg megnyerendő szövetséges, máris mentesül alóla. A bántalmazó ember tehát feleségének, gyerekének, rokonainak, hozzátartozóinak árt. A bántás, a sérelem, az agresszió pedig visszahat rá, így végül magának árt, magát rombolja szét. A balszerencse visszatükröződik. Az áldozat balsorsát előbb-utóbb az elkövető is kénytelen lesz hordozni.

(Maforizmák)

Egyetlen dolog biztos: a teljes bizonytalanság.

(Maforizmák)

Elvonult felettünk egy minden ízében ízléstelen kádári diktatúra, és nekünk rá kell döbbernünk, nem ez volt a legrosszabb, hanem ami utána jön.

(Maforizmák)

„Semmi sem idegen tőlem, ami emberi” – mondta a nagy Marx és gyereket csinált felesége cselédjének.

(Maforizmák)

Nyolcadik és hetedik kerület (Csikágó). Szenilis nyugdíjasok, elhülyült alkoholisták, bamba elmebetegek, elhanyagolt külsejű lumpenek, esélytelen vidékiek, lerongyolódott értelmiségiek lakhelye. Vagy elhülyült nyugdíjasok, szenilis alkoholisták, elhanyagolt külsejű elmebetegek, bamba lumpenek, lerongyolódott vidékiek, esélytelen értelmiségiek végső nyughelye? Mindegy. A jelzők felcserélhetőek, csak a szerep állandó.

(Maforizmák)

Mit kell tudnia egy mai kondisztárnak? Az ideális génbankár fantasztikus filmekbe illően nietzschei egyéniség. A karrier betöltéséért egy ügyvéd ügyességét és szónoki képességét egyesíteni kell egy nyelvtanár precizitásával, valamint egy matematikus-könyvelő kombinációs érzékével és egy programozó szaktudásával. Ám mindez kevés, ha nem rendelkezünk egy diplomata kapcsolatteremtő adottságaival és egy kiképző őrmester határozottságával. De mindenekelőtt egy kungfumester állóképessége a legszükségesebb számunkra. Gondoljunk arra, hogy keresztényi alázattal kell elviselnünk az igazságtalanságokat, és egy buddhista szerzetes lemondásával kell beletörödnünk, ha egy fiatalabb „helyi reménység” (local hero) ugráltat és szidalmaz.

(Maforizmák)

A menedzserforma embernek manapság ritkán nyílik arra alkalma, hogy használja az eszét, mert nincs rá ideje. Korunk hőse ezért mindent pocsékul csinál, de gyorsan. Sokszor a minőség rovására: így tér vissza szovjet rendszer, másképp.

(Maforizmák)

Mindenütt jó, de mindenhol elzavarnak.

(Maforizmák)

Magyarországot ésszel nem lehet felérni.

(Maforizmák)

Csak az ember olvas. Ha egyre kevesebben olvasnak, az azt jelenti, hogy egyre kevesebb az ember?

(Maforizmák)

Egy ismerősöm így fogalmazta meg röviden korunk filozófiáját: „Ha van pénzed, emberként fogsz élni, ha nincs pénzed, féregként fogsz élni.” Tömör kifejezésmód, semmi mellébeszélés. Nincs mit hozzátenni.

(Maforizmények)

A mai Magyarországon hemzsegek az ellenőrök és a biztonsági őrök. A BKV-n és a távolsági járaton, az irodákban és a portákon, mindenütt. Mintha csak jeleznénk a turistáknak: megérkeztetek a neobarbár világba! Az egykori Szovjetunióban még a metrólépcső végén is ott állt egy néni, aki figyelmeztette az utasokat: „Közlekedjenek egyenesen!” A múlttól nehéz elszakadni. De valakinek dolgoznia is kellene!

(Maforizmények)

Mindent elvehetnek tőled, csak egyre vigyázz: a lelkiismereted mindig megmaradjon.

(Maforizmények)

Igaz, hogy az emberi méltóság jogfosztása és kiárusítása után is van élet a Földön, de milyen élet vár ránk egy igazságtalan rendben?

(Maforizmények)

Nem tudjuk hány válságnak és ezen keresztül hány egyéni tragédiának volt oka a baráti kör, a szellemi partnerek által nyújtott társasági élet, azok az együtt töltött órák, amik beszélgetéssel, elmélkedéssel, éjszakába nyúló vitákkal telnek. A feleségek többsége nem érti ezek célját, féltékeny irigységgel tekint az ilyen alkalmakra, személyes sérelemnek, az elhanyagolás biztos jelének veszi. Kevesen ismerik el – főként a házastársak soraiból –, számunkra az élet igazi értelméhez tartozik, hogy elmélkedjünk, beszélgessünk és vitatkozzunk az élet dolgairól, hogy azt a tudást, amit megszereztünk, megosszuk másokkal is. Egy gyakorlati ember számára ez önzés, a szellemi ember önzése, amit a „mai világgal” szemben pofátlan módon kialakítani merészelt magának.

(Maforizmények)

A férfiak működtetik a világot, de a nők miatt. Mert mi is a siker? A férfiak talmi játéka, mint bennszülöttnek az üveggyöngy. Vagy a nők kedvéért hajszoljuk a sikert, vagy a nők előtti sikertelenségből menekülünk a sikerbe.

(Maforizmények)

Egy nő, aki élvezzi a szerelmet, más férfiak vágyának tárgyává is válik. Egy ember szerelmét bírja, de amit sugároz, az ragyogóvá teszi őt a többiek közt. Mindenki őt akarja, az ő társasá-

gát keresi, és nem a magányosét. Ha ezt a fizika nyelvén próbálnánk kifejezni, mondhatnánk, ez az igazságos rendezetlenség elve.

(Maforizmények)

A szerelemhez nem kell tudatosság, talán ezért is nem népszerű korunkban. Ellenkezőleg, a szerelemhez öntudatlanság kell, amit a hétköznapiak során – állítólag – nem engedhet meg magának az ember. A szerelemben a lét öntudatlanságát érezzük, s mivel ösztönös az érzés, megszabadulunk az értelemtől és a felettes éntől, amely óvatosságra int.

(Maforizmények)

Kénytelenek vagyunk beérni piti kis játszmákkal, ahelyett hogy a nagy Éledegészt építenénk fel magunk körül. Mindez a sajátos kelet-európai sors átka: az elkerülhetetlen szakadékok miatt, amelyekbe sorra belezuhanunk, s amelyek után újra és újra össze kell forrasztani a csontjainkat, mindig csak töredékeket tudunk létrehozni.

(Maforizmények)

Mikor az ember elmúlt negyven, gondolatban, beszédben és lélekben egyre inkább visszafelé néz. Többet emlékezik, mint amennyit tervez és többet foglalkozik a múlttal, mint a jelennel. Akinek van mire emlékeznie, vajon mire emlékszik vissza a legszívesebben? Talán örömmel gondol egy előléptetésre, egy jó munkahelyre, egy kellemes utazásra, egy extatikus koncertre, de a legnagyobb gyönyörűséggel csakis a szerelmével, szerelmeivel együtt töltött órákat, napokat, éveket idézi fel.

(Maforizmények)

Néha kocsmái társaságban hallja az ember a legjobb mondatokat. „Figyelj, haver, mondok valamit. Isten a Nő lába közé helyezte a Hatalmat. Én csak tudom, kétszer váltam el.”

(Maforizmények)

Az írás olyan, mint a narkó. Alig várod, hogy hozzájuss és nagyon nehéz róla lejönni.

(Maforizmények)

Még mindig jobb magyarázkodni, mint tudomásul sem vettnek lenni.

(Maforizmák)

Azt mondják, a szegénység megnemesít. Valójában ritkán van így, sőt ahhoz, hogy méltósággal éljük az életünket, legalábbis jó módúaknak kell lennünk. A szegény túl gyakran kényszerül lealacsonyító manőverekre, kisebb-nagyobb hazugságokra, miként nemesedhetne meg eközben?

(Maforizmák)

A mai lázadók helyzete összetettebb és abszurdabb, mint a korábbiaké. Ma már nincs látható hatalom, csak hatalmaskodók vannak, aki egymással felcserélhetők. Ma már csak az kérdés, érdemes-e lázadni azért, hogy az egyik hatalmaskodót felváltsa egy másik, egy kevésbé pimaszabb és mohóbb?

(Maforizmák)

A rendszerváltás utáni húsz évben a nemzet tagjaival elfogadtatták, hogy többé már nem a nemzet tagjai, csupán a lakosság részei. A lakosság ellen pedig minden bevethető, a lakosság kifosztható, kizsákmányolható. Ebben az időszakban a lakosságra való tekintet nélkül vadászterületnek tekintették az országot. Mivel már nincs mit kifosztani, belátták, hogy csak nemzeti összefogással lehetne elkerülni a szakadékot. Csakhogy a nemzet már nincs sehol.

(Maforizmák)

„Aki szegény, az a legszegényebb.” Ma is aktuális mondat ez. Nem elég, hogy csak vágyakozhat a javak után, még folyvást azt magyarázzák neki, ő maga tehet a szegénységéről, a társadalom számára csak nyűg és teher, s ez még nehezebbé teszi számkivetett sorsát.

(Maforizmák)

Individualista nép vagyunk, ezt jelzi az is, hogy a legtöbb embernek egyszerűen nincs barátja. És már-már gyanakodva néznek arra, akinek baráti köre van. Az utóbbi húsz év bizalomvesztése miatt leszóljuk egymás köreit, még azokat a köröket is leszóljuk, ahova egyébként tartozni szeretnénk.

(Maforizmák)

Egyedül a túlélés a fontos. Minden más mellékes.

(Maforizmák)

Miért van olyan sok magányos ember? Miért nem látják, amit minden vallás és minden etikai rendszer hirdet évszázadok vagy évezredek óta: hogy az élet célja maga a szeretet? Jézus és Buddha, Mohamed és Lao-Ce, a Védák és a Tóra egy valamiben egyetértenek és lényegüket tekintve ugyanazt mondják: a szeretet minden. Vigyázd, hogy napjaidban el ne szalaszd megélni!

(Maforizmák)

Az utóbbi húsz évben megtapasztaltuk a válsággal sújtott gyarmatosítás, a fenyegető munkanélküliség, a hitelrabszolgaság és munkahelyi kizsákmányolás különböző fajtáit. Azt gondolnánk, az emberek ilyen helyzetben más téren, a magánéletben, az emberközi kapcsolatokban kárpótolják magukat és egymást. De nem így történik, ezek a hatások olyan erősek, hogy évről-évre görényebbek lesznek, rosszindulat, sunyiság és másik kárára való nyereszkesedés lesz úrrá rajtuk.

(Maforizmák)

A szkeptikusok biztosan vitatják e nézetemet és már hallom a fenntartásaikat, miért beszélünk az élet értelméről, az életnek úgsincs értelme, hacsak nem a pusztá létfenntartás. Amikor azonban őket faggatják életük legszebb élményeiről, sosem arról számolnak be: „a legszebb az, hogy életben maradtam”, vagy hogy „maradandó élmény, hogy továbbvittem a fajt”. Akinek van mire emlékeznie, vajon mire emlékszik vissza a legszívesebben? Talán örömmel gondol egy jó munkahelyre, egy előléptetésre, egy kellemes utazásra, egy extatikus koncertre, de a legnagyobb gyönyörűséggel csakis a szerelmével, a szerelmeivel együtt töltött órákat, napokat, éveket idézi fel.

(Maforizmák)

Milyen különös, hogy a szerelemben is igaz, éppen az nem adatik meg, amire vágyunk! Aki egy életre szóló kapcsolatot, elköteleződést és szövetséget akar, annak futó kalandok, gyorsan múló viszonyok jutnak. Aki pedig kikapós asszonyok és könnyűvérű lányok után sóvárog, mert mondjuk otthon egy komoly gazdasági kapcsolat várja, az hamarosan szembesül azzal, hogy szeretője válást és új házasságot követel, s ettől az elvárásától semmi sem térítheti el.

(Maforizmények)

Csak az szeret sokat dolgozni, aki nem szeret olvasni. S fordítva, aki sokat olvas, az nem szeret dolgozni. A „rendes polgárok” tudják ezt, és nagyon vigyáznak, hogy ne essenek ebbe a szenvedélybe.

(Maforizmények)

A munka számtalan beteg embert tesz egészségessé. Számtalan egészségest pedig beteggé.

(Maforizmények)

Az elvárásoknak való megfelelés beteggé teszi az embert. Az elvárásoktól való menekülés pedig munkanélkülivé.

(Maforizmények)

Feleség mindenkiből lehet. De szerető csak az igazán önzetlen nőből válhat.

(Maforizmények)

A szerelemben azt tanuljuk meg, hogyan éljünk jól egymással, a házasságban azt, hogyan éljünk jól egymás mellett.

(Maforizmények)

Az ember ingázik a szabadságvágy és a szabadságfóbia között.

(Maforizmények)

A férfiak általában a feleségüket hibáztatják, ha nekik nem sikerül valami. Ugyanis szerintük minden hibát vissza lehet vezetni valamilyen általános „ősokra,” s ez bizony leggyakrabban a nő.

(Maforizmények)

Egy házasságban a nőtől függ, hogy állja meg a helyét a férfi, sőt még az is, milyen pályát választ. Ha igazán szereti a férfit, a férfit „a pokol kapui se tudják megdönteni”. De ha otthontalanságba taszítja, ha elapasztja erőit, akkor a férfi vagy meggyengül, vagy annyit vállal, hogy beleroppan. A nőnek tudnia kell, hogyan keresse meg partnere méltó helyét, különben a közös útból semmi sem lesz.

(Maforizmények)

Az igazság – érzet? Talán véletlenül alkotunk ezzel a két szóval összetett szót a magyarban? Nem hinném. Az igazság nem értelmünkhöz áll közel, az igazságot meg kell éreznünk. Aki nem érzi, talán soha nem is fogja érezni. Mert az emberek le fogják beszélni az igazságról. Le fogják beszélni arról, hogy érezzen. De nem hagyjuk, ugye?

(Maforizmények)

Folyton a mennyországba vágyunk, mégis a bűn édességére emlékszünk.

(Maforizmények)

Az hiszed, az élet örök, tévedsz, ezen a Földön a fájdalom örök.

(Maforizmények)

A Sátán örül, hogy mindig ugyanúgy futod a köreidet. Így biztat: fúsd csak, fúsd a köreidet, ezerszer is körbefuthatod a teret, ha már nem mész az egyenes úton.

(Maforizmények)

Nem szeretek lemondani semmiről, kiváltképp nem az élvezetekről.

(Maforizmények)

Égni, porig égni... Újabb időkben / Isten ilyen lángoszlopoknak rendelé / A költőket...

(Maforizmények)

Egyetlen halhatatlan szerelem van csupán, az, amely saját lelkünkhöz fűz.

(Maforizmények)

A társalgás az élet egyik legfőbb öröme, mert hallathatjuk a saját hangunkat.

(Maforizmények)

Nem mondhatjuk, hogy az emberiség nem változott semmit. Ha az ember nem is, a társadalom mégis átalakult. Ma már nem rendeznek gladiátorviadalokat, tömeges kivégzések, eretnek- és boszorkányégetések sincsenek. De az ember végtelen önzése, nos ez megmaradt.

(Maforizmények)

Mindig úgy éreztem, túlságosan egyszerű lenne azt mondani, korunk az új barbárság kora. Csak akkor változtak nézeteim, amikor már én is – mintegy válaszképpen – kezdtem így viselkedni bizonyos helyzetekben. És rájöttem, a korszellem lassan felemészti bennem a normákra figyelő, civilizált férfit. De próbálok megnyugodni, amíg küzdök ösztöneim és indulataim ellen, addig még őrzöm a kultúrát, amelybe beleszülettem.

(Maforizmények)

Annak kell a kábítószer, akinek a valóság nem elég.

(Maforizmények)

Minden diktatúrát meg lehet dönteni. Meg lehet dönteni a kommunizmust, a fasizmust, a vallási diktatúrákat, egyedül a pénz diktatúráját nem lehet megdönteni soha. Ez a legerősebb, mert mindig új erőre kap, legfeljebb finomítani lehet csak, tompítani az édességét. Ez utóbbi viszont nagyon fontos, az érző ember számára a legfontosabb, mivel úgy tűnik, ebben kell élnünk örökre.

(Maforizmények)

Nézem a BBC-n, ahogy egy ellenőrzőpontnál beszélgetnek a fiatal líbiai felkelővel. Nyugodtan beszél, nem fél, teszi a dolgát. Pedig bármikor megölhetik, lelőheti egy orvlövész, egy bosszúálló. Életét veszítheti, mégsem bújik el. Most mi kérdezhetnénk: „Ilyen nagy dolog a szabadság?” (Márai: Mennyből az angyal.) Igen, ilyen nagy dolog. Van, amikor nem számít egy élet elvesztése sem, mert az igazságtalanság és gonoszság nyomása alatt leélt élet már nem élet.

(Maforizmények)

Régen úgy tartották, minél öregebb egy ember, annál bölcsebb, annál inkább érdemes rá hallgatni. Ma csak azt látom, minél idősebb valaki, annál rosszindulatúbb, annál inkább tele van keserőséggel, lefojtott indulatokkal, amiket nem tud és nem akar kontrollálni. Tapasztaljuk ezt, de Kertész Ákos szándékosan bántó mondatai szolgálnak illusztrációul... Szándékos bántalmazás, öncélú sértés, kicsinyes bosszúvágy: ilyen, amikor egy öreg író lerombolja életművét (és saját magát).

(Maforizmények)

„Egy lány kéne nekem”, aki olyan, hogy „nem érdekli semmi, csak én és a rock and roll.”

(Bizottság és Neurotic)

(Maforizmények)

A legtöbb keresztény abban a tévedésben él, hogy Istent nem a küldetésünk érdekli, hanem a libidónk.

(Maforizmények)

Egyre kevésbé értem a 2000-es éveket, divatok jönnek mennek, de ilyen tetű divat még nem nyert pályajogot, mióta eszemet tudom. Divat lett szivatni a másikat, s aki nem teszi, az magát szolgáltatja ki az egyetemes szivatásnak. Nekem nincs humorérzésem: zéró toleranciát a szivatásnak!

(Maforizmények)

Kedvenc stílusirányzatom a nárcizmus.

(Maforizmények)

Tömörkény múzeumigazgató volt Szegeden, onnan írta tömör, pontos és hamisítatlanul magyar valóság- és jellemrajzait. Ma nem tenné, hisz költőnek, írónak lenni lenézett, társadalmon kívüli állapot. „Becsületes ember nem foglalkozik ilyennel.” Tömörkényt is felszólítanák, próbáljon másképp szolgálni hazájának. Bár ezt alighanem maga is belátná, és önként a „Dolga” után nézne.

(Maforizmények)

A rendszerváltás után lezajlott „buta emberek forradalma” azt eredményezte, hogy már nem egy mű tartalmát, hanem a létrehozóját vizsgálják, illetve nem vizsgálják, hanem rosszabb esetben olvasatlanul ítélik meg róla. Ők vannak többen, és hát nekik is szükségük van valakire, akit lenézhetnek.

(Maforizmények)

Végül a „buta emberek forradalma” csak elérte azt, amivel a kommunisták és a különféle szélsőjobboldali népmozgalmak hiába próbálkoztak, s talán nem is akarták ilyen maradéktalanul végrehajtani. Sikeresen összemosták a művészeket – különösen az írott szó embereit, mint veszélyes, felforgató elemeket – az alkoholistákkal, kábítószerfüggőkkel, deviáns, beteg

emberekkel. Az eredmény: érdektelenség és elfordulás. Ügyesek voltatok, így kell elhallgatni a gondolkodókat!

(Maforizmák)

„Tizenöt éves korom óta mindig valakinek a barátnője voltam vagy épp szakítottam valakivel. Itt az ideje, hogy magammal foglalkozzam.” – mondja egy negyvenes amerikai nő. A nyugati ember számára természetes, hogy társas lény. De választhat másképp is, megteheti, anyagilag biztos lábakon áll. A keleti ember társas léte, közösségeinek összetartó ereje hagyományosan erős. A magyar, Kelet-Európa állatorvosi lova egyre magányosabb, egyre befelé fordulóbb, csak magával foglalkozik, de nem azért, mert választhat, hanem mert csalódott, kimerült és beteg.

(Maforizmák)

Magányos, kimerült és beteg a magyar, már kapcsolatokat sem köt. A magyar nő már a szerelem jelentését sem ismeri, érzelmek csak a biztonsághoz kötik. A családalapítás a gazdagok kiváltsága lett és egyre fogyunk. Magyarország Európa beteg emberévé fog válni... Hacsak nem teszünk valamit. De mit tehetnénk a „buták forradalmának” elsőpró sikere után?

